

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Didaktické pomůcky ve výuce literární výchovy

Diplomová práce

Autor: Linda Heinzlová
Studijní program: M7503; Učitelství pro základní školy (2. stupeň)
Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – český jazyk a literatura
Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – výchova k občanství
Vedoucí práce: Mgr. Petra Bubeníčková, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Michal Čuřín

Zadání diplomové práce

Autor:	Linda Heinzlová
Studium:	P14P0149
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - občanská nauka, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk
Název diplomové práce:	Didaktické pomůcky ve výuce literární výchovy
Název diplomové práce AJ:	Didactic aids in the teaching of literary education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá zmapováním a následnou analýzou dostupných didaktických pomůcek. Jsou představeny didaktické pomůcky, které lze využít při výuce literární výchovy na základní škole. Dále jsou navrženy konkrétní postupy a využití těchto pomůcek v praxi.

BUBENÍČKOVÁ, Petra. Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-165-5. GEJGUŠOVÁ, Ivana. Čtenářství žáků základních škol. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2015. ISBN 978-80-7464-783-3. GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP. Olomouc: Hanex, 2007. Edukace (Hanex). ISBN 978-80-85783-73-5. HNÍK, Ondřej. Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0. LEPILOVÁ, Květuše. Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8. ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti. Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Bubeníčková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Michal Čuřín

Datum zadání závěrečné práce: 30.10.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí práce Mgr. Petry Bubeníčkové, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Dále prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze je identická s její tištěnou podobou.

V Hradci Králové dne 27. 3. 2019

.....

Linda Heinzlová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Petře Bubeníčkové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, ochotu a poskytování cenných rad a připomínek. Dále děkuji ZŠ a MŠ Hronov za umožnění realizace hodin literatury a žákům 8. B, 9. A a 9. B, se kterými jsem měla možnost vyzkoušet vybrané pomůcky v praxi. Také děkuji pracovnícům Knihovny města Hradec Králové za možnost vypůjčení jednotlivých pomůcek potřebných k vypracování diplomové práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svému partnerovi a rodině za vyjádřenou podporu.

Anotace

HEINZELOVÁ, Linda. *Didaktické pomůcky ve výuce literární výchovy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 85 s. Diplomová práce

Diplomová práce se zabývá zmapováním a následnou analýzou dostupných didaktických pomůcek, které se dají využít při výuce literární výchovy na druhém stupni základní školy. V první části práce je popsána současná podoba výuky literární výchovy dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Dále jsou vysvětleny pojmy didaktické prostředky a učební pomůcky a představeny jejich různé klasifikace podle jednotlivých autorů.

V druhé části práce jsou analyzovány tradiční a netradiční pomůcky využitelné v literární výchově a dále jsou navrženy konkrétní postupy a využití těchto pomůcek v praxi. Vybrané pomůcky byly otestovány při výuce a podrobeny zpětné vazbě od žáků.

Klíčová slova

literární výchova, učební pomůcky, didaktické prostředky, druhý stupeň ZŠ

Annotation

HEINZELOVÁ, Linda. *Didactic aids in the teaching of literary education*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 85 p. Diploma thesis

This diploma thesis is focused on the mapping and analysis of available didactic aids, which can be used in the literary education at the second level of elementary school. The first part of the thesis describes the current form of teaching of literary education according to the Framework Educational Program for Basic Education. Further, the concepts of didactic means and teaching aids are explained and their different classification by individual authors is presented.

The second part of thesis analyses the traditional and non-traditional didactic aids that can be used in literary education. Furthermore, the specific procedures and use of these aids in practice are proposed. Selected aids were tested during teaching and subjected to feedback from the pupils.

Keywords

literary education, teaching aids, didactic means, second level of elementary school

Obsah

Úvod	9
1 Literární výchova na druhém stupni základní školy.....	11
1.1 Literární výchova podle RVP ZV	11
1.2 Literární výchova jako estetickovýchovný předmět	13
2 Charakteristika a členění didaktických prostředků.....	15
2.1 Didaktické prostředky	15
2.1.1 Didaktické prostředky nemateriální.....	15
2.1.2 Didaktické prostředky materiální.....	16
2.2 Učební pomůcky	17
2.3 Klasifikace materiálních didaktických prostředků a učebních pomůcek.....	18
2.3.1 Klasifikace podle Obsta	18
2.3.2 Klasifikace učebních pomůcek podle Maňáka	21
2.3.3 Klasifikace učebních pomůcek podle Šimoníka.....	22
2.4 Doporučení pro práci s materiálními didaktickými prostředky	23
3 Tradiční didaktické pomůcky v literární výchově.....	25
4 Netradiční pomůcky v literární výchově	29
4.1 Obrazové pomůcky	29
4.1.1 B-creative.....	29
4.1.2 Dixit	33
4.1.3 Magicon	35
4.1.4 Pohádky do kapsy	36
4.1.5 Story Cubes.....	38
4.2 Textové pomůcky.....	40
4.2.1 Černé historky.....	41
4.2.2 Čtenářské kostky	42
4.2.3 Trénink mozku.....	44
4.2.4 Vstupte do literárního doupěte.....	46
4.2.5 Vzdělávací portál Fred.....	48
4.2.6 Zakousněte se do knihy.....	49
4.2.7 Záznamy z četby pomocí grafických organizérů	51
4.3 Hry.....	53
4.3.1 Česká literatura	53
4.3.2 Čtenářské karty na hraní rolí – čtení se zážitkem	54

4.3.3	Malý princ: Udělej mi planetu!.....	56
4.3.4	Mystérium.....	58
4.3.5	Přines si svou knihu	59
4.3.6	Vyprávěj a hraj!	61
4.4	Shrnutí.....	63
5	Práce s pomůckami ve výuce	64
5.1	Výuka v 9. B	64
5.1.1	Příprava a průběh hodiny.....	64
5.1.2	Vybrané žákovské reflexe.....	67
5.1.3	Shrnutí hodiny.....	68
5.2	Výuka v 8. B	69
5.2.1	Příprava a průběh hodiny.....	70
5.2.2	Vybrané žákovské reflexe.....	71
5.2.3	Shrnutí hodiny.....	72
5.3	Výuka v 9. A	73
5.3.1	Příprava a průběh hodiny.....	73
5.3.2	Vybrané žákovské reflexe.....	75
5.3.3	Shrnutí hodiny.....	76
	Závěr	77
	Zdroje.....	79
	Seznam obrázků	83
	Seznam příloh.....	85

Úvod

Jedním z důležitých faktorů kvalitní výuky je využívání různých didaktických prostředků, které žákům i učitelům pomáhají při procesu učení. Vyučování je velmi provázaný a složitý proces a v dnešní době již existuje mnoho prostředků a pomůcek, s jejichž využitím lze dosahovat lepších a kvalitnějších výsledků ve výuce. Ať už mluvíme o didaktických prostředcích obvyklých, nebo o těch moderních či netradičních, tak didaktické prostředky mají ve výuce důležité místo.

Tato diplomová práce se zabývá především učebními pomůckami, které spadají do kategorie materiálních didaktických prostředků. Jsou zde analyzovány nejen didaktické pomůcky tradiční, které se běžně využívají při výuce, ale zejména ty, které jsou neobvyklé nebo něčím inovativní.

Cílem diplomové práce je dostat do povědomí učitelů to, že existuje mnoho možností, jak výuku literární výchovy na druhém stupni základní školy zefektivnit a obohatit.

Důvodem napsání této diplomové práce bylo to, že se autorka v minulosti často setkávala s názorem, že literární výchova slouží pouze k nácviku techniky čtení, nebo k podrobnému studiu literární historie. Tyto dvě složky bezesporu do literární výchovy patří, ale výuka by neměla být postavena pouze na nich. Takovýto způsob literární výuky bývá u žáků často neoblíbený, důsledkem čehož je, že žáci na čtení a literaturu jako takovou na nějaký čas zanevrou úplně. Literární výchova by měla především v žácích rozvíjet estetické cítění a kreativitu, měla by přimět žáky o věcech kriticky přemýšlet a vést je k porozumění textu a vyvozování informací z něj.

Literární výchova může učit žáky velmi důležitým a pro budoucí život praktickým věcem jako je výše zmíněné kritické myšlení a čtenářská gramotnost. S použitím zajímavých didaktických pomůcek mohou být hodiny literární výchovy zábavné a přínosné jak pro žáky, tak pro učitele.

První kapitola se bude zabývat popisem literární výchovy na druhém stupni základní školy. Bude zde představena nová koncepce vzdělávání podle tzv. Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, která definuje podobu literární výchovy. Dále zde bude prezentován tzv. uměleckovýchovný přístup aplikovatelný na výuku literární výchovy.

Druhá kapitola bude věnována vymezení pojmů didaktické prostředky a učební pomůcky. Tyto pojmy zde budou dále charakterizovány a představeny jejich klasifikace dle jednotlivých autorů.

Ve třetí kapitole budou stručně popsány učební pomůcky, které se tradičně při literární výchově využívají.

Čtvrtá kapitola se bude zabývat netradičními pomůckami, které se dají využít při literární výchově na druhém stupni základní školy. Bude zde představeno 18 pomůcek, které budou rozděleny do třech kategorií na pomůcky obrazové, textové a na hry. V této kapitole bude u všech pomůcek popsáno jejich možné využití v hodinách literární výchovy.

V poslední páté kapitole budou popsány konkrétní realizované hodiny na základní škole, do kterých budou zapojeny netradiční didaktické pomůcky.

1 Literární výchova na druhém stupni základní školy

V prvé řadě je třeba si definovat podobu výuky literární výchovy na druhém stupni základní školy. Je nutné se zaměřit na to, co by žáci již měli umět z prvního stupně a co je cílem současné výuky literatury.

Výuka literární výchovy, stejně jako celý vzdělávací systém v České republice, prošla v posledních letech velkými změnami. Důležitá proměna celého školství proběhla bezesporu v souvislosti s ostatními společenskými změnami po roce 1989. Další stěžejní změnou byla plánovaná školská reforma a příchod tzv. Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV). Na tomto novém školském zákoně se usnesl Parlament České republiky v roce 2004.¹ S RVP ZV přicházejí do škol tzv. školní vzdělávací programy (ŠVP), které si školy tvoří samy v souladu s národním rámcem vzdělávání. Od začátku školního roku 2007/2008 měly všechny školy v České republice povinnost podle nově vzniklých ŠVP začít vyučovat, a to v 1. a 6. ročníku.² Tato změna měla za úkol docílit toho, aby školy nebyly tak svazovány centrálními učebními osnovami a měly možnost si vytvořit vlastní vzdělávací plán dle svých potřeb a možností.

1.1 Literární výchova podle RVP ZV

Jak již bylo uvedeno, hlavním kurikulárním dokumentem, v němž je definována literární výchova pro druhý stupeň základní školy, je Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Podle RVP ZV, jakožto součásti hlavního závazného dokumentu českého školství, spadá literární výchova do oblasti Český jazyk a literatura v sekci Jazyk a jazyková komunikace. Oblast Český jazyk a literatura je rozdělena na Komunikační a slohovou výchovu, Jazykovou výchovu a Literární výchovu.³

Literární výchova je dále v RVP ZV krátce charakterizována prostřednictvím toho, co by se žáci měli absolvováním vzdělávacího předmětu naučit. Důraz je kladen na znalost základních literárních druhů a jejich znaků a na schopnost rozpoznávat literární fikci od skutečnosti. Dále by se měly prostřednictvím literární výchovy u žáků rozvíjet základní čtenářské návyky. Důležitým bodem je rozvíjení schopnosti tvořivého vnímání,

¹ Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

² Tamtéž.

³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

interpretace a tvorby literárního textu. Literární výchova by měla žákům pomoci k utváření pozitivních hodnotových postojů a k obohacení jejich duševního života.⁴

Dále jsou v RVP ZV popsány očekávané výstupy, které by měly být splněny na obou dvou stupních základní školy. Po absolvování prvního stupně základní školy by měl žák již plynule číst s porozuměním, potichu i nahlas. Podle RVP ZV by měl žák umět daný text reprodukovat, interpretovat a také tvořivě produkovat podle pokynů učitele. Žák by měl být schopen jednoduchého rozboru textu za použití základních literárních pojmů.⁵

Podle očekávaných výstupů druhého stupně základní školy by se měly tyto získané dovednosti dále rozvíjet a zdokonalovat. Literární výchova by podle RVP ZV také měla žáky blíže seznámit se základními literárními druhy a žánry, představit žákům literární směry a jejich významné reprezentanty. Důraz je také kladen na porovnávání jednotlivých děl a na jejich hodnocení.⁶

Dalším novým prvkem, který přinesl RVP ZV, jsou tzv. klíčové kompetence. „*Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.*“⁷ Tyto kompetence se ve vyučování neobjevují samostatně, ale měly by se navzájem prolínat a být výsledkem celkového procesu vzdělávání.⁸ Hlavní úlohou klíčových kompetencí je pomáhat žákům propojovat výchovně-vzdělávací cíle s praktickým životem. Aby se mohly klíčové kompetence u žáků utvářet a rozvíjet, RVP ZV stanovuje, že všechny obsah vyučování a další činnosti ve školním prostředí by měly probíhat v souladu s těmito kompetencemi. Pro základní vzdělávání jsou definovány tyto kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. Tyto kompetence by se měly objevit také ve výuce literární výchovy.

Podle nové koncepce vzdělávání ukotvené v RVP ZV by měla být literární výchova orientována především na komunikativní literární výchovu, tedy na komunikaci mezi

⁴ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

žákem v roli čtenáře a textem.⁹ Toto pojetí napomáhá k individuálnímu přístupu a k chápání žáka jako jedince s vlastními čtenářskými preferencemi, které se by se měly prostřednictvím literární výchovy dále rozvíjet.

1.2 Literární výchova jako estetickovýchovný předmět

Literární výchova je v českých školách již spoustu let tradičně pojímána spíše jako předmět naukový, zaměřený především na memorování biografických údajů o spisovatelích či literárněhistorických faktů. Tato poloha literární výchovy není u žáků příliš oblíbená, což dokládají nejenom výpovědi studentů publikované v knize Ondřeje Hníka *Didaktika literatury: výzvy oboru*¹⁰, ale také je to patrné z výsledků mezinárodních testů čtenářské gramotnosti, ve kterých čeští žáci nijak nevynikají.¹¹

Jedním z faktorů, který by toho mohl změnit, je bezesporu příchod nové školské legislativy, která se snaží směřovat literární výchovu jako předmět estetickovýchovný.

Pedagogický slovník definuje estetickovýchovný předmět jako takový, který u žáků „rozvíjí estetickou vnímavost, seznamuje žáky se základními postupy a technikami umělecké tvorby a podporuje jejich kreativitu.“¹² Mezi estetickovýchovné předměty se řadí kromě literární výchovy také výtvarná výchova, hudební výchova a také dramatická výchova.¹³ Jinými slovy v těchto předmětech je kladen důraz především na umělecký prožitek prostřednictvím uměleckého díla, v literární výchově pomocí textu.

Hník uvádí, že by se měla literární výchova v tomto kontextu soustředit spíše na rozvoj myšlení, formování postojů a hodnot,¹⁴ než na pouhé memorování informací.

⁹ BUBENÍČKOVÁ, Petra. Problematika dětského a pubescentního čtenářství. In BUBENÍČKOVÁ, Petra. et al. *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-165-5.,

¹⁰ „Vždy to byl jen holý výklad teorie, žádné obrázky, ukázky, nic. Učitelka celou hodinu vykládala (četla z učebnice) a my si zapisovali. Při zkoušení chtěla přesné zápisky – jak to ona nadiktovala. (1) Výuka literatury na druhém stupni ZŠ se moc nelišila od té na SŠ. Rozebírali jsme životopisy literárních umělců a výčet jejich děl s tím, že na SŠ mnohem podrobněji. (2) Na druhém stupni ZŠ jsme měli klasickou výuku literatury – bohužel typickou pro „starší“ zaběhlé učitelky, tedy byla nám nadiktována fakta, která jsme se zpaměti naučili, a výsledkem byl test..(3)“ aj. In HNÍK, Ondřej. *Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0. s. 23-29

¹¹ BLAŽEK, Radek a Silvie PŘÍHODOVÁ. *Mezinárodní šetření PISA 2015: národní zpráva: přírodovědná gramotnost*. Praha: Česká školní inspekce, 2016. ISBN 978-80-88087-08-3.

¹² PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9., s. 71

¹³ Tamtéž.

¹⁴ HNÍK, Ondřej. *Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0.

Tomuto pojetí napomáhá tzv. uměleckovýchovný přístup aplikovaný na literární vzdělávání. Na rozdíl od naukového přístupu, který se stále ještě na českých školách uplatňuje, jde v uměleckovýchovném přístupu o to, aby byla výuka založena především na kontaktu žáků s texty a na textové komunikaci. Důležitým aspektem je také vlastní tvořivá činnost žáků a individuální prožitek z četby.

Přehlednou komparaci naukového a uměleckovýchovného přístupu k literárnímu vzdělávání zpracoval Hník ve své publikaci *Didaktika literatury: výzvy oboru*¹⁵:

<i>„Naukový přístup v literárním vzdělávání</i>	<i>Uměleckovýchovný přístup v literárním vzdělávání</i>
<i>nepřímá zkušenost s textem</i>	<i>přímá zkušenost s textem</i>
<i>text plní především dokládací funkci</i>	<i>text plní především esteticko-vzdělávací funkci</i>
<i>práce s literárním dílem je minimalizována</i>	<i>práce s literárním textem je maximalizována</i>
<i>obsah literárních děl je sdělován, někdy dokonce diktován k memorování</i>	<i>obsah literárních děl je nabízen k reflexi a prožívání</i>
<i>formalizované myšlení ve vztahu k textu</i>	<i>funkční myšlení ve vztahu k textu</i>
<i>předimenzovanost vzdělávacím obsahem</i>	<i>prostor pro čtenářský zážitek</i>
<i>žáci jsou spíše pasivní</i>	<i>žáci jsou spíše aktivní</i>
<i>zaměření na dílo-znak</i>	<i>zaměření také na dílo-věc</i>
<i>interpretace jako derivát literární historie</i>	<i>interpretace i jako osobní zkušenost</i>
<i>tvorba jako appendix</i>	<i>tvorba jako jedno z východisek</i>
<i>operuje s větším podílem znalostí historické (kunsthistorické) povahy a menším podílem znalostí teoretické (teoretickoumělecké) povahy</i>	<i>operuje s větším podílem znalostí teoretické (teoretickoumělecké) povahy a menším podílem znalostí historické (kunsthistorické) povahy, popř. se stejným podílem znalostí teoretickouměleckých a kunsthistorických</i>
<i>důraz na znalosti</i>	<i>důraz na znalosti i imaginaci (ve zprostředkovaném obsahu i žakovské tvorbě)</i>
<i>důraz na paměťové osvojení znalostí</i>	<i>důraz na vlastní konstrukci znalosti: vyvozování poznatků z reflexe četby a tvorby</i>
<i>důraz na výsledek (např. literární dílo jako výsledek tvůrčího aktu)</i>	<i>důraz na proces četby a tvorby a jejich reflexe (nebo chápání literárního díla jako tvůrčího procesu)“</i>

¹⁵ HNÍK, Ondřej. *Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0., s. 31

2 Charakteristika a členění didaktických prostředků

Tato kapitola diplomové práce se zabývá vymezením pojmů didaktické prostředky a učební pomůcky. Tyto pojmy se v textu dále dělí a blíže charakterizují. Didaktické prostředky se rozdělují na materiální a nemateriální. Materiální didaktické prostředky jsou v této kapitole blíže specifikovány a klasifikovány podle různých autorů. Větší důraz je kladen na popis didaktických neboli učebních pomůcek, které spadají do kategorie materiálních didaktických prostředků.

2.1 Didaktické prostředky

Snad v každé době se učitel snažil předat svým žákům látku co nejefektivněji, tak aby si žáci z hodin odnášeli co nejvíce vědomostí a také aby jim tyto vědomosti utkvěly v paměti co nejdéle. K takovým výsledkům jsou zapotřebí i didaktické prostředky a učební pomůcky, které proces učení žákům usnadňují a pomáhají prakticky uchopit. V současné době plně moderních technologií se i proces vyučování stále posouvá a vyvíjí. Didaktické prostředky jakožto pomocníci při vyučování ale zůstávají.

Podle pedagoga Josefa Maňáka, autora mnoha odborných publikací o vzdělávání, a především o obecné didaktice, pojem prostředek většinou chápeme ve vztahu k cíli, jako něco, co nám pomáhá k dosažení tohoto daného cíle¹⁶. Podobně se tento pojem využívá také v didaktice. „*Didaktické prostředky představují důležitou didaktickou kategorii. Zahrnují všechny materiální předměty, které zajišťují, podmiňují a zefektivňují průběh vyučovacího procesu.*“¹⁷ Maňák dále specifikuje, o jaké prostředky se jedná. Podle něj to jsou předměty související s výukovými metodami a formami, které usnadňují naplnění výchovně vzdělávacích cílů.¹⁸

Didaktické prostředky dále dělí na materiální a nemateriální.

2.1.1 Didaktické prostředky nemateriální

Jako nemateriální didaktické prostředky jsou většinou chápány prostředky nehmotného charakteru. Maňák označuje za nemateriální didaktické prostředky např. znalosti, metody a formy výuky.¹⁹ Pedagog Kamil Janiš ve své publikaci *Obecná didaktika – vybraná témata* zahrnuje k nemateriálním didaktickým prostředkům kromě výše zmíněných také

¹⁶ MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 5. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 104 s. ISBN 80-210-1124-6.

¹⁷ Tamtéž, s. 52

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž.

organizační formy výchovy, kterými jsou například „*vyučování, školní zaměstnání, praxe v dílnách a na pozemcích, exkurze, brigády, cvičení, zkoušky, praxe atd.*“²⁰ Jako metody práce v těchto formách Janiš uvádí „*výklad, popis, demonstrace, vypracování písemných úkolů, konstrukční práce, pokusy atd.*“²¹

2.1.2 Didaktické prostředky materiální

Maňák označuje za materiální didaktické prostředky ty, které se vážou na určité předměty a jevy.²² Dále uvádí, že v užším slova smyslu může být termín didaktické prostředky chápán právě jako didaktické prostředky materiální povahy, tedy jako předměty a jevy pomáhající při vyučovacím procesu.²³ Didaktické prostředky materiální se dají dále podle Janiše²⁴ klasifikovat takto:

- „*výchovné instituce, budovy a pedagogicky adaptované prostory, určené pro výchovu a vyučovací činnost,*
- *učebny všech druhů, kabinety, kreslírny, laboratoře, modelárny, rýsovný, ateliéry, čítárny, knihovny, archivy, sborovny, konferenční síně či plovárny, tělocvičny, botanické a zoologické zahrady a planetária,*
- *technické vybavení prostorů určených ke vzdělávacím nebo výchovným činnostem: stoly, lavice, židle, tabule, skříně, stojany, vitríny atd.,*
- *pracovní nástroje a stroje, přístroje, nářadí a náčiní pro různé úkony,*
- *všeobecnou didaktickou techniku (projektory, zařízení pro reprodukci zvuku, televizory, videa, CD přehrávače, PC apod.) a speciální didaktickou techniku (mikroskopy, dalekohledy, rýsovací stroje atd.),*
- *prostředky, které bývají souhrnně označovány jako **učební pomůcky**:*
 - *pomůcky demonstrační, tj. sbírky, výrobky, obrazy, modely, herbáře, preparáty, fotografie, formy, magnetofonové pásky, transparenty, depozity atd.,*
 - *pomůcky procvičovací, konstrukční nebo manipulační, soupravy pro laboratorní práce, stavebnice, skládanky aj.,*

²⁰ JANIŠ, Kamil. *Obecná didaktika – vybraná témata*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-297-8., s. 77

²¹ Tamtéž.

²² MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 5. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 104 s. ISBN 80-210-1124-6.

²³ Tamtéž.

²⁴ JANIŠ, Kamil. *Obecná didaktika – vybraná témata*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-297-8., s. 78

- učebnice, učební texty, skripta, atlasy, slovníky a pomůcky literárního charakteru.²⁵

2.2 Učební pomůcky

Jak již bylo uvedeno výše, učební pomůcky patří do kategorie materiálních didaktických prostředků. „*Jsou to materiální předměty, které se bezprostředně používají ve výchovně vzdělávacím procesu k hlubšímu osvojení vědomostí a dovedností.*“²⁶ Učební pomůcky jsou spjaty s metodami výuky a napomáhají žákům při vyučování utvářet si vhodné představy, vědomosti a dovednosti.²⁷

Pedagog Miroslav Cipro předložil výstižnou charakteristiku učebních pomůcek, která uvádí, že učební pomůcky:

- „*přibližují to, co je daleké,*
- *zvětšují to, co je nepatrné,*
- *zmenšují to, co je příliš veliké,*
- *zpomalují to, co je příliš rychlé,*
- *zrychlují to, co je pomalé,*
- *odhalují to, co je skryté,*
- *konkretizují to, co je abstraktní,*
- *zpřítomňují to, co je minulé*
- *fixují to, co je prchavé,*
- *zpřehledňují to, co je složité.*“²⁸

Učební pomůcky, aby byly dobré a co nejvíce funkční, by měly mít určité vlastnosti. Podle Šimoníka by dobrá učební pomůcka měla „*pravdivě odrážet skutečnost, měla by být zajímavá, poutavá a bezpečná.*“²⁹ Jako další vlastnost uvádí například přiměřenost pomůcky věku žáků. Používání učebních pomůcek by ale také nemělo učitele při hodině nijak omezovat či zdržovat. Učební pomůcky by měly vždy sloužit pouze jako prostředek

²⁵ JANIŠ, Kamil. *Obecná didaktika – vybraná témata*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-297-8., s. 77-78

²⁶ MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 5. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 104 s. ISBN 80-210-1124-6. s. 52

²⁷ JANIŠ, Kamil. *Obecná didaktika – vybraná témata*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-297-8.

²⁸ *Didaktická technika a pomůcky v socialistické škole: materiály z 2. mezinárodní vědecké konference socialistických zemí o učebních pomůckách, didaktické technice a školním zařízení: (Brno, 10.-14. listopadu 1975)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. s. 25

²⁹ ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-33-0.s. 128

k dosažení cíle, nikoli být samotným cílem vyučování.³⁰ Výběr a využívání učebních pomůcek souvisí také s daným předmětem.

2.3 Klasifikace materiálních didaktických prostředků a učebních pomůcek

Ve školním prostředí se můžeme setkat s mnoha materiálními didaktickými prostředky. Důležité je tyto prostředky umět uspořádat. Tato kapitola se zaměřuje na třídění materiálních didaktických prostředků, a především na třídění učebních pomůcek, které jsou stěžejní po celou práci. Budou zde představeny klasifikace ze tří známých publikací o didaktice, se kterými se v pedagogice často pracuje. První popisovaná klasifikace je zpracována v publikaci *Školní didaktika* od autorů Kalhouse a Obsta. Druhou klasifikací je Maňáková z *Nárysu didaktiky* a třetí klasifikace učebních pomůcek se nachází v publikaci *Úvod do didaktiky základní školy* od Šimoníka.

2.3.1 Klasifikace podle Obsta

Toto rozdělení se nachází v publikaci *Školní didaktika*³¹ z roku 2002. Kapitulu s názvem Materiální didaktické prostředky včetně rozsáhlé klasifikace materiálních didaktických prostředků zpracoval Otto Obst. Autor rozděluje didaktické prostředky do pěti hlavních skupin, které jsou dále děleny a specifikovány.

„1. Učební pomůcky:

a. *Originální předměty a reálné skutečnosti:*

- *přírodniny:*
 - *v původním stavu (např. minerály, rostliny),*
 - *upravené (např. vycpaniny, lihové preparáty);*
- *výtvary a výrobky – v původním stavu (např. vzorky výrobků, přístroje, umělecká díla);*
- *jevy a děje:*
 - *fyzikální,*
 - *chemické,*
 - *biologické, aj.*

b. *Zobrazení a znázornění předmětů a skutečností:*

³⁰ ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. 140 s. ISBN 80-86633-33-0.

³¹ KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X.

- *modely:*
 - *statické,*
 - *funkční,*
 - *stavebnicové;*
- *zobrazení:*
 - *prezentované přímo (např. mapy, školní obrazy, fotografie),*
 - *prezentované pomocí didaktické techniky (statické, dynamické);*
- *zvukové záznamy (magnetické, optické).*

c. Textové pomůcky:

- *učebnice:*
 - *klasické,*
 - *programové;*
- *pracovní materiály (např. pracovní sešity, studijní návody, tabulky, atlasy atd.);*
- *doplňková a pomocná literatura (např. odborná periodika, encyklopedie).*

d. Pořady a programy prezentované didaktickou technikou:

- *pořady (diafonové, televizní, rozhlasové),*
- *programy (pro vyučovací stroje, počítačové).*

e. Speciální pomůcky:

- *žákovské experimentální soustavy,*
- *pomůcky pro tělesnou výchovu.*

2) Technické výukové prostředky:

a. Auditivní technika (např. magnetofony, gramofony, školní rozhlas, sluchátka, CD přehrávače).

b. Vizuální technika:

- *pro diaprojekci;*
- *pro zpětnou projekci;*
- *pro dynamickou projekci.*

c. Audiovizuální technika:

- *pro projekci diafonu;*

- *filmové projektory;*
- *magnetoskopy, videorekordéry;*
- *videotechnika, televizní technika;*
- *multimediální systémy na bázi počítačů.*

d. Technika řídicí a hodnotící:

- *zpětnovazební systémy;*
- *výukové počítačové systémy;*
- *osobní počítače;*
- *trenažéry.*

3) Organizační a reprografická technika:

- *fotolaboratoře;*
- *kopírovací a rozmnožovací stroje;*
- *rozhlasová studia a videostudia;*
- *počítače, počítačové sítě;*
- *databázové systémy (CD ROM disky).*

4) Výukové prostory a jejich vybavení:

- *učebny se standardním vybavením, tj. tabule (klasická, magnetická), nástěnky, skříně pro uložení pomůcek atd.,*
- *učebny se zařízením pro reprodukci audiovizuálních pomůcek;*
- *odborné učebny;*
- *počítačové učebny;*
- *laboratoře;*
- *dílny, školní pozemky;*
- *tělocvičny, hudební a dramatické sály.*

5) Vybavení učitele a žáka:

- *psací potřeby;*
- *kreslicí a rýsovací potřeby;*
- *kalkulátory, přenosné počítače, notebooky;*

- *učební úbor, pracovní oděv.*³²

Ačkoli je tato klasifikace materiálních didaktických prostředků již z nového tisíciletí, objevují se zde přežití či zastaralé předměty a technologie, které již při dnešní výuce není vhodné používat. Na druhou stranu je toto rozdělení tak rozsáhlé a popisné, že by do jednotlivých kategorií bylo možné zařadit i nově vzniklé technologie a netradiční pomůcky.

Ve všech pěti popisovaných skupinách lze nalézt prostředky využívané při současné výuce literární výchovy. Nejdůležitější kategorií pro literární výchovu je ovšem první popisovaná s názvem učební pomůcky. Tato kategorie je také nejrozsáhleji popsanou z celé klasifikace. Učební pomůcky jsou zde dále členěny do skupin, z nichž nejfrekventovanější zastoupení v literární výuce mají textové pomůcky.

Obst zde detailně popisuje rozsáhlé spektrum, do kterého lze zařadit pomůcky z většiny výukových předmětů na školách. Rozsáhlost klasifikace zapříčiňuje také to, že může být pro někoho nepřehledná a příliš složitá.

2.3.2 Klasifikace učebních pomůcek podle Maňáka

Ve své publikaci *Nárys didaktiky* se Maňák nezaměřuje na dělení všech materiálních didaktických prostředků jako je tomu u Obsta, ale pouze na klasifikaci učebních pomůcek. Maňák zde dělí učební pomůcky ze dvou hledisek. Z hlediska vývoje rozděluje učební pomůcky na čtyři generace pomůcek, a to na: „*předstrojové pomůcky, pomůcky spojené s vynálezem knihtisku, pomůcky zefektivňující lidské smysly a pomůcky umožňující komunikaci člověka se strojem.*“³³ Důležitější klasifikací je dělení pomůcek z hlediska vztahu ke zprostředkované skutečnosti.

Maňák rozlišuje tyto kategorie pomůcek:

1. „*reálné předměty a jevy,*
2. *věrné zobrazení skutečnosti,*
3. *pozměněné zobrazení skutečnosti,*
4. *znakové zobrazení skutečnosti*“³⁴

³² KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X. s. 338-339

³³ MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 5. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 104 s. ISBN 80-210-1124-6. s. 52

³⁴ Tamtéž.

Dále Maňák vytvořil přehled učebních pomůcek, kde je dělí na osm kategorií:

1. „*skutečné předměty (přírodniny, preparáty, výrobky)*;
2. *modely (statické, dynamické)*;
3. *přístroje (demonstrační, přístroje na měření a počítání, přístroje na pozorování)*;
4. *zobrazení*:
 - a. *obrazy, symbolické zobrazení*,
 - b. *statické projekce (diaprojekce, epiprojekce, zpětná projekce)*,
 - c. *dynamická projekce (film, televize, video)*;
5. *zvukové pomůcky (hudební nástroje, gramofonové desky, magnetofonové pásky)*;
6. *dotykové pomůcky (reliéfové obrazy, slepecké písmo)*;
7. *literární pomůcky (učebnice, příručky, atlasy, texty)*;
8. *programy pro vyučovací automaty a pro počítače*“³⁵

Maňákovo dělení není natolik rozsáhlé jako Obstovo, jelikož je zaměřeno pouze na kategorii učebních pomůcek. Samotné dělení je zde velmi přehledně zpracováno. Autor zde pojmenovává osm základních skupin podle jasné charakteristiky, do kterých lze zařadit většinu učebních pomůcek. Některé názvy jednotlivých kategorií jsou podobné či shodné jako u klasifikace Obsta. Maňák je dále tolik nerozvádí jako je tomu v předešlé klasifikaci.

Do této klasifikace lze také začlenit nejnovější technologie a pomůcky využitelné při výuce literární výchovy.

2.3.3 Klasifikace učebních pomůcek podle Šimoníka

Třetím popisovaným dělením je klasifikace od autora pedagogických publikací Oldřicha Šimoníka, která se vyskytuje ve dvou jeho knihách, a to v publikaci *Úvod do školní didaktiky*³⁶ z roku 2003 a v rozšířené verzi s názvem *Úvod do didaktiky základní školy*³⁷, která byla vydána v roce 2005. Klasifikace učebních pomůcek se v obou těchto publikacích shoduje. Šimoník zde dělí učební pomůcky takto:

- „*Skutečné předměty, přírodniny, preparáty, výrobky.*
- *Modely (statické, dynamické).*

³⁵ MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 5. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 104 s. ISBN 80-210-1124-6. s. 52

³⁶ ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do školní didaktiky*. Brno: MSD, 2003. ISBN 80-86633-04-7.

³⁷ ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-33-0.

- *Přístroje.*
- *Zobrazení: obrazy a nákresy na tabuli, nástěnné obrazy, obrazové soubory, fotografie.*
- *Symbolická zobrazení: schémata, grafy, diagramy, plány, mapy.*
- *Nosiče statických obrazů: folie pro zpětný projektor, diafilmy, diapozitivy.*
- *Nosiče dynamických obrazů (a zvuku): videopásky, filmy.*
- *Zvukové pomůcky: hudební nástroje, CD, magnetofonové pásky, gramofonové desky.*
- *Dotykové pomůcky: reliéfové obrazy, texty slepeckého písma.*
- *Nosiče počítačových programů: diskety a CD.*
- *Literární pomůcky: učebnice, sbírky úloh, čítanky, slovníky, encyklopedie, knihy, texty psané na tabuli aj.*³⁸

Tato klasifikace je ze všech tří nejmladší. Šimoník zde rozděluje učební pomůcky do jedenácti jasně vymezených kategorií, které nejsou nijak dále členěny. I zde se některé názvy jednotlivých kategorií shodují s předešlými autory. Ačkoli je toto dělení popsáno velmi stručně a jasně, nepůsobí tak univerzálně jako Maňáková typologie, do kterého lze lépe dosazovat nejrůznější učební pomůcky.

2.4 Doporučení pro práci s materiálními didaktickými prostředky

Otto Obst v publikaci *Školní didaktika*³⁹ popisuje několik bodů pro učitele, kterých je dobré se držet při práci s materiálními didaktickými prostředky:

- Přehled o pomůckách – důležité je, aby měl učitel vždy aktuální přehled o těch pomůckách, které má k dispozici ke svému předmětu. S novými pomůckami a zařízeními je nutné se nejprve seznámit.
- Funkční začlenění do výuky – učitel by měl didaktických prostředků a pomůcek využívat vždy jako prostředek k dosažení výchovně vzdělávacích cílů. Cílem výuky není přehlídka mnoha didaktických prostředků. Dále se některé pomůcky jako například film stávají prostředky výuky až při jejich vhodném didaktickém využití.

³⁸ ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do školní didaktiky*. Brno: MSD, 2003. ISBN 80-86633-04-7. s. 80-81 a ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-33-0. s 129

³⁹ KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X.

- Vyzkoušet fungování – učitel by si měl vždy nejdříve prostředky vyzkoušet, zda fungují, než je zahrne do své výuky. Předejde se tak možnému selhání a zbytečně ztracenému času v hodině.
- Vyzkoušet pokusy – to samé platí také v případě využívání pokusů ve výuce. Učitel by si měl vždy nejprve daný pokus vyzkoušet za takových podmínek a se stejnými přístroji a pomůckami, jako ve výuce.
- Zapojovat žáky – pokud učitel předvádí třídě nějaký experiment, je dobré žáky do tohoto procesu zapojit, například do funkce asistentů nebo komentátorů.
- Zajistit dobrou viditelnost – učitel by měl při jakékoli demonstraci zajistit to, aby na něj při práci všichni žáci dobře viděli.
- Aktivita žáků – při pokusech a ukázkách je dobré, aby učitel myslel na to, aby byli žáci aktivní. Vhodné je dát žákům v úvodu úkoly či otázky, které budou žáci v průběhu demonstrace sledovat.
- Heuristická metoda⁴⁰ – pokud je k tomu daná škola uzpůsobená, měl by se učitel snažit využívat heuristické metody, která rozvíjí samostatnost u žáků.
- Všechny fáze hodiny – učitel může materiálních didaktických prostředků využít ve všech fázích vyučovací hodiny. Lze tedy pomocí didaktických pomůcek již v úvodu hodiny žáky namotivovat, fixovat nové učivo či na závěr hodiny provést shrnutí látky.
- Bezpečnost – samozřejmě je důležité při činnosti s materiálními didaktickými prostředky dbát vždy na bezpečnost práce a dodržovat pravidla ochrany zdraví.⁴¹

⁴⁰ Heuristická metoda (metoda dialogická) – „vyučovací metoda založená na vzájemné interakci mezi učitelem a žákem. Patří do skupiny slovních metod, kdy učitel na základě předem promyšlených otázek sleduje řízení procesu myšlení a činnosti u žáka(ů) se záměrem na jeho (jejich) aktivního podílu na tvorbě nových poznatků a vědomostí. Na základě uplatnění dialogických metod se zvyšuje aktivita subjektu (žáků), metoda sehrává motivační roli při vzájemné spolupráci učitele a žáka(ů). (...) K dialogickým metodám patří např. beseda, brainstorming, dialog, diskuse, rozhovor aj.“ In JANIŠ, Kamil a Edita ONDŘEJOVÁ. *Slovník pojmů z obecné didaktiky*. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2006. ISBN 80-7248-352-8., s. 23

⁴¹ KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X.

3 Tradiční didaktické pomůcky v literární výchově

Tato část práce se zaměřuje na takové didaktické prostředky a učební pomůcky, které lze využívat v hodinách literární výchovy. Jsou zde popsány pomůcky tradiční, které se obyčejně využívají při literární výchově na druhém stupni základních škol.

Vzhledem k výše uvedenému zde budou představovány materiální didaktické prostředky v užším slova smyslu, tedy didaktické pomůcky.

Hlavní didaktickou pomůckou nejen pro literární výchovu je zpravidla **učebnice**. Podle *Slovníku pojmů z obecné didaktiky* je učebnice charakterizována jako „*učební pomůcka určená učitelům i žákům, která zahrnuje v přiměřené úpravě obsah výuky. Vzhledem k tomu, že je schvalována ministerstvem školství, představuje důležitý pedagogický dokument. Učebnice plní funkci didaktickou (informativní, formativní a metodickou) a organizační funkci.*“⁴²

K výuce literární výchovy se používá specifický druh učebnic tzv. **čítanky**. Čítanky jsou charakteristické tím, že na rozdíl od klasických učebnic obsahují soubory většinou uměleckých nebo odborných textů, sloužících k procvičování techniky čtení a k prohlubování a osvojování si dovedností jako je recepce a interpretace textu. V praxi mohou být čítanky doplněny o odpovídající učebnici.⁴³

V klasifikaci od Obsta nalezneme učebnici, respektive čítanku, v oddílu textové pomůcky. Maňák učebnici zařazuje do skupiny s názvem literární pomůcky a podle Šimoníkovy klasifikace patří čítanka taktéž do kategorie literární pomůcky.

V současné době si mohou učitelé vybrat z poměrně velkého množství učebnic, se kterými lze při výuce literární výchovy pracovat. Podle nynější legislativy mohou učitelé při hodinách využívat jak učebnice, které mají platnou schvalovací doložku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen MŠMT), tak mohou používat i ostatní učebnice a materiály, které tuto doložku nemají. S těmito učebnicemi a materiály mohou školy pracovat pouze v případě, že jsou v souladu se vzdělávacími cíli, které stanovuje školský zákon a Rámcový vzdělávací program a také

⁴² JANIŠ, Kamil a Edita ONDŘEJOVÁ. *Slovník pojmů z obecné didaktiky*. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2006. ISBN 80-7248-352-8. s. 36

⁴³ Tamtéž.

pokud nejsou v rozporu s právními předpisy.⁴⁴ V praxi to znamená, že by učitel neměl pracovat s učebnicemi vydanými před rokem 2005, tedy před zavedením školské reformy. Za materiály používané při výuce je zodpovědný ředitel dané školy. Tato změna legislativy dává učitelům větší volnost při výběru vhodných učebních textů, které mohou snáze odrážet aktuální dění ve společnosti.

Schvalovací doložka MŠMT získala charakter spíše informační, její funkcí je dát uživatelům učebnic a textů zprávu o tom, že jsou v souladu se všemi podmínkami a jsou vhodné pro využití ve výuce.⁴⁵ Podle nejnovějšího přehledu, zachycujícího stav ke dni 11. listopadu 2018, mají pro výuku literární výchovy na druhém stupni základní školy platnou schvalovací doložku MŠMT tato nakladatelství:⁴⁶

- Alter;
- Fraus;
- Nakladatelství Nová škola Brno, s. r. o.;
- Nová škola, s. r. o.;
- Prodos;
- SPN, a. s.;
- Taktik International (pouze Hravá literatura 7).

Jak již bylo zmíněno výše, je možné pracovat také s dalšími čítankami, které schvalovací doložku MŠMT nemají. Na trhu jsou dostupné čítanky pro literární výchovu na druhém stupni například od nakladatelství Dialog, Fragment, Fortuna, Jinan a další.

Jedním ze základních kritérií kvalitní literární výchovy na základní škole je vhodná volba uměleckého textu. Tento výběr je v kompetenci pedagoga, který by měl mít možnost si sám zvolit, která čítanka či jiný učební materiál mu při jeho práci vyhovuje. Mnohdy se na školách stává, že i přes to, že se na trhu pohybuje velké množství nakladatelů, kteří čítanky vydávají, nemají učitelé možnost zvolit si tu čítanku, která je jim nejbližší a musí zkrátka pracovat s tím, s čím se na dané škole tradičně pracuje.

⁴⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ *Seznam učebnic a učebních textů se schvalovací doložkou pro základní vzdělávání platný ve školním roce 2018/2019* [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/schvalovaci-dolozky-ucebnic-2013>

Tento problém je poměrně častý. Jedním z řešení této situace může být využívání vlastních materiálů, které učители vyhovují a naplňují didaktické a vzdělávací cíle stanovené v RVP ZV.

S čítankami jsou také úzce spjaty další textové materiály. Může se jednat například o praktické **pracovní sešity**, které vhodnými doplňujícími aktivitami navazují na probírané texty v čítankách. Pracovní sešity k čítankám nabízí například nakladatelství Alter, Prodos či nakladatelství Taktik. Pracovní sešity mohou být pro školu velmi nákladné a také jednotlivá cvičení nemusí každému učiteli vyhovovat. Alternativou mohou být různé **pracovní listy**, které si učitel může jednoduše přizpůsobit nebo si je celé vytvořit podle vlastních preferencí. Pracovní sešity a pracovní listy se v klasifikaci od Kalhouse a Obstova nachází v kategorii textových pomůcek. V Maňákové i Šimoníkové klasifikaci se tyto pomůcky společně s učebnicí nachází ve skupině literární pomůcky. Do těchto kategorií by se daly zařadit také všechny ostatní textové materiály, které se tradičně při výuce literární výchovy používají, jako například tištěné knihy autorů, periodika odborná či pro mládež, vývěsky ve třídě, tabulky, přehledy, slovníky nebo encyklopedie atd.

Další pomůcky, které jsou již běžně při výuce literární výchovy používány, se souhrnně nazývají **didaktická technika**. Tento pojem je velmi rozsáhlý a obsahuje množství pomůcek. Slovník pojmů z obecné didaktiky tento pojem definuje jako „*označení pro technická zařízení využívaná při vzdělávání. Zahrnuje přístroje a zařízení využívané k didaktickým účelům, zvláště k prezentování učebních pomůcek, řízení a kontrole učební činnosti žáků.*“⁴⁷ Didaktickou techniku lze dělit podle mnoha hledisek na různé skupiny. Janiš a Ondřejová hovoří o několika skupinách, a to „*zařízení pro nepromítaný záznam (promítací plátno), promítací, zvuková a televizní technika a vyučovací technické systémy (včetně PC).*“⁴⁸

Obst ve své rozsáhlé klasifikaci věnuje didaktické technice celou jednu skupinu z pěti skupin klasifikace, která nese název Technické výukové prostředky. Ta je dále rozčleněna na čtyři podkategorie, v nichž jsou vyjmenovány různé prostředky didaktické techniky. Ačkoli by se bezesporu daly využít pomůcky ze všech čtyřech podkategorií Kalhousova a Obstova dělení, pro výuku literární výchovy se nejčastěji používají ty ze skupin

⁴⁷ JANIŠ, Kamil a Edita ONDŘEJOVÁ. *Slovník pojmů z obecné didaktiky*. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2006. ISBN 80-7248-352-8. s. 10

⁴⁸ Tamtéž.

Auditivní technika, Vizuální technika a Audiovizuální technika. V hodinách literární výchovy se již tradičně didaktická technika využívá zejména k **projekcím filmových ukázek** či k **poslechu audionahrávek a různých CD nosičů**. V současné době je didaktická technika, využívaná k těmto účelům, na většině školách snadno dostupná. Také obsluha je velmi snadná a rychlá. Tyto pomůcky mají za úkol zejména zpestřit hodinu, dokreslit žákům dané informace, ale také motivovat žáky a rozvíjet je.

Využívání audiovizuálních či zvukových záznamů může mít ve vyučujícím procesu několik funkcí. Šimoník zmiňuje například tyto:⁴⁹

- *funkce motivační* – využívání před výkladem nové látky, vzbuzení zájmu u žáků;
- *funkce učební* – podávání nového učiva, vysvětlování látky;
- *funkce doplňková* – doplnění informací, dokreslení učitelova výkladu;
- *funkce shrnující* – souhrn daného učiva, rekapitulace a utřídění tématu, zpřehlednění;
- *funkce instrukční* – podávání instrukcí k určité činnosti.

Konkrétně lze audiovizuální a zvukový záznam používat ve výuce literární výchovy například při práci s postavou, s tématem, s kompozicí díla, při reprodukčních, interpretačních a produkčních činnostech, je možné porovnávat filmovou a knižní verzi díla atd.

Stejně jako u všech učebních pomůcek i při práci s audiovizuálními nebo zvukovými nahrávkami je zapotřebí důkladný výběr daného záznamu. Délka ukázky by měla být přiměřená věkové kategorii žáků a také by měla být v souladu s tematickým vymezením daného učiva. Dále by měl učitel dbát na to, aby žákům zadal jasně veškeré pokyny pro práci s těmito prostředky.

⁴⁹ ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-33-0. s 132

4 Netradiční pomůcky v literární výchově

Tato kapitola diplomové práce bude zaměřena na vybrané netradiční didaktické pomůcky, které se dají využívat v hodinách literární výchovy. Označením „netradiční“ jsou myšleny takové pomůcky, které se zatím nevyužívají ve výuce běžně. Tyto pomůcky mohou být něčím inovativní, jiné než ty běžně využívané. Dále zde budou představeny i takové pomůcky, které jsou na trhu nově dostupné, a ještě tak nestihly ve výuce zakotvit. Budou zde představeny pomůcky přímo určené k výuce literární výchovy, ale také ty, které lze do výuky použít a které nemusí být primárně určeny pro výuku.

Tato kapitola by měla sloužit jako přehled dostupných pomůcek, které mohou výuku literární výchovy obohatit. Navržené postupy práce s těmito pomůckami jsou spíše inspirativního charakteru. Metody, jak tyto pomůcky využívat a jak je do výuky zařadit, je možné různě měnit a adaptovat dle potřeby učitele. Cílem této kapitoly je představit nové cesty ve výuce.

Pomůcky zde budou rozděleny podle znaků na obrazové pomůcky, textové pomůcky a na hry didaktického charakteru.

4.1 Obrazové pomůcky

Obrazovými pomůckami se rozumí takové didaktické pomůcky, které se využívají k vizuální interpretaci textu. Vizuální interpretace je ta, jejímž základem je jakákoli forma obrazu. Používaným obrazem mohou být různé ilustrace, ať už přímo patřící k textu (v knize) nebo jiné doprovodné ilustrace, dále různé fotografie, komiksově ztvárnění atd. K této vizuální interpretaci se řadí také obrazy tvořené samotnými žáky. Metody práce s obrazem rozvíjí u žáků kritické myšlení, fantazii a tvořivost.

V této kapitole bude představeno několik pomůcek, které pracují na základě obrazu. Vybranými pomůckami jsou: terapeutické karty *B-creative*, karty *Dixit*, hra *Magicon*, *Pohádky do kapsy* a *Story Cubes*.

4.1.1 B-creative

Jedná se o lektorské a terapeutické pomůcky, které na základě zkušeností ze zahraničí přenesla do českého prostředí psycholožka Magda Shymon (rozená Šustrová).⁵⁰

⁵⁰ Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/>

B-creative nabízí řadu produktů, především jde o ilustrované karty, které se zaměřují na určitou oblast. Kromě sady *Světlem hodnot* jsou karty zcela bez textu, nejsou tedy jazykově určeny a lze je využívat i s menšími dětmi.

K autorským produktům *B-creative* se řadí: Moře emocí (Emotion cards), Karty s příběhy (Storytelling cards), Život je život (Life is life cards) a sada Světlem hodnot (Value cards).

- **Moře emocí** je sada obsahující 32 barevně ilustrovaných karet o velikosti A6. Ústřední postavou karet je velryba, která svými specifickými výrazy a postoji pomáhá uživatelům k popsání svých emocí a psychických stavů. Na některých kartách dopomáhá k dokreslení situace volba prostředí či předměty rozmístěné v blízkosti hlavní postavy.⁵¹
- **Karty s příběhy** jsou sadou terapeutických karet, na nichž jsou fotografie zobrazující každodenní situace a reálné předměty. Sada se skládá ze 72 barevných či černobílých karet, na nichž jsou originální fotografie. Motivy fotografií mohou uživatelům evokovat různé aspekty života, mohou ale také zobrazovat metaforické vyjádření určitých jevů a psychických stavů. Karty se primárně využívají k navázání kontaktu a otevření komunikace.⁵²
- **Život je život** jsou obrázkové karty, na nichž se autoři snažili humornou formou zachytit časté situace a stavy svých klientů. Balíček je tvořen ze 48 plně barevných ilustrovaných karet. Hlavními postavami těchto karet jsou tučnáci, kteří prožívají různé vzestupy a pády. Prostřednictvím těchto karet lze reflektovat různé emoce, vyvolávat vzpomínky a otvírat témata, o kterých se nehovoří snadno.⁵³ Sada může být doplněním karet Moře emocí.
- **Světlem hodnot** je inovativní sada, v níž jsou karty doplněny o text. Skládá se celkem ze 64 karet, z nichž je 56 karet tvořeno barevnými fotografiemi s názvem dané hodnoty (například peníze, láska, přátelství), tato hodnota je na druhé straně karty volně definována. Další 5 karet je volných a slouží k doplnění libovolné uživatelské hodnoty a zbylé 3 karty jsou třídící. Tato sada karet je určena

⁵¹ Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-more-emoci--emotion-cards>

⁵² Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-karty-s-pribehy--storytelling-cards>

⁵³ Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-zivot-je-zivot-life-is-life-cards>

především k poznání sebe a druhých, k podnícení zajímavé diskuse ale také k umění rozhodování se.⁵⁴

Na webových stránkách *B-creative* lze nalézt také další terapeutické karty jiných vydavatelství. Jsou to zajímavě ilustrované karty zaměřené například na ženské emoce, dětství a minulost, mýty, traumata atd. Terapeutické karty rozvíjí emoční senzibilitu, kreativitu, fantazii ale i schopnost hodnotit.

Obrázek 4 – Život je život

Obrázek 1 – Moře emocí

Obrázek 2 – Karty s příběhy

Obrázek 3 – Světem hodnot

⁵⁴ Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-svetem-hodnot--value-cards>

Využití:

V literární výchově lze s těmito kartami pracovat zejména při vizuální interpretaci textu. Jednou z variant je ta, kdy karty mohou sloužit jako hodnotící nástroj pro daný text. K tomuto využití se nejvíce hodí karty z řady Moře emocí a Karty s příběhy. Žáci mohou po přečtení textu vyjádřit své pocity pomocí karet a zdůvodnit je. Tento způsob využití rozvíjí u žáků emoční vnímání a dává tak žákům prostor se nad daným textem zamyslet.

Další možností, jak tyto karty využít v literatuře je při práci s postavou. Žáci mohou opět pomocí karet postavu hodnotit a popisovat. Prostřednictvím karet ze série Světem hodnot mohou žáci interpretovat vlastnosti dané postavy. U mladších žáků je možné tuto aktivitu využít například při interpretaci pohádky, kdy žáci za pomoci jednotlivých karet popisují konkrétní hodnoty patřící k postavám. Lze také postavě z textu přiřadit nějakou vlastnost a sledovat, jak by se daný příběh proměnil, pokud by postava touto vlastností disponovala. Žáci mohou pracovat ve skupinách. Každá skupina přidá určené postavě jinou vlastnost a společně vytvoří novou verzi příběhu. Například Ježibabu z Perníkové chaloupky jedna skupina obdaří kartou „spravedlnost“, další „pomoc druhým“, dále „moudrostí“ či „kreativitou“. Poté žáci porovnávají originální znění se svou verzí. Tato aktivita rozvíjí u žáků čtenářskou gramotnost.

Dále mohou žáci pomocí těchto karet interpretovat jednotlivá témata, která se v textu vyskytují. (například téma lásky, peněz, rodiny, přátelství atd.)

Třetí možností, jak karty *B-creative* využívat je pro vytváření příběhů podle obrázků těchto karet. K tomuto účelu se nejvíce hodí karty Život je život, Moře emocí či Karty s příběhy. Za pomoci karet Život je život mohou žáci tvořit příběh na základě jedné či více karet, které zachycují časté životní situace. Karty při této aktivitě slouží žákům jako osnova pro tvorbu nového příběhu. Pracovat může každý žák samostatně nebo lze opět využít skupinové práce. S kartami Moře emocí mohou žáci vytvořit různé příběhy s velrybou, která je protagonistkou těchto karet. Karty s příběhy mohou být zase námětem pro různá vyprávění na nejrůznější témata či zadané žánry. Každý žák si vylosuje jednu či více karet, na jejichž základě tvoří například krátkou báseň, pohádku či jednoduché vyprávění. Prostřednictvím těchto karet je možné také dokončit zadaný text. Každý žák si vylosuje jednu kartu, na níž je zobrazena situace či emoce. Úkolem žáka je za pomoci informace na kartě vytvořit pokračování příběhu.

Hodnocení:

Karty *B-creative* jsou velmi precizně zpracovány. Všechny popisované sady obsahují karty vysoké gramáže. Karty jsou papírové, ale zároveň velmi odolné díky zalaminování všech kusů karet. Součástí sady je bytelná kovová krabička pro snadné skladování a také návod s návrhy, jak lze karty využívat. Všechny sady jsou velmi obsahově pestré. Alespoň jedna sada těchto terapeutických sad by měla být součástí každé školy díky širokému spektru využití, a to nejen do literární výchovy, ale i na různé další aktivity. Jedinou nevýhodou je poměrně vysoká cena, která ale odpovídá kvalitě a musí být brána jako počáteční investice.

4.1.2 Dixit

Další pomůckou je originální karetní hra *Dixit*, která se zakládá na principu vyprávění. *Dixit* obsahuje sadu 84 karet s nápaditými a netradičními ilustracemi. Tato společenská hra rozvíjí především fantazii a kreativitu. Jelikož karty neobsahují žádný text, hra není jazykově vymezená a lze ji tak hrát i s mladšími dětmi.⁵⁵

Každý hráč obdrží na začátku hry několik hracích karet. Jeden z hráčů se stává vypravěčem. Jeho úkolem je poté na základě tajně zvolené obrázkové karty vymyslet příběh, větu či jedno slovo, které mu tato karta asociuje. Ostatní hráči si vyberou ze svých karet jednu, která sedí na vypravěčův popis. Vybrané karty, včetně té vypravěčovy, se vyberou, zamíchají a vyloží doprostřed stolu. Úkolem ostatních hráčů je vybrat z vyložených karet tu vypravěčovu. Ti, kdo správně odhalí vypravěčovu kartu, získávají body. Hru vyhrává ten, který získá na konci nejvíce bodů.

Tuto hru vytvořil francouzský dětský psycholog Jean-Louis Roubira. Její název je odvozen z latinského překladu slova „řekl“.⁵⁶ Hra *Dixit* se stala „Českou hrou roku 2010“.⁵⁷ Kromě základní verze pro šest hráčů existuje ještě dalších devět rozšiřujících sad. Každá z těchto sad je nově originálně ilustrována. Rozšířené verze lze zamíchat k původní sadě, nebo je využívat samostatně. Mezi rozšíření patří *Dixit Odyssey*,

⁵⁵ Dixit – karetní společenská hra [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://www.dixit.cz/>

⁵⁶ Zatrolené hry: Dixit [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/dixit-856/>

⁵⁷ Dixit – karetní společenská hra [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://www.dixit.cz/>

Dixit 2 Quest, Dixit 3 Journey, Dixit 4 Origins, Dixit 5 Day Dreams, Dixit 6 Memories, Dixit 7 Revelations, Dixit 8 Harmonies, Dixit 9 10th Anniversary.⁵⁸

Obrázek 5 – Dixit

Obrázek 6 – Dixit 2

Využití:

Tato karetní hra je primárně určena k tvorbě příběhů a vyprávění, což je činnost, která má sama o sobě v literární výuce své místo. Karty *Dixit* by se daly do výuky zařadit rozhodně jako samostatná hra. Toto využití je ale omezeno počtem hráčů, pro které je hra určena, tudíž lze *Dixit* jako hru využívat se skupinou 3-6 hráčů. Při běžné výuce je počet žáků ve třídách vyšší, proto je nutné hře upravit pravidla, nebo se zaměřit na jiný způsob využití.

Jedním z možných způsobů zapojení do výuky je opět práce s originálními ilustracemi. Žáci mohou za pomoci jednotlivých karet vymyslet své vlastní příběhy na různá témata. Ilustrace se dají využít například jako inspirace při tvorbě fantasy příběhů, pohádek či tajuplných historek. Při této práci s kartami žáci rozvíjí svou fantazii a kreativitu.

Dále je možné pomocí těchto karet pracovat s postavou či vypravěčem. Jelikož jsou obrázky na jednotlivých kartičkách velmi originální až fantastické, lze například na zadaný známý text nahlížet právě očima jednotlivých snových ilustrací a pozorovat, co se v daném textu bude měnit. Žák se tak při této činnosti zdokonaluje v klíčových kompetencích kritického myšlení.

⁵⁸ Dixit – karetní společenská hra [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://www.dixit.cz/>

Hodnocení:

Koncept karet *Dixit* je velmi originální. Jednotlivé ilustrace jsou opravdu výjimečné a působivé. *Dixit* nabízí širokou škálu různých variant, které lze propojovat a využívat společně. Hra je tedy velmi univerzální a tematicky bohatá. Jednotlivé karty jsou zhotoveny z příjemného papíru se zaoblenými rohy s vysokou barevností. Cenově je tato hra dostupná a je možné si ji také snadno vypůjčit například v knihovnách. Karty mají širší využití a je zcela na učiteli, jak je do výuky zařadí.

4.1.3 Magicon

Fantasy karetní hra *Magicon* od české autorky Lucie Ernestové se zaměřuje na tvoření originálních příběhů. Při hře je také podporováno logické myšlení, postřehové schopnosti, strategie a představivost. Hrací sada je tvořena ze 32 ilustrovaných karet, herního plánu a dřevěných figurek.⁵⁹

Magicon lze hrát ve čtyřech variantách. První strategickou variantou je *Magicon*, při níž hráči kladou své karty na tebe tak, aby navazovalo barevné značení. Cílem hry je zbavit se co nejdříve všech svých karet. Druhá verze se nazývá Světlo Magiconu, což je vyprávěcí hra. Hráči se snaží za pomoci obrázků na tažených kartách vyprávět příběh ze světa fantasy. Třetí varianta Letem světem je postřehová hra. Hráči při ní kladou své karty co nejrychleji na sebe podle barevných směrů pro putování *Magiconem*. Vyhrává nejrychlejší hráč. Poslední variantou je kvarteto.⁶⁰

Obrázek 7 – Magicon

⁵⁹ Duhová kočka: Magicon [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://duhovakocka.cz/obchod/hry/magicon/>

⁶⁰ Zatrolené hry: Magicon [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/magicon-6478/>

Na webových stránkách Lucie Ernestové s názvem Duhová kočka⁶¹ jsou k dispozici také inspirační karty Cesta životem a Cesta k sobě. Tyto karty jsou svým konceptem velmi podobné terapeutickým kartám od společnosti *B-creative*. Jedná se o sady 32 karet s velmi originálními ilustracemi na jedné straně a krátkým textem na straně druhé.

Využití:

Tato hra je opět založena na principu vyprávění za pomoci originálních barevných ilustrací. Hru *Magicon* je možné do výuky literární výchovy využít samostatně, zejména při výuce fantasy literatury. Problémem může být opět velký počet žáků ve třídě. Hru je tedy třeba upravit, například na práci ve skupině.

Dalším využitím je práce se samotnými hracími kartami *Magicon* nebo s Inspiračními kartami. Fantasy ilustrace lze využít k vizuální interpretaci textů. Jednotlivé karty mohou u žáků vzbuzovat nejrůznější pocity a asociace.

Za pomoci těchto obrazů lze také tvořit své vlastní fantasy příběhy či popisovat postavy.

Hodnocení:

Samotná hra *Magicon* je rozhodně originální a inovativní produkt zejména pro milovníky fantasy světa a příběhů. Všechny hrací karty i inspirační karty jsou kvalitně zpracovány. Na webových stránkách autorky lze nalézt inspiraci pro práci s dětmi nejen pro rodiče, ale také pro učitele. Hlavní přidanou hodnotou těchto produktů jsou vysoce barevné netradiční ilustrace, které jsou působivé, vyvolávají emoce a rozvíjejí fantazii. Cenově se hra *Magicon* i inspirační karty pohybují v přijatelné relaci, tudíž jsou dostupné pro každého. Ilustrace jsou různorodé a je možné je využít i v jiných předmětech.

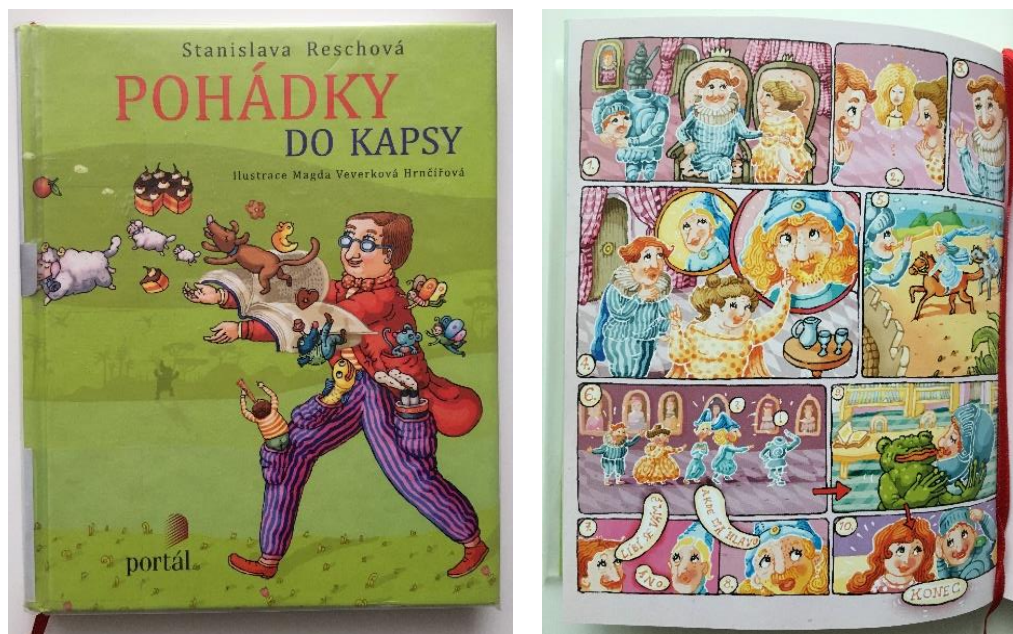
4.1.4 Pohádky do kapsy

Jedná se o pohádkovou knížku od autorky Stanislavy Reschové vydané roku 2014 pod nakladatelstvím Portál. Stanislava Reschová je úspěšnou českou autorkovou pohádkových příběhů pro děti. Její knížka s názvem *Ježkovy voči a jiné pohádky* se umístila v roce 2010 na prvním místě v literární soutěži o nejlepší původní moderní pohádku a v roce 2013 tato knížka byla také nominována na Zlatou stuhu.⁶²

⁶¹ Duhová kočka – Pro radost a inspiraci [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://duhovakocka.cz/>

⁶² RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5.

Knížka *Pohádky do kapsy* obsahuje 15 krátkých pohádek, v jejichž ději se prolínají pohádkové prvky s prvky reálného světa. Pohádky jsou psány poutavou a zábavnou formou, pozorný čtenář si prostřednictvím jednotlivých příběhů rozvíjí své schopnosti v oblasti jazyka a porozumění textu. Každou pohádku dokreslují krásné ilustrace od Magdy Veverkové-Hrnčířové.⁶³

Obrázek 8 – Pohádky do kapsy

Využití:

Tato knížka byla do této kapitoly zařazena z důvodu prezentace zajímavých ilustrací, které lze v hodinách literární výchovy využít. Konkrétně kniha obsahuje tři zpracování dané pohádky formou komiksových oken. Toto pojetí lze se žáky vhodně využít při interpretačních a produkčních činnostech textu.

Žáci mohou nejprve za pomoci komiksového zpracování a názvu pohádky tvořit vlastní verzi příběhu. Ilustrace i náměty pohádek jsou velmi originální, tudíž vyžaduje tato aktivita zapojení fantazie žáků. Poté mohou žáci vlastní příběh konfrontovat s originálním textem dané pohádky. Mladší žáci mohou spolupracovat ve skupinách, starší žáci mohou tvořit samostatně.

⁶³ RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5.

S komiksovým zobrazením lze také pracovat po přečtení textu. Jednotlivé texty nejsou velkého rozsahu, jsou tedy vhodné pro čtení v hodině. Žáci mohou jednotlivá obrázková políčka seřazovat do správného pořadí a vytvářet tak osnovu celé pohádky. Také lze jednotlivé obrazy přiřazovat k odpovídajícímu odstavci v textu.

Ostatní příběhy v knížce mohou žákům posloužit jako inspirace pro vytvoření nového komiksového zpracování dle předešlých vzorů. Žáci si při těchto aktivitách procvičí porozumění textu a tvořivé činnosti.

Hodnocení:

Celé zpracování knížky, ať už se jedná o samotné náměty na pohádky nebo obrazový doprovod, je velmi originální. Netradiční komiksové pojetí může u žáků vzbudit zájem o další činnosti s touto knížkou. Texty pohádek jsou kratšího rozsahu, tudíž jsou vhodné pro zařazení do výuky. Pořizovací cena této knížky se pohybuje v řádu desítek korun, je tedy velmi dostupná.

Na stejném principu, tj. zpracování příběhu formou komiksu, je vytvořena například kniha *Komiksová Kytice*. Tato publikace zpracovává klasické básně K. J. Erbena a může být vhodnou didaktickou pomůckou použitelnou při literární výchově. Cena této knížky je ovšem několikanásobně vyšší.

4.1.5 Story Cubes

Rory's Story Cubes neboli Příběhy z kostek je kreativní kostková hra. Jak již název napovídá, hra spočívá ve vyprávění příběhu podle obrázků na hracích kostkách. *Story Cubes* obsahuje celkem devět kostek. Na každé z nich je zobrazeno šest jedinečných obrázků.

Hru lze hrát v různých modifikacích. Hráč může hodit všemi devíti kostkami a za použití úvodní věty „Bylo nebylo“ začne vyprávět příběh podle kombinace obrázků, která padla. Další hráč hodí kostkami znovu. Buď začne vyprávět nový příběh, anebo může navázat na předchozí vyprávění. Další variantou je, že každý hráč využije ke svému vyprávění pouze obrázek z jedné kostky a další pokračuje ve vyprávění na základě obrázku další kostky.⁶⁴ Cílem hry je především rozvoj představivosti a fantazie.

⁶⁴ Svět-her.cz: Příběhy z kostek – Rory's Story cubes [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.svet-her.cz/spolecenske-hry/pribehy-z-kostek-rory-s-story-cubes>

Story Cubes mají radu rozšířených verzí, ve kterých jsou obrázky na jednotlivých kostkách zaměřeny na určité téma. Existují například Příběhy z kostek: Výpravy, Fantazie, Akce. Další modifikací jsou verze, které obsahují pouze tři kostky. Tyto sady jsou rovněž tematicky zaměřeny na oblasti sport, horor, kouzla, ordinace, pravěk, vesmír, zvířata, zločin a záchranáři. Speciální jsou edice zaměřené na různé postavy ze známých pohádkových seriálů, například edice Mumínci či Scooby-Doo.⁶⁵

Obrázek 9 – Story Cubes

Využití:

Příběhy z kostek se opět zaměřují především na produkci a interpretaci textu. Do literární výchovy lze tuto inovativní hru začlenit primárně tak, jak je vytvořena. Další variantou adaptovanou více na literární výchovu by mohlo být tvoření příběhů v souvislosti s daným textem či žánrem. Úkolem žáků by bylo podle konkrétní kombinace kostek vytvořit například pokračování na zadaný text. Jinou modifikací může být tvorba příběhu na zadaný žánr, kdy by žáci na základě obrázků, které na kostkách padly, vytvoří například pohádku, pověst či jednoduchou báseň.

Kostky *Story Cubes* je možné využít jako sadu, nebo jako jednotlivé kostky, kdy například každý žák pracuje vždy s jednou kostkou, ale hodí jí víckrát. Také je možné pracovat tak, že celá třída tvoří příběh na stejnou hozenou kombinaci, pokud se tato kombinace za pomoci techniky promítne žákům na tabuli. Všichni žáci mají stejné zadání,

⁶⁵ Svět-her. cz: Příběhy z kostek – Rory's Story cubes [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.svet-her.cz/spolecenske-hry/pribehy-z-kostek-rory-s-story-cubes>

ale každý může vytvořit zcela jiný příběh. Následuje společné hodnocení a komparace jednotlivých příběhů ve třídě.

Tyto kostky mohou v hodině fungovat jako rychlá úvodní aktivita, ale také na nich lze postavit práci pro celou hodinu.

Na internetu lze nalézt různé šablony a pracovní listy zaměřené na tvoření příběhů pomocí *Story Cubes*. Jedná se například o soubor 54 pracovních listů s konkrétními náměty na využití *Story Cubes* od Hany Průšové.⁶⁶ V listech je popsána metodika, podrobné pomůcky a vzorové řešení každé aktivity. Jednou z aktivit je například hra s názvem Popis, kdy hráči ve skupině v časovém limitu vytváří popis předmětu, který na kostce padne.

Hodnocení:

Celý koncept *Story Cubes* je nápaditý a má velké množství tematických variant a kombinací, což zaručuje téměř nevyčerpatelnost námětů. Jednotlivé symboly na kostkách jsou různorodé, a tudíž mohou každému evokovat něco jiného. Kostky jsou výbornou pomůckou pro rozvoj fantazie a tvořivosti u žáků. Cenově jsou kostky velmi dostupné a lze si je také vypůjčit v knihovně či vytvořit podle jednoduchých šablon dostupných na internetu.

4.2 Textové pomůcky

Označením textové pomůcky jsou myšleny především takové didaktické pomůcky, jejichž základem je textové sdělení. Jinými slovy nezaměřují se na vizuální interpretaci s využitím obrazu, ale jejich princip je založen na textu. Mezi takovéto pomůcky se řadí nejrůznější druhy pracovních listů, hrací karty využívající úryvky příběhů, či textové pomůcky s otázkami k uměleckému textu.

V této kapitole budou představeny *Černé historky*, *Čtenářské kostky*, publikace *Trénink mozku* a *Vstupte do literárního doupěte*, *Vzdělávací portál Fred*, soubory pracovních listů *Zakousněte se do knihy* a *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů*.

⁶⁶ PRŮŠOVÁ, Hana. *Příběhy z kostek. (Inspirace nejen pro učitele)*. [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/794488-Pribehy-z-kostek-inspirace-nejen-pro-ucitele-autorka-mgr-hana-prusova.html>

4.2.1 Černé historky

Soubor *Černé historky* obsahuje 50 karet, na nichž jsou popsány záhadné a tajuplné detektivní příběhy s překvapivým řešením. *Černé historky* se řadí k logickým karetním hrám. Historky jsou populární v mnoha zemích světa. Jejich autorem je Němec Holger Bösch.⁶⁷

Principem hry je co nejrychleji odhalit průběh celého příběhu, který zná pouze pověřený vypravěč. Ostatní hráči, zvaní hadači, jsou seznámeni pouze s koncem historky. Jejich úkolem je se dozvědět celý příběh za pomoci svého důvtipu a vhodně položených otázek vypravěči. Hráči mohou pokládat pouze takové otázky, na které lze odpovědět ano/ne.

Příběhy rozvíjí logické myšlení a schopnost dedukce.

V současné době existuje celá řada vydání. Kromě edice *Černé historky* 1, 2 a 3 jsou dostupné také *Černé historky* tematicky zaměřené na: Absurdní příběhy, Prázdninové příběhy, Příběhy ze středověku a Skutečné příběhy. Dalšími variantami jsou Bílé historky (nadpřirozené jevy), Fialové historky (magie), Modré historky (mořské prostředí), Růžové historky (pro dívky), Zelené historky (z lesů) a Zlaté historky (o ztracených pokladech).⁶⁸

Obrázek 10 – Černé historky

⁶⁷ Zatrolené hry: Černé historky [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/cerne-historky-763/>

⁶⁸ MINDOK – moderní společenské hry: Černé historky [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.mindok.cz/cz/hry/cerne-historky-2>

Využití:

I když se na jednotlivých kartičkách obrazová ilustrace objevuje, karty jsou zařazeny do textových pomůcek, jelikož obraz zde není stěžejním sdělením. Princip hry spočívá především na textovém úryvku tajuplného příběhu.

Tuto oblíbenou karetní hru lze při výuce literární výchovy využít samu o sobě, například při práci ve skupinách, kdy každá skupina řeší jednotlivý příběh, nebo také jako práce s celou třídou. Problém ovšem nastává v časové dotaci a lze tak hru využít jen při vyučování, kdy je dostatek času, například při blokové výuce.

Další způsob, jak tyto karty zařadit do výuky, je opět jako inspiraci k tvorbě vlastních příběhů detektivního žánru. Tyto karty podporují dedukci a logické myšlení a žáci si tak mohou vyzkoušet roli spisovatele literatury s kriminální tematikou.

Dále lze uplatnit karty tak, že se námět příběhu nastínění na kartičce zakomponuje do již zadaného textu. Žáci budou mít za úkol dotvořit předem zadaný stejný text, ale každý žák do něj vloží svůj detektivní příběh.

Hodnocení:

Karetní hra *Černé historky* je lákavá zejména svou netradiční tematikou, která žáky rozhodně zaujme. *Černé historky* mají několik tematických řad, tudíž je dostupný široký výběr námětů ke zpracování. Karty jsou vhodné nejenom jako pomůcka při literární výchově, ale především je to zajímavá společenská hra podporující dedukci a logické myšlení. *Černé historky* jsou cenově velmi dostupné a lze si je vypůjčit i v knihovně.

4.2.2 Čtenářské kostky

Jedná se o sadu šesti dřevěných kostek, které jsou primárně určeny pro práci s literárním textem především ve školních čtenářských klubech. Kostky jsou rozděleny na tři barvy. Žluté kostky jsou zaměřeny na otázky, kterými se žáci připraví na text. Používají se tedy před samotným přečtením daného textu. V průběhu četby žáci hází zelenými kostkami, na nichž jsou otázky orientovány na průběh příběhu. Na závěrečnou fázi jsou určeny oranžové kostky, na nichž jsou otázky, které žákům pomohou shrnout daný text, připomenout hlavní myšlenku atd.⁶⁹

⁶⁹ Čtenářské stránky: Čtenářské kostky [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://122017.myshoptet.com/ctenarske-pomucky/ctenarske-kostky/>

Čtenářské kostky obsahují celkem 36 otázek, jak věcných, na které lze najít odpověď přímo v textu, tak i literárních, nad kterými se musí žáci více zamyslet. Literární otázky jsou založeny zejména na vyvozování a posuzování textu. Odpovídáním na tyto otázky se žáci přirozeně učí čtenářské strategie. Kostky jsou velmi univerzální, lze je použít téměř na jakýkoli umělecký text.⁷⁰

Obrázek 11 – Čtenářské kostky

Využití:

I když je tato pomůcka určena především pro práci ve čtenářských klubech, je možné ji bez obav využívat také v klasických hodinách literární výchovy pro práci s celou třídou. K využití čtenářských kostek je tedy za potřebí výchozí text, s kterým žáci dále pracují. Poté je již práce s kostkami velice jednoduchá. Kostky lze rozdělit do skupin, kdy každá skupina zpracovává k zadanému textu jiné otázky.

Další modifikací může být opuštění principu házecích kostek a využít jednotlivé otázky zpracované například na kartičkách, které si žáci losují.

Jednotlivé otázky jsou univerzální pro práci s jakýmkoli žánrem textu.

⁷⁰ Čtenářské stránky: Čtenářské kostky [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://122017.myshoptet.com/ctenarske-pomucky/ctenarske-kostky/>

Hodnocení:

Zpracování samotných čtenářských kostek je velmi precizní. Kostky jsou zhotoveny z dřevěné překližky. Součástí sady je dřevěná krabička pro snadné uchovávání kostek. Kostky jsou do ruky velmi příjemné a lehce se s nimi manipuluje. Barevné rozlišení je zvoleno vhodně. Text na kostkách je snadno čitelný. Pořizovací cena se pohybuje relativně vysoko, na druhou stranu ale odpovídá kvalitě provedení. Celkový nápad je pro podporu čtenářské gramotnosti velmi přínosný. Kostky hravou formou učí žáky analyzovat text a kriticky myslet. Tyto kostky by měly mít své místo na každé škole.

4.2.3 Trénink mozku

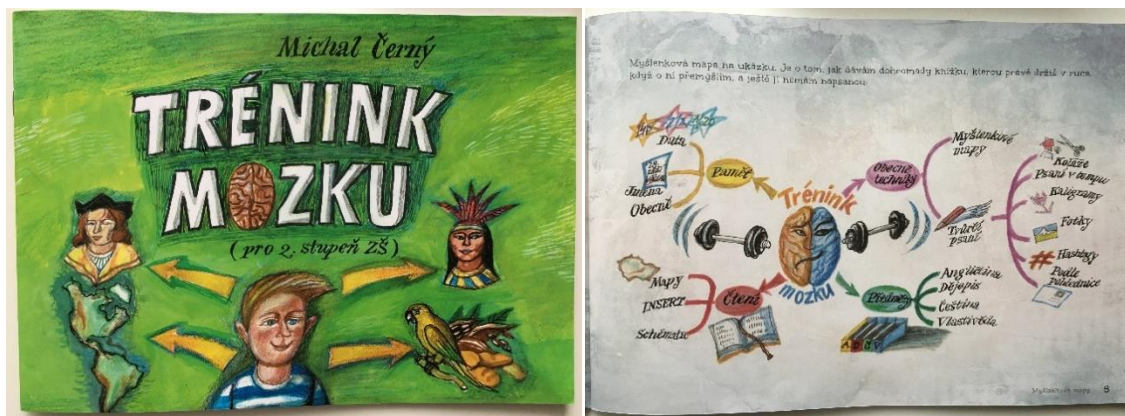
Trénink mozku je knížka od českého pedagoga a autora publikací zaměřených především na vzdělávání Michala Černého. Publikace je tvořena na principu myšlenkových map podle vzoru amerického autora Tonyho Buzana.⁷¹ Celý koncept vychází ze zkušenosti, že myšlenkové mapy napomáhají k propojování a třídění informací a tím pomáhají při procesu učení se. V myšlenkových mapách se hojně využívá práce s obrázky a pojmy, což napomáhá v pochopení různých souvislostí.⁷²

Trénink mozku podporuje u dětí tvůrčí myšlení, paměť a úsudek. Knížka je plná nejrůznějších cvičení a technik, které si mohou děti rovnou vyzkoušet či se jimi inspirovat a využít je i v jiných situacích. *Trénink mozku* je dostupný ve dvou variantách podle věku dětí – pro 1. stupeň a pro 2. stupeň ZŠ.

V knížce *Trénink mozku pro 2. stupeň ZŠ* se děti nejdříve seznámí s tvořením myšlenkových map a technikou tvoření poznámek. Dále jsou v knize popsány nejrůznější pomocné techniky pro trénování paměti z oblastí český jazyk, dějepis a angličtina. Publikace obsahuje množství ilustrací a prostoru k vlastní tvorbě.

⁷¹ ČERNÝ, Michal. *Trénink mozku: (pro 2. stupeň ZŠ)*. Ilustrovala Olga TESAROVÁ. V Brně: BizBooks, 2018. ISBN 978-80-265-0787-1.

⁷² Tamtéž.

Obrázek 12 – Trénink mozku

Využití:

Tuto publikaci lze do hodin literární výchovy zařadit mnoha způsoby. Prvním z nich je využívat jednotlivé aktivity z knížky jako konkrétní pracovní listy. Takto se dají využít při práci s celou třídou. Jednotlivé myšlenkové mapy si žáci mohou tvořit na místo dlouhých zápisů jako poznámky o jednotlivých spisovatelích či dílech.

Dále lze koncept myšlenkových map zařadit do výuky při konkrétní práci s určitým textem. Pomocí obrazového schématu je možné znázorňovat vztahy postav a jejich charakteristiky, jednotlivé dějové linky či hlavní myšlenky daného textu.

S myšlenkovými mapami lze také zacházet jako s osnovou určitého příběhu. Žáci mohou dostat již vytvořenou mapu a podle jednotlivých propojení mají za úkol vytvořit příběh. Tuto aktivitu lze do výuky zařadit také obráceně, tj. že žáci tvoří osnovu příběhu formou myšlenkové mapy.

Při skupinové práci je možné využít myšlenkové mapy jako stavební princip referátu či projektu. Jednotlivé skupiny žáků zpracovávají různá témata z oblasti literatury (žánry, období, autory, publikace) tak, že vytvářejí rozsáhlé myšlenkové mapy včetně ukázek, doprovodných obrázků a stručných zápisů. Takovéto projekty jsou velmi nápomocné při utřídění žákovských vědomostí.

Další variantou využitelnou pro žáky může být zpracovávání čtenářského deníku za pomoci myšlenkových map.

Hodnocení:

Samotný koncept, využití myšlenkových map při zkvalitnění učení se nových poznatků, je pro žáky velmi přínosný. Díky této hravé metodě si žáci rozvíjejí kritické myšlení, které je velmi důležité. Publikace *Trénink mozku pro 2. stupeň ZŠ* je koncipována jako průvodce v oblasti myšlenkových map. Knížka se nezaměřuje pouze na jeden předmět, což je pro žáky velmi přínosné. Jednotlivé aktivity jsou nejenom vhodně zpracovány, ale také mohou žáky i učitele inspirovat k dalším postupům a metodám, které proces učení mohou usnadnit. Publikace je doplněna o poutavé ilustrace, které celý koncept oživují. Cenově se tato pomůcka pohybuje v přijatelné cenové relaci, takže je pro školy snadno dostupná.

4.2.4 Vstupte do literárního doupěte

Tato publikace s podtitulem „*Pracovní listy pro tvořivé a chytré čtení*“ je novinkou na trhu z roku 2018 vycházející pod nakladatelstvím Pasparta. Jak již podtitul předesílá jedná se o soubor pracovních listů pro žáky na druhém stupni základní školy, které se zaměřují především na rozvoj čtenářství, tvůrčího psaní a celkově na otevření zájmu žáků o literaturu.⁷³

Pracovní listy jsou cíleny na využívání jak při hodinách literární výchovy, tak také v knihovnách či literárních dílnách.⁷⁴ Pomocí jednotlivých úkolů žáci rozvíjí své čtenářské dovednosti například v oblasti práce s postavou nebo s jednotlivými žánry. Dále se listy zaměřují na produkční činnosti, žáci si prostřednictvím pracovních listů osvojí cenné rady využitelné v procesu tvůrčího psaní, rozvíjí také svou slovní zásobu a zdokonalují se ve využívání jazyka.

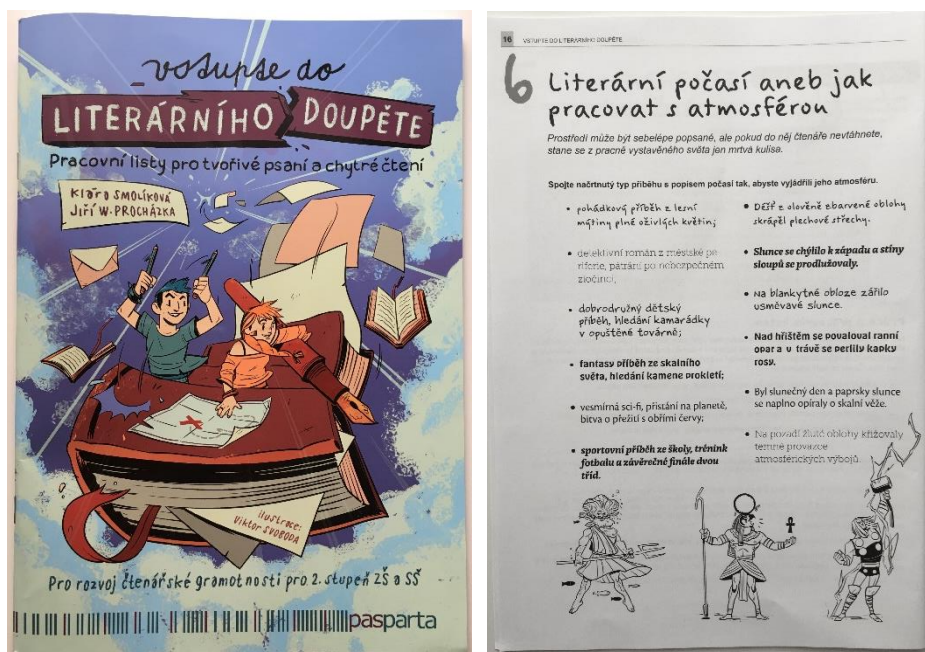
Každý pracovní list je doplněn o metodické pokyny, které mohou uživatele také inspirovat k další práci s jednotlivými úkoly.

Autory této příručky jsou Klára Smolíková (mj. jedna z autorek publikace *Zakousněte se do knihy*) a Jiří W. Procházka.⁷⁵

⁷³ Klára Smolíková: Vstupte do literárního doupěte [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/vstupte-do-literarniho-doupete>

⁷⁴ Jiří Walker Procházka: Vstupte do literárního doupěte [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://www.jwp-prochazka.cz/kniha/vstupte-do-literarniho-doupete>

⁷⁵ Klára Smolíková: Vstupte do literárního doupěte [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/vstupte-do-literarniho-doupete>

Obrázek 13 – Vstupte do literárního doupěte

Využití:

Tato didaktická pomůcka je jednou z mála primárně určených k využívání v hodinách literární výchovy. Samotné pracovní listy se dají do výuky zapojovat dle potřeby. Mohou sloužit například jako úvod do jednotlivých témat výuky či jako opakování již probraného učiva. Poutavě zpracované úkoly mohou sloužit také jako motivace pro vlastní tvorbu žáků.

Soubor pracovních listů *Vstupte do literárního doupěte* je možné využívat nejen pro hodiny literární výchovy, ale také lze zapojit do ve slohové výchovy, která s literaturou bezesporu souvisí.

Hodnocení:

Tato publikace je vyhovující metodickou pomůckou pro žáky druhého stupně základní školy. Pracovní listy jsou kvalitně zpracovány, jednotlivé úkoly jsou vhodně zvoleny tak, aby se žáci jednoduchou formou zdokonalovali v dovednostech kritického myšlení, čtenářské gramotnosti a tvůrčího psaní. Kladně je hodnocena i metodika náležitosti k jednotlivým listům, v níž je možné nalézt nejen pokyny k práci s listy, ale také další možnosti využití.

Jelikož jsou oba autoři také spisovatelé, jednotlivé textové ukázky jsou jejich vlastní tvorbou, tudíž listy nepracují s již známými a běžně využívanými texty.⁷⁶ Pořizovací cena této publikace, obsahující třicet kapitol, se pohybuje v příznivé cenové relaci, tudíž by neměla chybět žádnému učiteli českého jazyka.

4.2.5 Vzdělávací portál Fred

Tento online vzdělávací portál vznik pod známým českým nakladatelstvím Fraus v roce 2015. Hlavním cílem tohoto projektu bylo vytvořit stránky pro učitele, na nichž budou dostupné různé digitální materiály, které lze využít ve výuce. Portál *Fred* reaguje na aktuální technologický rozvoj a podporuje využívání moderních výukových technologií a multimediálních materiálů.⁷⁷

Portál *Fred* je určen především učitelům základních a středních škol, kterým nabízí rozsáhlé portfolio výukových materiálů, ale i služeb. V této práci budou představena zejména Multimediální knihovna s didaktickými materiály použitelnými pro výuku.⁷⁸

Knihovna je rozdělena na tři sekce podle jednotlivých stupňů výuky, a to na 1.-3. stupeň. Dále se zde nachází výukové materiály přímo k učebnicím od nakladatelství Fraus, které jsou rovněž rozděleny podle stupňů. Po rozkliknutí příslušného stupně se rozbalí nabídka dostupných výukových předmětů. Český jazyk je rozdělen na jazyk a literaturu.

Využití:

V literární části pro 2. stupeň ZŠ je dostupné šest dalších kategorií zaměřených na konkrétní výukové činnosti. Jsou to kategorie: Čítanka; Interpretace literárních a neliterárních děl, práce s textem; Rozvoj čtenářské gramotnosti; Tvořivé činnosti s literárním textem; Základy literární historie a Základy literární teorie.

V kategorii Čítanka se nachází množství klasických literárních děl v plném znění ve formátu PDF, které jsou volně dostupné i bez registrace. Tyto texty mohou sloužit při čtení přímo v hodině, lze je například promítat na interaktivní tabuli, kde žáci mohou s danou pasáží textu pracovat.

⁷⁶ SMOLÍKOVÁ, Klára a Jiří Walker PROCHÁZKA. *Vstupte do literárního doupěte: pracovní listy pro tvořivé psaní a chytré čtení: pro rozvoj čtenářské gramotnosti pro 2. stupeň ZŠ a SŠ*. Ilustroval Viktor SVOBODA. V Praze: Pasparta, 2018. ISBN 978-80-88290-12-4.

⁷⁷ Fred: Kdo jsme [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://fred.fraus.cz/cs/o-nas/kdo-jsme>

⁷⁸ Fred: Fred v kostce [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://fred.fraus.cz/cs/fred-v-kostce>

Mohou přímo v elektronické verzi na tabuli vyznačovat, aniž by znehodnocovali skutečnou knihu. Také lze elektronické texty využít pro domácí přípravu žáků, například jako dostupnou povinnou četbu.

V dalších sekcích mohou učitelé nalézt různě zpracované pracovní listy do výuky. Tyto listy jsou členěny podle výše uvedených kategorií se zaměřením na konkrétní téma či literární dílo. Některé listy pracují na základě textové ukázky a k ní náležejících otázek, další listy mohou být zpracovány komiksovou formou či jako obrazový doprovod. Ke každému listu je dostupný krátký popis a metodické pokyny.

Hodnocení:

Výukový portál Fred nabízí široké spektrum možností využití pro učitele jako jednotlivce, ale také pro celou školu. Je zde možné nalézt množství různorodých výukových materiálů, ale také služeb přímo pro tvorbu výuky, testování či komunikaci se žáky. Pro využití této lákavé nabídky je ovšem nutná registrace a pro plnou verzi platnou na jeden školní rok je nutné zakoupení licence. Tudíž je na škole či učiteli, zda se mu vyplatí zainvestovat do těchto materiálů. V nabídce je také testovací verze na 30 dní zdarma, což lze hodnotit kladně.

4.2.6 Zakousněte se do knihy

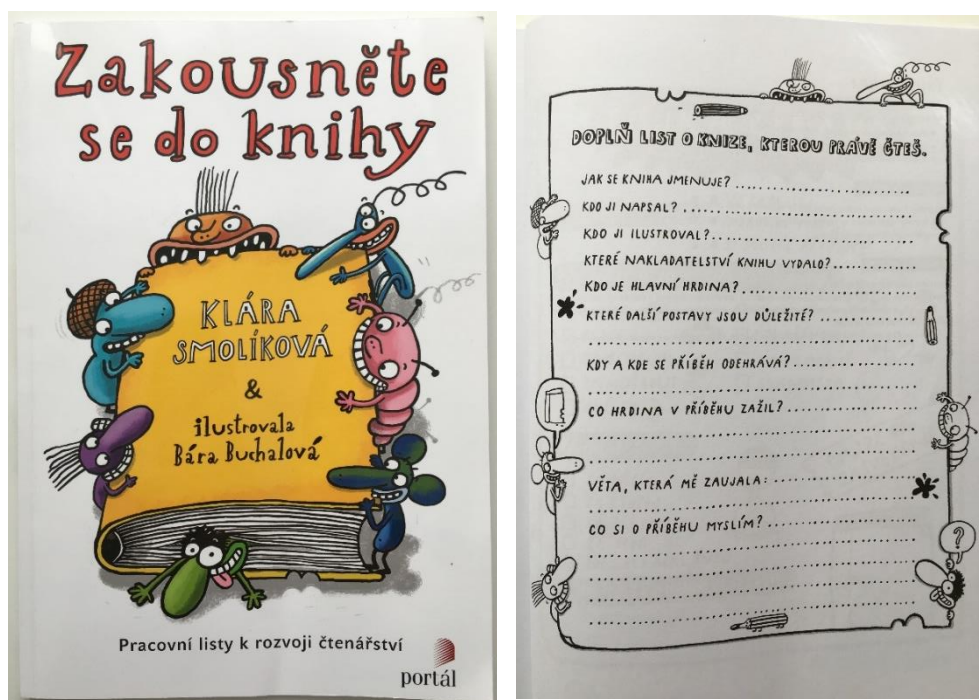
Jedná se o soubor pracovních listů primárně určených dětem na 1. stupni základní školy,⁷⁹ nicméně úkoly v těchto listech se dají využívat i s žáky šestých ročníků základní školy. Pracovní listy, které lze využívat v knihovnách, ve školách nebo při domácích aktivitách, jsou plné různých úkolů. Žáci v nich mohou doplňovat, dokreslovat či spojovat.

Pracovní listy byly vytvořeny na podporu dětského čtenářství a k získání pozitivního vztahu ke knihám. Děti si prostřednictvím pracovních listů prohloubí své dovednosti v oblasti čtení s porozuměním, rozvíjí svou slovní zásobu a kreativitu.⁸⁰ V publikaci jsou listy seřazeny vzestupně podle obtížnosti. Ke každému pracovnímu listu je vytvořena podrobná metodika, která obsahuje nejen pokyny k práci, ale také další náměty. Autorkami jsou Klára Smolíková a Bára Buchlová, která současně pracovní listy ilustrovala.⁸¹

⁷⁹ Nakladatelství Portál: Zakousněte se do knihy [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://obchod.portal.cz/pedagogika/zakousnete-se-do-knihy/>

⁸⁰ SMOLÍKOVÁ, Klára. Zakousněte se do knihy: pracovní listy k rozvoji čtenářství. Ilustrovala Bára BUCHALOVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1261-4.

⁸¹ Tamtéž.

Obrázek 14 – Zakousněte se do knihy

Využití:

I když je tato literární didaktická pomůcka určena primárně žákům prvního stupně, lze ji bez problému uplatnit také při práci s většími žáky. Pracovní listy ze souboru se dají využívat jednotlivě dle potřeby v hodinách literární výchovy. Jednotlivé aktivity mohou sloužit jako rychlá motivace na začátku hodiny, ale také se mohou prolínat celou výukou.

Aktivity v listech jsou zaměřeny na produkci žakovských textů, interpretaci, práci s postavami či s osnovou příběhu. Také mohou listy sloužit jako podklad pro čtenářský deník.

Konkrétní aktivity mohou sloužit učitelům také jako inspirace pro tvorbu vlastních pracovních listů využitelných například na danou publikaci probíranou v hodině.

Hodnocení:

Soubor pracovních listů *Zakousněte se do knihy* je vhodným doplněním každé výuky literární výchovy. Listy jsou velmi pěkně graficky zpracovány. Jednotlivé úkoly jsou nápadité a žáky snadno zaujmou. Ke každé aktivitě je sepsána jasná metodika, tudíž s těmito listy mohou pracovat i žáci samostatně doma. Celé pojetí je inovativní a zábavnou formou rozvíjí v žácích čtenářské zásady a dovednosti.

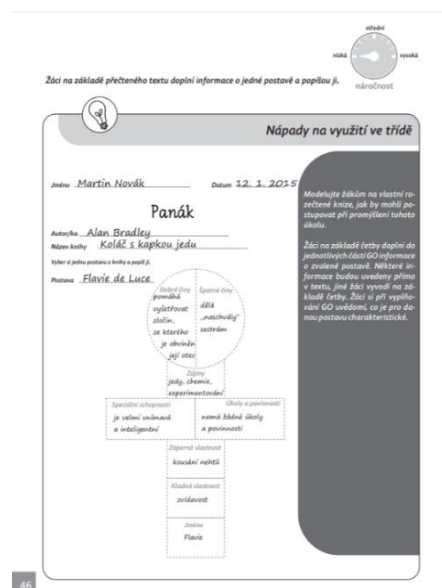
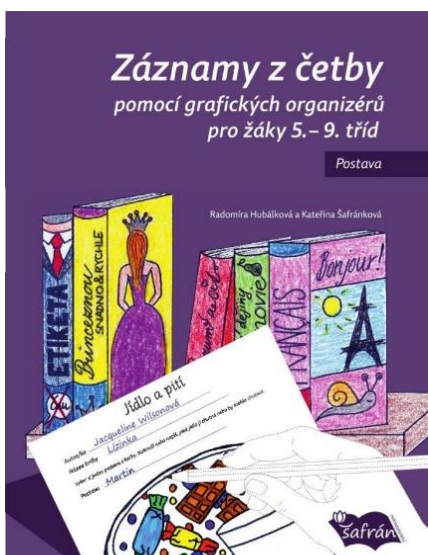
V publikaci se nachází také spousta zajímavých informací z prostředí, kde se knihy tvoří. Cenově je soubor pracovních listů dostupný.

4.2.7 Záznamy z četby pomocí grafických organizérů

Nakladatelství Šafrán vydalo dvě publikace s názvem *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů* pro žáky 5.-9. tříd. Jedná se o soubory pracovních listů, které mají žákům zábavnou a tvořivou formou usnadnit práci s přečtenými texty.⁸²

První z dvojice publikací byla vydána v roce 2015 varianta s podtitulem „postava“. Tento soubor se skládá z 38 grafických organizérů určených pro práci s postavou.⁸³ Žáci se pomocí těchto pracovních listů hlouběji zamýšlejí nad vlastnostmi postavy, jejími charakteristickými znaky či nad jejím hodnocením.

Druhým dílem vydaným o rok později je publikace s názvem *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady*. V tomto souboru je k dispozici dalších 34 pracovních listů – grafických organizérů, pomocí nichž mohou žáci reflektovat své poznatky z četby. Jednotlivé úkoly jsou zaměřeny především na rozvoj čtenářské gramotnosti.⁸⁴

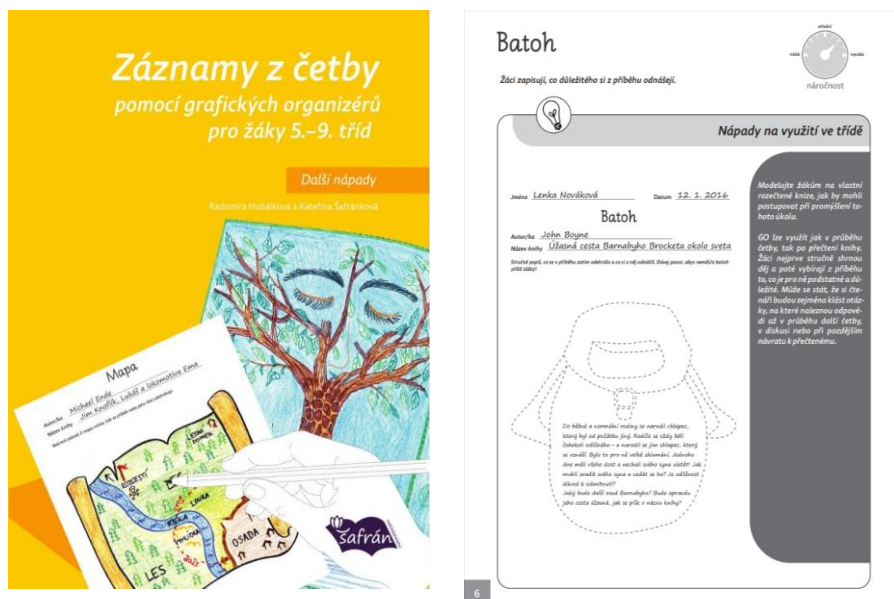

Obrázek 15 – Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Postava

⁸² Nakladatelství Šafrán: *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Postava* [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.nakladatelstvi-safran.cz/produkt/zaznamy-z-cetby-pomoci-grafickych-organizery-postava/>

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Nakladatelství Šafrán: *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady* [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.nakladatelstvi-safran.cz/produkt/zaznamy-z-cetby-pomoci-grafickych-organizery-dalsi-napady/>

Obrázek 16 – Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady

Využití:

Soubory pracovních listů lze jednoduše zařadit do výuky literární výchovy či při práci v čtenářských dílnách. Žáci mohou během hodiny pracovat na stejném zadaném textu, anebo mohou pracovní list využít k práci na textu, který právě čtou.

Dále lze tyto listy použít jako alternativu k běžným čtenářským deníkům. Pomocí pracovního listu mohou žáci zpracovávat jednotlivé knížky originálním a poutavým způsobem, než jak je tomu u klasického konceptu čtenářského deníku.

Listy mohou bezesporu sloužit i jako inspirace pro učitele, kteří mohou jednotlivé úkoly modifikovat dle svých potřeb.

Hodnocení:

Tyto publikace jsou velmi vhodně zpracovány pro rozvíjení čtenářské gramotnosti a kritického myšlení u žáků základních škol. Jednotlivé úkoly jsou originálním doplněním současné výuky literární výchovy. Každý list obsahuje metodiku a další nápady, jak jednotlivé pracovní listy využívat v hodinách. Dále je vždy uveden stupeň obtížnosti a vyplněný list, který slouží jako vzor a inspirace pro žáky. Celá publikace je dle autorů uzpůsobena pro snadné kopírování jednotlivých pracovních listů v rámci jedné školní třídy. Pořizovací cena těchto publikací se pohybuje ve střední cenové hladině.

4.3 Hry

Do kategorie s označením hry jsou zařazeny takové pomůcky, které se dají primárně v hodinách využívat jako didaktická hra. Dle Janiše a Ondřejové se pod pojmem didaktická hra rozumí „jedna z forem činnosti realizující se v edukačním prostředí a sledující didaktické cíle, čímž se odlišuje od obecně pojímané hry.“⁸⁵ Hlavní úlohou didaktické hry je rozvíjet u žáků tvořivost, vzájemnou spolupráci a kooperaci. Dále si žáci prostřednictvím hry upevňují stávající vědomosti a dovednosti a osvojují si nové poznatky.⁸⁶

V této kapitole bude představeno šest her, které lze v hodinách literární výchovy využívat. Jedná se o hry *Česká literatura*, *Čtenářské karty na hraní rolí – čtení se zážitkem*, *Malý princ: Udělej mi planetu!*, *Mysterium*, *Přines si svou knihu a Vyprávěj a hraj!*

4.3.1 Česká literatura

Kvíz do kapsy: Česká literatura je vědomostní hra od vydavatelství Albi. Hra vychází se série deskových vědomostních her jako například *Česko: otázky a odpovědi*.⁸⁷ Hrací set obsahuje 50 kartiček, které dohromady obsahují 300 vědomostních otázek z oblasti české literatury. Otázky jsou rozděleny na šest tematických okruhů: (Ne)známe ze školy, Moderní literatura, Literární místopis, Humoristická literatura, Znamá díla a postavy a poslední okruh Literární různé.

Cílem hry je správně zodpovědět otázky ze všech šesti tematických okruhů. V každém kole hráči odpovídají na otázku z jedné kategorie. Pokud hráč odpoví na danou otázku správně, získává jednu kartu. Vyhrává ten hráč, který jako první zodpoví otázky ze všech okruhů a tím získá všech šest hracích karet. Hru lze hrát samostatně, či jako součást již zmiňované hry *Česko: otázky a odpovědi* a dalších.

Využití:

Tato vědomostní hra vypadá jako užitečná didaktická pomůcka při výuce literatury. Žáci mají obecně vědomostní hry a kvízy velmi oblíbené, jelikož dokáží ozvláštnit a

⁸⁵ JANIŠ, Kamil a Edita ONDŘEJOVÁ. *Slovník pojmů z obecné didaktiky*. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2006. ISBN 80-7248-352-8., s. 9

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ *Zatrolené hry: Kvízy do kapsy: Česká literatura* [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/kvizy-do-kapsy-ceska-literatura-4115/>

zatraktivnit danou hodinu. Tato hra by se dala využít jako didaktický kvíz na opakování pro celou třídu. Problém ovšem nastává v míře obtížnosti jednotlivých otázek, které nekorespondují s vědomostmi žáků druhého stupně základních škol.

Využít se tyto karty dají tedy jako inspirace pro učitele, který z herních kartiček vybere takové otázky, na které žáci budou znát správné odpovědi. Dále může učitel vytvořit své vlastní otázky v podobném duchu.

Tyto kartičky mohou sloužit pro doplnění si informací tak, že žáci jednotlivé kartičky pročítají a dozívají se tak nové informace. Tento způsob využití je spíše okrajový.

Koncept kvízových otázek s výběrem odpovědí může ve výuce nalézt své místo, pokud například žáci mají za úkol sami vytvořit několik kartiček na zadaný text, žánr či období literatury. Tato tvořivá aktivita pomáhá žákům v utřídění si daných informací a v rozvoji kritického myšlení.

Hodnocení:

Zpracování celého kvízu i počáteční myšlenka jsou velmi dobré. Problém nastává u obsahové složky. Obecně jsou hry typu *Česko: otázky a odpovědi* znalostně náročnější. Ikdyž jsou prezentovány pro děti, jednotlivé otázky bývají mnohdy velmi náročné. Jinak tomu není ani u kapesní verze kvízu *Česká literatura*. Výrobce uvádí, že je hra vhodná pro hráče od 12 let, herní kartičky ale mnohdy obsahují otázky, na které nezná správnou odpověď ani vysokoškolský student literatury, což je poněkud zarážející. Kvíz obsahuje velké množství otázek, což je rozhodně přínosem. Další kladně hodnocený aspekt je možnost výběru ze tří variant odpovědí. Kvíz je také variabilní a dá se zařadit k ostatním herním kartičkám ze hry *Česko*, nebo ho lze využívat samostatně. Pořizovací cena je příznivá.

4.3.2 Čtenářské karty na hraní rolí – čtení se zážitkem

Čtenářské karty jsou didaktickou pomůckou, zaměřující se především na rozvoj čtenářské gramotnosti. Tyto karty jsou původním produktem od společnosti Scio, jež se na problematiku čtenářské gramotnosti dlouhodobě zaměřuje.

Herní sada obsahuje 6 druhů popsaných rolí, každá role je k dispozici na ilustrovaných kartách po 5 kusech. K tomu patří ještě další dvě speciální role. Jednotlivé karty jsou v pravém horním rohu označeny symboly, které slouží jako pomůcka při rozdělování žáků do příslušných skupin. Dále sada obsahuje podrobný návod s několika popsanými

herními variantami včetně informací o pomůckách, času a rozvíjených cílových dovednostech.⁸⁸

Princip hry spočívá v tom, že jsou nejprve žáci rozděleni do příslušných skupin, v které každý z žáků zastupuje jednu z rolí (autor, ilustrátor, novinář, vypravěč, hledač slov, badatel, tazatel, moderátor). Celá skupina pracuje se stejným textem. Každý žák pozorně čte a poté pracuje na zadaných úkolech podle role, kterou zastává. Poté následuje společná diskuze, kdy žáci sdělují, jak se se zadanými úkoly v dané roli vypořádali.⁸⁹

Obrázek 17 – Čtenářské karty na hraní rolí

Využití:

Čtenářské karty se ve výuce literární výchovy dají využít přesně tak, jak jsou dle výrobce určeny. Každý žák ve skupině má jasně určenou roli, podle níž zpracovává daný text. Skupiny mohou pracovat se stejnými texty anebo lze každé skupině přiřadit jiný text, se kterým poté skupina ostatní žáky seznámí. Při práci s kartami je možné některé role vyřadit, či nahradit jinými.

Další variantou hry je sestavení skupin, v nichž mají všichni žáci stejnou roli, zaměřují se například pouze na vyhledávání slov. Také lze role využít k domácí práci s textem.

⁸⁸ Scio: Čtenářské karty na hraní rolí – čtení se zážitkem [online]. [cit. 2019-02-14]. Dostupné z: https://www.scio.cz/ObjednavkySkoly/PolozkaDetail.aspx?polozkaID=10607&_ga=2.20276408.1282202126.1509967199-1217117360.1475500387

⁸⁹ Tamtéž.

Karty mohou sloužit jako inspirace pro učitele, kteří mohou podle již popsaných rolí vymýšlet další či role různě modifikovat podle potřeby na konkrétní druhy textů. Podle jednotlivých rolí je možné vytvořit různé pracovní listy na konkrétní text, kde mohou žáci doplňovat informace či dokreslovat.

Hlavním důvodem pro využívání těchto karet při výuce by mělo být to, že rozvíjejí čtenářskou gramotnost. Žáci si zábavnou formou procvičí techniku čtení, dále se zdokonalují v porozumění textu, rozvíjí svou kreativitu a schopnost diskutovat.

Hodnocení:

Hra *Čtenářské karty* pracuje na principu hraní rolí, což je obecně u žáků vnímáno jako zábavná forma, tudíž by tato hra mohla žáky zaujmout. *Čtenářské karty* jsou velmi univerzální, jelikož se dají využít na různé druhy textů. Důležitou vlastností čtenářských karet je jejich kvalitní zpracování a variabilita. Karty lze dle výrobce používat nejenom při výuce na základní škole, ale také na středních školách. Pořizovací cena se může zdát vyšší, avšak karty jsou velmi vhodnou didaktickou pomůckou a neměly by tak chybět na žádné škole.

4.3.3 Malý princ: Udělej mi planetu!

Jak již název napovídá, jedná se o společenskou hru na motivy oblíbené knihy Malý princ od Antoina de Saint-Exupéryho. Tato hra vyšla ve vydavatelství REXhry k 70. výročí prvního vydání Malého prince.⁹⁰

Princip hry spočívá v sestavování planety z jednotlivých herních dílků, na kterých jsou zobrazeny důvěrně známé předměty a postavy z románu. Hra je rozdělena na 16 kol. V každém kole si hráči vybírají jednotlivé dílky do své planetky. Konec hry nastává, když mají všichni hráči kompletní planetu. Poté následuje bodování. Body jsou rozdělovány podle kombinací vybraných předmětů a postav na dané planetě. Hra je určena 2-5 hráčům od 8 let.

⁹⁰ REXhry: Malý princ: Udělej mi planetu! [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://www.rexhry.cz/hra/maly-princ-udelej-mi-planetu>

Obrázek 18 – Malý princ: udělej mi planetu!

Využití:

Tato hra se váže především ke knížce Malý princ. V literární výchově by se tudíž dala využít zejména při práci s tímto dílem. Hra by mohla posloužit jako úvodní aktivita, kdy si žáci například ve skupinách zkusí postavit planetu a poté v textu dohledávají popisy a významy jednotlivých postav a předmětů. Při tomto využití by měli mít žáci dostatek času, aby stihli vše vyhledat. Obměnou by mohlo být to, že by se každá skupina soustředila na určité postavy či předměty. Ty by v textu dohledala, zpracovala a následně by každá skupina prezentovala své výsledky. Prostřednictvím těchto aktivit si žáci procvičí vyhledávání v textu, kritické myšlení a čtenářskou gramotnost. Hra Malý princ by v hodině sloužila spíše jako doplňkový komponent pro dokreslení atmosféry.

Dále by se tato hra dala využít tak, že by žáci měli za úkol podle postavené planety s určitým zastoupením jednotlivých předmětů a postav zpracovat příběh, aniž by předem znaly dané charakteristiky jednotlivých členů. Poté by následovala práce s originálním textem, kde by žáci vyhledávali jednotlivé vlastnosti a porovnávali by původní text se svou verzí. Tuto aktivitu je možné provádět také ve skupinách. Další možností je využít k sestavení příběhu pouze jednotlivé kartičky s postavami a na základě ilustrací vytvořit stručnou charakteristiku postavy, kterou potom žáci konfrontují se skutečným popisem v textu.

Hodnocení:

Hra *Malý princ: Udělej mi planetu!* potěší především milovníky této knížky, a to nejen svou tematikou, ale také díky využití původních ilustrací. Princip i pravidla hry jsou velmi

jednoduchá, tudíž se jedná o oddychovou společenskou hru, kterou lze hrát i s mladšími dětmi. Ve výuce je možné hru využít spíše pro doplnění či zpestření hodiny. Celý koncept hry je rozhodně poutavý a originální, nicméně zapojení do literární výchovy je spíše příležitostné. Vzhledem k vysoké pořizovací ceně a úzkému záběru využití není nezbytné tuto hru pořizovat.

4.3.4 **Mysterium**

Jedná se o kooperativní hru s detektivní tematikou, v níž se hráči snaží odhalit pachatele dávné vraždy. V této deduktivní hře mají klíčovou roli obrázkové karty, které jsou svými originálními ilustracemi podobné kartám *Dixit*.⁹¹

Hra spočívá v tom, že jeden z hráčů v roli ducha komunikuje s ostatními hráči pouze pomocí obrázkových karet. Ostatní hráči v roli vyšetřovatelů se mohou mezi sebou radit a přemýšlet tak nad strategií odhalení vraha, místa a vražedného předmětu. Na vyřešení případu mají vyměřený čas. Pokud uspějí, uleví tak duši ducha, jímž je neprávem obviněný a popravený člověk.

Hra má několik fází. V první snové fázi si hráč v roli ducha vybírá karty, které nějakým způsobem souvisí s vrahem, místem a předmětem. Zvolené karty předá vyšetřovatelům. Ve druhé fázi probíhá výklad snů, kdy se hráči snaží odhalit duchovo poselství. Ve třetí fázi duch odhaluje, jak byli vyšetřovatelé úspěšní. Hra vychází z původní polského verze s názvem *Tajemnicze Domostwo*. „*Hra již také získala celou řadu ocenění, například Golden Geek 2015 za grafiku a nominace v kategorii párty hra, rodinná hra, tematická hra a hra roku.*“⁹²

Využití:

Tato inovativní hra je opět založena zejména na obrazovém vnímání žáků. Do výuky literární výchovy je možné ji zařadit jako detektivní hru s modifikovanými pravidly pro větší počet hráčů, princip hry by zůstal totožný s původními pravidly. Žáci by měli taktéž za úkol vyřešit dávný zločin, což by pro ně mohlo být motivující složkou. Podle jednotlivých zvolených kartiček, vybraných například učitelem v roli ducha, by žáci

⁹¹ Zatrolené hry: Mysterium [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/mysterium-3984/>

⁹² Hrajeme.cz: Mysterium je nová hra plná tajemství [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://hrajeme.cz/mysterium-je-nova-hra-plna-tajemstvi/>

tvořili svou vlastní verzi daného zločinu. Toto využití by se dalo použít jak pro práci s celou skupinou, tak při skupinové práci, kdy žáci tvoří příběh společně.

Další variantou by bylo rozdělení žáků na skupiny, kdy se žáci v jednotlivé skupině soustředí pouze na jednotlivý aspekt případu. Jedna ze skupin se snaží přijít na pachatele zločinu, další popisuje vražednou zbraň a poslední se zaměřuje na odhalení a popis místa činu. Jednotlivé práce by se na závěr spojily do celkového příběhu.

Třetím využitím hry *Mystérium* je práce pouze s ilustrovanými kartičkami. Žáci mohou pomocí jednotlivých kartiček pracovat s postavami, kdy popisují jednotlivé vlastnosti osob ztvárněných na obrázku. Také je možné pomocí vylosovaných kartiček měnit již známé příběhy. Dokončovat je, přidávat do nich postavy či místa děje.

Hra *Mystérium* se svojí tematikou hodí zejména do žánru detektivní a kriminální prózy.

Hodnocení:

Tato hra se řadí opět svým pojetím k inovativním společenským hrám. Tematika zločinů a detektivních historek je pro žáky vždy atraktivní. Jednotlivé kartičky s ilustracemi jsou kvalitně zpracovány a dají se využít i samostatně, například jako předloha k tvorbě žákovských prací. Ilustrace jsou mysteriózní a zajímavé, což dává této hře naprosto netradiční rozměr. U této hry se pořizovací cena pohybuje ve vyšších relacích, což se promítá do toho, že není tak známá a dostupná.

4.3.5 Přines si svou knihu

Přines si svou knihu je moderní společenská hra od společnosti Mindok, jejíž podtitul zní „Hra o vypůjčených větách“. Jak již samotný název napovídá, cílem hry je nalézt v jakékoli knize, kterou si hráč přinese, co nejrychleji a nejvýstižnější úryvek podle zadání. Herní sada obsahuje 100 kusů kartiček se zadáním toho, co je třeba v knížce hledat. Zadání mohou být různá, například: „*Řádek z vyděračského dopisu*“, „*Úryvek z kázání v kostele*“ či „*Nejlepší věc na prázdninách*“. Pravidla jsou jednoduchá, tudíž je hru možné hrát i s mladšími dětmi, které již umí číst. Hra je zároveň velmi univerzální, jelikož je možné vyhledávat jak v románové knížce, tak i v kuchařce⁹³. Před samotnou hrou je nutné, aby si každý hráč zvolil libovolnou knihu. Poté si všichni sednou společně do kruhu. Jeden z hráčů sejme z balíčku jednu hrací kartičku a nahlas přečte zadání

⁹³ MINDOK – moderní společenské hry: Přines si svou knihu [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://www.mindok.cz/cz/hry/detail/8595558302673-prines-si-svou-knihu-319>

ostatním. Ostatní hráči, zvaní hledači se pokouší co nejrychleji nalézt v knize hledaný úryvek. Po uplynutí času si všichni hráči přečtou, co našli. Poté následuje vyhodnocení nejlepšího hledače a opět další hráč vybírá zadání. Vyhrává ten, který má nejvíce bodů.

Obrázek 19 – Přines si svou knihu

Využití:

Tuto hru lze do literární výchovy zařadit v podstatě bez jakýchkoli modifikací. Jediným úskalím může být velký počet žáků a malá časová dotace jednotlivých hodin. Nicméně hru je možné realizovat s menšími úpravami, například jako rychlou motivaci na začátku hodiny, kdy žáci co nejrychleji vyhledávají stanovený úsek v knížce. Ten nejrychlejší vyhrává.

Další variantou je využít kartičky s jednotlivými zadáními jako námět žakovského vyprávění. Žáci mohou tvořit text na zadané téma s využitím zadání na hrací kartičce.

Také je možné kartičky využít při práci s konkrétním zadaným textem, kdy žáci mohou měnit titul tohoto textu podle svého vylosovaného zadání. Poté mají za úkol pozorovat, zda se text nějakým způsobem mění, podle toho, jaký má titul.

Pomocí zadání na kartičkách je možné pracovat s osnovou. Žáci si vylosují několik kartiček, podle nichž vytvoří osnovu příběhu. Tato realizace se může využít jak při práci

s celou třídou, tak také ve skupinové práci, kdy spolu žáci navzájem ve skupině komunikují a doplňují se.

Hodnocení:

Největší přidanou hodnotou hry *Přines si svou knihu* je rozhodně její originalita a rozmanitost. Jednotlivé kartičky obsahují mnoho různých zadání, které mohou být pro žáky lákavé a motivující k další práci s knihou. Hra rozvíjí postřehové schopnosti žáků, ale také kritické myšlení a schopnost improvizovat. Pořizovací cena celé herní sady není příliš vysoká, což je hodnoceno kladně.

4.3.6 Vyprávěj a hraj!

Hra *Vyprávěj a hraj!* je původní didaktická hra vytvořená pedagogem a autorem odborných publikací Ondřejem Hníkem. Tato hra byla původně vyvinuta jako podpora pro práci v literárních seminářích pro 8. ročník žáků základní školy, které autor vedl. Po dalších testováních a úpravách byla hra představena na konferenci o vzdělávání „Inovace ve výuce“ v Praze v roce 2011 a ve finální verzi byla vydána roku 2013 společností Ditipo.⁹⁴

Tato hra je určena jak pro školní využití, tak ji lze využít i ve volném čase, například jako společenskou hru při různých akcích, seznamovacích kurzech, výletech atd. Věková hranice je stanovena od 6 let, kdy je ovšem nutné přizpůsobit pravidla. Minimální počet hráčů jsou dva, maximálně je možné hrát při počtu 32 hráčů, což odpovídá maximálnímu počtu žáků ve třídě. Využití ve školním prostředí je velmi široké, hru lze využít v hodinách českého jazyka, a to v literární, slohové ale i jazykové části. Dále je využitelná do hodin občanské výchovy a společenskovedních seminářů a také do výuky cizích jazyků.⁹⁵

Princip hry je založen na kolektivním vyprávění příběhu za pomoci slov na hracích kartách. Hráči si sednou do kruhu, každý obdrží několik karet obsahujících slova či slovní spojení, optimálně 4-8 karet pro jednoho hráče. Karty jsou rozděleny na zelené, kterých je většina a slouží k posunutí příběhu, dále na červené, pomocí kterých lze příběh pozastavit a soustředit na se popis detailů. V sadě se nachází ještě žluté, tzv. funkční karty. Tyto karty obsahují různé role (zkušený spisovatel, filmový producent, cenzor a historik)

⁹⁴ HNÍK, Ondřej. *Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0.

⁹⁵ Tamtéž.

a úkoly, pomocí kterých se stává příběh více dynamický. Hru lze hrát také bez těchto funkčních karet. Ve hře není určeno pořadí hráčů, tudíž má slovo ten, který zvedne kartu nad hlavu. Jeho úkolem je přidat k příběhu libovolně dlouhý úsek za pomoci slov na jeho hrací kartičce. Tvary slov se nemění. Hra končí v okamžiku, kdy je příběh jasně ukončen, a to i v případě, že nebyly použity všechny karty od všech hráčů.⁹⁶

Vyprávěj a hraj! je originální didaktickou hrou vytvořenou tak, aby co nejlépe posloužila k rozvíjení tvořivé inteligence, čtenářské gramotnosti a komunikačních dovedností u žáků. Hra dále podporuje strategické myšlení, soustředění, sociální kompetence, myšlení v souvislostech a také schopnost naslouchání a tolerance.⁹⁷

Obrázek 20 – Vyprávěj a hraj!

Využití:

Výhodou této hry je to, že je možné ji do literární výchovy zařadit přesně tak, jak autor uvádí, jelikož tvořivé činnosti a vlastní produkce textu jsou dovednosti, které by měli být součástí výuky literární výchovy. Hra je přímo koncipována pro školní třídu, tudíž obsahuje dostatek herních karet. Podle schopností konkrétní třídy je možné měnit počet jednotlivých kartiček či zastoupení funkčních karet. V některých třídách lze hrát zcela bez funkčních karet, v jiných třídách je naopak prostor například pro dva zkušené spisovatele atd. Tyto drobné modifikace pravidel jsou zcela na učiteli a hra s nimi počítá.

⁹⁶ HNÍK, Ondřej. Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0.

⁹⁷ Tamtéž.

Další variantou využitelnou při literární výchově je aplikace na konkrétní text. Žáci mají zadaný úryvek textu, jejich úkolem je vytvořit jeho pokračování s využitím slov a slovních spojení na herních kartičkách, které si žáci vylosovali. Při této variantě je možné zachovat funkci červených a zelených karet, nebo pracovat pouze se zelenými kartami, které posouvají děj. Pomocí těchto kartiček lze tvořit prózu i poezii.

Hodnocení:

Vyprávěj a hraj! je bezesporu jednou z nejlépe využitelných didaktických pomůcek do hodin literární výchovy. Hra je primárně tvořena pro školní třídu, což je velkou výhodou. Autor podrobil hru četnému testování na žácích různých věků, také prošla řadou změn a vylepšení, aby finální dostupná verze byla co nejvíce přínosná žákům i učitelům. Tato hra u žáků zábavnou formou rozvíjí mnoho oblastí jejich myšlení, a proto by neměla chybět na žádné základní škole. Pořizovací cena celé herní sady se pohybuje ve vyšší cenové relaci, nicméně hra je velmi variabilní, co se týče věkové kategorie žáků, tudíž se tato počáteční investice vyplatí.

4.4 Shrnutí

Celkem bylo v této kapitole analyzováno 18 pomůcek využitelných při výuce literární výchovy. Část těchto pomůcek byla vybrána, jelikož jsou na trhu nově dostupné a nejsou ještě etablované ve výuce. Dále byly zvoleny i ty pomůcky, které nejsou primárně určeny pro práci v literární výchově, ale lze je do výuky efektivně zapojit a jsou běžně dostupné v knihovnách.

Tento vytvořený přehled netradičních pomůcek nepokrývá veškeré potenciální pomůcky do literární výchovy, ale může sloužit jako inspirace pro inovativní práci ve výuce literární výchovy.

5 Práce s pomůckami ve výuce

Cílem této kapitoly je ukázat vybrané netradiční didaktické pomůcky při konkrétních vyučovacích hodinách literární výchovy na 2. stupni ZŠ. Výuka jednotlivých hodin proběhla v březnu 2019 na Základní škole v Hronově. Realizovány byly celkem tři vyučovací hodiny literární výchovy ve třech třídách, a to konkrétně v 8., 9. A a 9. B. Ve všech těchto třídách vyučuje český jazyk a literaturu Mgr. Petra Strnadová. Tyto třídy byly zvoleny z důvodu konání souvislé pedagogické praxe autorky diplomové práce na této škole na podzim roku 2018. Ve výuce bylo celkem testováno pět netradičních pomůcek, konkrétně obrázkové karty *Dixit*, publikace *Trénink mozku*, *Čtenářské karty*, hra *Přines si svou knihu* a pracovní list z publikace *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady*.

5.1 Výuka v 9. B

První realizovanou hodinou byla výuka literární výchovy ve třídě 9. B, která proběhla v pátek 1. března 2019 jako 4. vyučovací hodina toho dne. Běžně tato třída čítá 28 žáků, v den výuky bylo přítomno 19 žáků. Hodiny se zúčastnila jako pozorovatel i vyučující třídy. Do výuky byly zapojeny tyto pomůcky: obrázkové karty *Dixit: Journey*⁹⁸ a publikace *Trénink mozku*⁹⁹ Michala Černého.

5.1.1 Příprava a průběh hodiny

Téma hodiny a rozebíraný text (*Jiří Wolker – Balada o očích topičových*, příloha 1) bylo předem určeno vyučující, jelikož bylo toto téma součástí výukového plánu třídy. Výběr konkrétních pomůcek, vyučovací metody a formy již nebyly stanoveny.

Cílem hodiny bylo seznámit žáky s daným textem a pokusit se ho vizuálně interpretovat za využití obrazových kartiček *Dixit* (příloha 2). Žáci při této aktivitě rozvíjeli svou fantazii a čtenářskou gramotnost. Dalším cílem bylo představit žákům koncept myšlenkových map na základě publikace *Trénink mozku*. Tvorbu myšlenkové mapy si žáci prakticky vyzkoušeli v hodině při samostatném zápisu o Jiřím Wolkerovi. Tato aktivita měla u žáků prohlubovat kritické myšlení a schopnost učit se a třídit informace.

⁹⁸ ROUBIRA, Jean-Louis. *Dixit: Journey*. Ilustroval Xavier COLLETTE. Libellud, 2012.

⁹⁹ ČERNÝ, Michal. *Trénink mozku: (pro 2. stupeň ZŠ)*. Ilustrovala Olga TESÁŘOVÁ. V Brně: BizBooks, 2018. ISBN 978-80-265-0787-1.

Časový sled hodiny:¹⁰⁰

- 2 minuty – úvod hodiny
- 5 minut – samostatné čtení vylosovaného úryvku z výchozího textu (2x)
- 3 minuty – vybírání vhodného obrázku *Dixit* k úryvku
- 7 minut – vizuální interpretace, práce s obrázkem a textem (otázky)
- 10 minut – konfrontace s celým textem, společná diskuse
- 3 minuty – představení konceptu myšlenkové mapy, ukázka
- 10 minut – samostatná práce – tvorba zápisu formou myšlenkové mapy
- 5 minut – anonymní reflexe žáků

V úvodu byli žáci stručně seznámeni s plánem hodiny. Poté si každý žák vylosoval krátký úryvek daného textu, většinou se jednalo o jednu sloku z *Balady o očích topičových*, která byla ve zkrácené verzi publikována v čítance¹⁰¹. Žáci měli za úkol si svůj text pozorně dvakrát přečíst. V čase, kdy si žáci četli, byly na stupínek rozprostřeny obrázkové karty *Dixit Journey*. Tato řada byla zvolena z prostého důvodu, jelikož v době realizace výuky byla jedinou dostupnou řadou *Dixit* v knihovně.

Po samostatném čtení si chodili žáci vybírat hodící se obrázek ke svému textu. Dle zadaných instrukcí si měli zvolit jakýkoli obrázek, který jim alespoň něčím asocioval text. Kdo měl již příslušný obrázek, vrátil se na místo a pokusil se vypracovat otázky promítnuté na tabuli. Tyto otázky byly pouze návodné, měli žákům pomoci při interpretaci svého úryvku. Konkrétně se jednalo o tyto otázky:

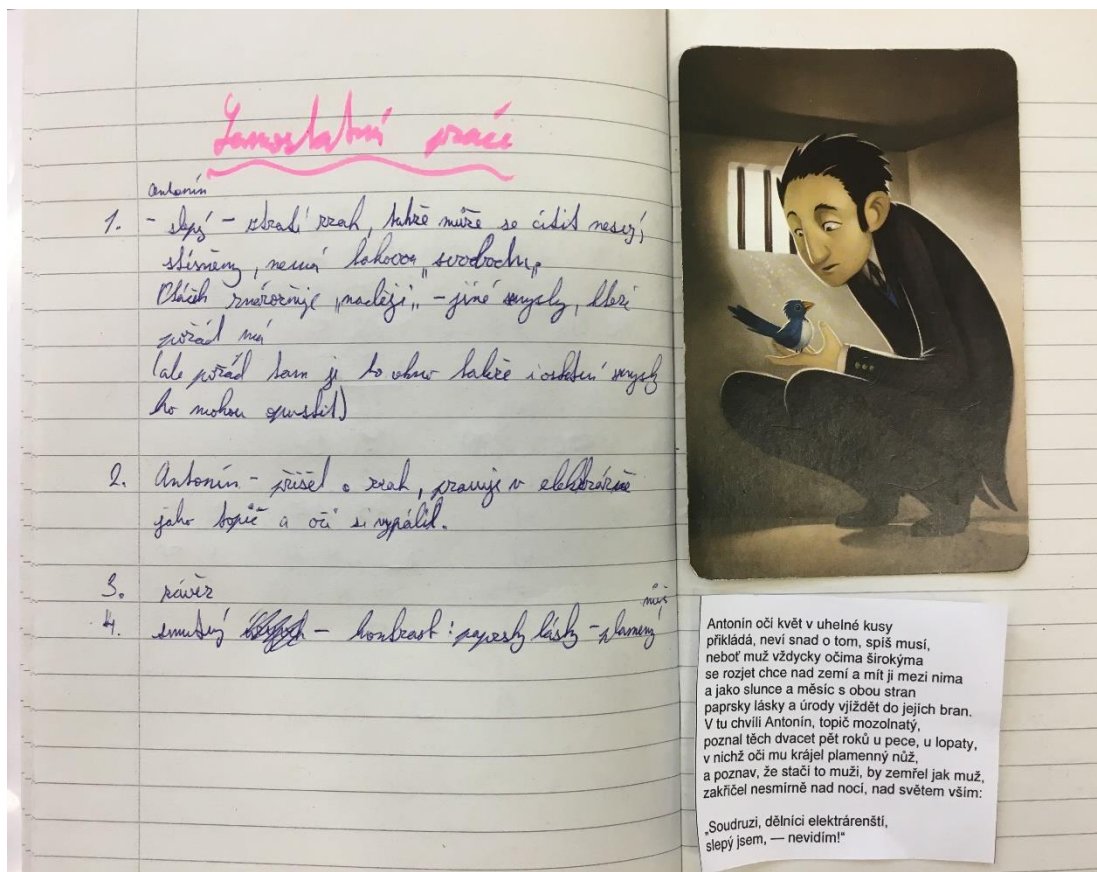
1. *Zdůvodněte, proč jste zvolili daný obrázek.*
2. *O čem je daný úryvek? (prostředí, postavy, atmosféra, hlavní myšlenka...)*
3. *Do jaké části celého textu bude váš úryvek patřit? Proč? (začátek, závěr...)*

Cílem bylo, aby se žáci zamysleli nad daným úryvkem a pokusili se v textu vyhledat to, co na ně zapůsobilo. Žáci vypracovávali otázky samostatně, ale po celou dobu mohli své nápady konzultovat se zastupující vyučující (autorkou DP), která jim byla ve všem nápomocná. Po uplynutí časového limitu následovala společná diskuse a prezentace

¹⁰⁰ Kompletní příprava na hodinu je zařazena jako příloha 3

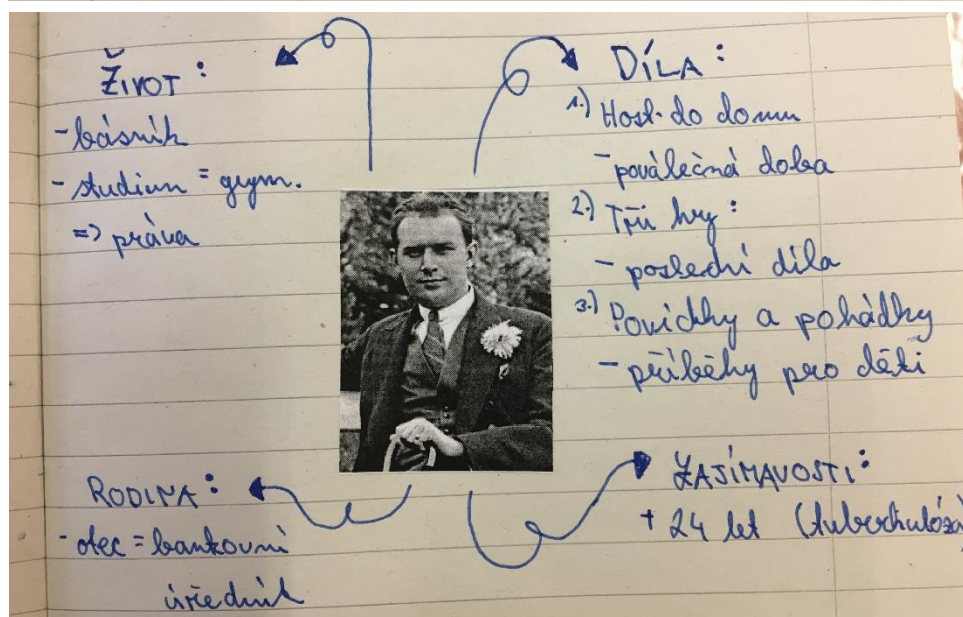
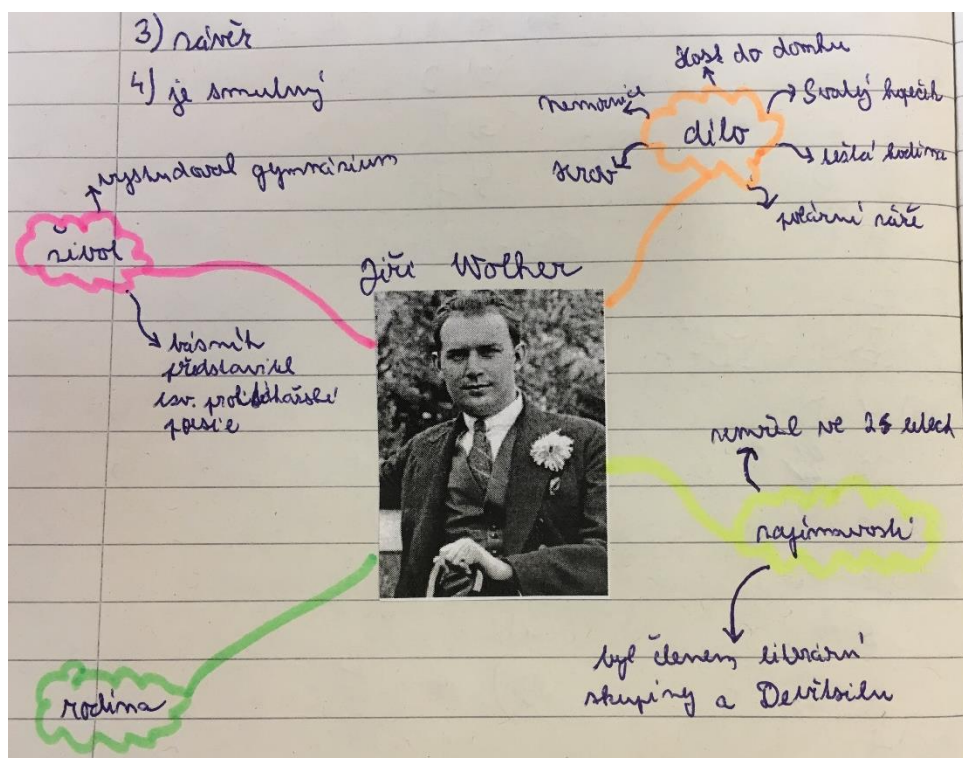
¹⁰¹ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Monika STEHLÍKOVÁ. *Čítanka 9 pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2006-. ISBN 80-7238-539-9.

žakovských nápadů. Žáci si měli prostřednictvím této aktivity vyzkoušet interpretaci textu za pomoci obrazu.

Obrázek 21 – Práce žákyně – vizuální interpretace

Druhá část hodiny byla zaměřena na představení a využití konceptu myšlenkových map. Žákům byla stručně představena filosofie myšlenkových map. K dispozici jim byla publikace *Trénink mozku*. Z této publikace byl také prezentován příklad myšlenkové mapy, konkrétně ukázka zápisu o Karlu Čapkovi (příloha 5). Žákům byl poté rozdán plný text životopisu Jiřího Wolкера a jeho fotografie (přílohy 6 a 7), kterou si žáci vlepili do sešitu a sloužila jako střed myšlenkové mapy. Na základě vzoru připraveného na tabuli si měli žáci do sešitu vytvořit myšlenkovou mapu životopisu s důležitými informacemi, které vyhledávali v obdrženém textu. Pokud by v hodině zbylo dostatek času, žáci by společně vytvořili myšlenkovou mapu také na tabuli. Jelikož bylo posledních pět minut v hodině věnováno písemnému hodnocení hodiny žáky, na tuto aktivitu již nedošlo.

Obrázek 22 – Žákovské práce – myšlenková mapa

5.1.2 Vybrané žákovské reflexe

V posledních pěti minutách hodiny byly žákům rozdány malé papírky pro zpětnou vazbu. Aby se každý žák dokázal snadněji vyjádřit, byla žákům na tabuli promítnuta osnova možné podoby reflexe, které se žáci mohli držet a popisovat tři body: *libilo*, *nelibilo* a *přínos hodiny*.

Vybrané žákovské reflexe jsou přepsány doslovně, tudíž mohou obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

- *Na této hodině literatury se mi nejvíc líbilo že jsme dostali text a že jsme mohli o tom psát volně. V této hodině jsme se dozvěděl kdo byl Jiří Wolker, do této doby jsme nevěděl kdo to byl*
- *+ byla to zajímavá hodina a nápaditá. Ale bylo to spíše pro ty, co mají lepší vnímání a představivost. Pro ostatní to bylo těžší.
- pro pár lidí nepřínosná hodina, spíše nudná*
- *Líbila se mi hodina, poznala jsme nový styl (pomocný) v pamatování různých osob, bavilo mě dohledávat obrázek k textu a chtěla bych to zkusit znovu.*
- *Líbilo: aktivity, přemýšlení nad neobvyklými věcmi.
Nelíbilo: rušivý spolužáci
Přínos: poezie se dá vnímat různě*
- *Byla to nejlepší hodina literární výchovy protože byla hezky připravena dopředu, neříkám že mě to bavilo ale lepší než normální hodina.*
- *Já mám ráda kreativní věci a když mohu zapnout představivost, proto se mi dnešní hodina líbila. Líbí se mi jak se slečna učitelka připravila na hodinu a že to není jen výklad. Moc mě takové hodiny baví.*
- *Líbilo – líbilo se mi, že to bylo zajímavé, ale zároveň jsme se toho hodně dozvěděli
Nelíbilo – celá hodina se mi líbila*
- *Líbilo: všechny aktivity + jejich zajímavost, že to nebylo pořád 1 a to samé, zdálo se mně to o hodně lepší než minule
Nelíbilo: /
Přínos: nevím, možná nějaké zpestření*
- *Líbilo se mi přirovnání obrázku k danému textu.
- vybrání informací z textu k Jiřímu Wolkerovi*
- *Docela mě to bavilo, i když mi to úplně nešlo =>*

5.1.3 Shrnutí hodiny

Celé téma vyučující hodiny se odvíjelo od probírané látky, kterou určila vyučující. Využití netradičních didaktických pomůcek při práci s určeným textem bylo výzvou jak

pro zastupující vyučující (autorku DP), tak pro žáky, kteří se s tímto pojetím hodiny setkali poprvé.

První aktivita, tedy vybírání vhodného obrázku k básnickému textu na základě bezprostředních pocitů po přečtení, se jevila pro většinu žáků jako složitá. Žáci dlouze vybírali mezi jednotlivými obrázkovými kartami, zprvu někteří vůbec neporozuměli zadání. Po soustavném ujišťování žáků, že záleží pouze na nich, co v textu vidí a jak ho interpretují, si každý žák nakonec nějaký obrázek vybral. I když se od žáků očekávalo, že v této aktivitě budou nejistí, bezradnost některých z nich byla alarmující. Dle slov paní učitelky byly jednotlivé obrazy pro žáky deváté třídy příliš složité. Hra *Dixit Journey*, ze které byly obrázky využity, je určena pro děti od 8 let.

Následná interpretace básnického textu na základě obrazu byla pro některé žáky také obtížná. Důvodem mohla být bezesporu složitost vybraného textu. Při neustálém obcházení žáků a případné konzultaci uvedl každý žák alespoň nějaký nápad či myšlenku, jak daný obrázek souvisí s jeho vylosovaným úryvkem. Žáci při společné diskusi uváděli, že tuto aktivitu zkoušeli poprvé a že zhruba třetině z nich činila obtíže. Nicméně většina žáků se vyjádřila tak, že by tuto aktivitu chtěla v budoucnu znovu vyzkoušet. Navzdory nejistotě žáků byly výsledné práce většiny žáků uspokojující a nápadité.

Druhá část věnovaná myšlenkové mapě již proběhla bez problémů podle očekávání. Vybírání informací a následná tvorba vlastních myšlenkových map nečinila žákům obtíže. Všichni žáci byli schopni do sešitu za poměrně krátký čas vytvořit zápis formou myšlenkové mapy. V následné diskusi žáci nejvíce ocenili originalitu a přehlednost zápisu.

5.2 Výuka v 8. B

Druhá hodina proběhla dne 12. března 2019 ve třídě 8. B. Tato hodina literární výchovy byla 2. vyučovací hodinou toho dne v rozvrhu žáků. Realizované výuky se zúčastnilo celkem 23 žáků. V hodině byla přítomna i vyučující třídy, která si připravenou práci se žáky také vyzkoušela. Celá hodina byla připravena na základě *Čtenářských karet*¹⁰² od společnosti Scio.

¹⁰² Scio, *Čtenářské karty na hraní rolí – čtení se zážitkem*. 2018 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.svetgramotnosti.cz/Download/221/cteni-se-zazitkem-hrani-rolí>

5.2.1 Příprava a průběh hodiny

Téma hodiny nebylo zadáno, pouze byla doporučena tematická oblast v čítance¹⁰³, se kterou třída v předešlých hodinách pracovala. Z čítanky byl vybrán text od Jana Wericha s názvem *Tři sestry a jeden prsten* (příloha 8), který se zdál vhodný pro využití se *Čtenářskými kartami* (příloha 9).

Cílem hodiny bylo, aby žáci porozuměli danému textu a také aby vyhledávali a zpracovávali informace z něj dle zadaných rolí na kartičkách. Žáci při vypracovávání jednotlivých úkolů rozvíjeli svoji kreativitu, a především čtenářskou gramotnost. Dále byly při této hodině rozvíjeny zejména klíčové kompetence sociální a personální, když žáci v druhé části hodiny pracovali společně ve skupinách, a také kompetence pracovní.

Časový sled hodiny:¹⁰⁴

- 2 minuty – úvod hodiny
- 8 minut – společné čtení úryvku z čítanky
- 5 minut – losování rolí, zadávání instrukcí k samostatné práci
- 15 minut – samostatná práce žáků podle rolí
- 10 minut – skupinová práce, tvorba plakátu
- 5 minut – anonymní reflexe žáků

V úvodu byl žákům představen plán hodiny. Poté následovalo společné čtení úryvku z textu *Tři sestry a jeden prsten*. Žáci měli za úkol přečíst pouze první třetinu textu, který byl v čítance.

Po přečtení textu byly žákům jasně představeny a charakterizovány role, které si mohou vylosovat. Na tabuli byl formou prezentace (příloha 11) promítnut popis jednotlivých rolí a instrukce, co a jak která role zpracovává. Popis úkolů byl u některých rolí drobně upraven pro potřeby třídy. Každý žák si potom vylosoval jednu kartičku s příslušnou rolí. Na rozdané prázdné papíry každý samostatně vypracovával svůj úkol. Pro práci ve třídě byly použity tyto role: *Autor*, *Hledač slov*, *Novinář*, *Tazatel*, *Ilustrátor* a *Vypravěč*. Celkem bylo využito 6 rolí, každá v pěti exemplářích. Jelikož byli někteří žáci s prací dříve hotovi, dostali další kartičku, aby si mohli vyzkoušet jiný druh úkolu. Ve třídě byly k dispozici Slovníky spisovné češtiny pro vyhledávání slov v roli *Hledač slov* a také byli

¹⁰³ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Monika STEHLÍKOVÁ. *Čítanka 9 pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2006-. ISBN 80-7238-539-9.

¹⁰⁴ Kompletní příprava na hodinu je zařazena jako příloha 10

žáci před rozdělením rolí seznámeni s náležitostmi novinové zprávy, kterou měl vytvořit *Novinář*.

Po uplynutí času určeného k samostatné práci se žáci rozdělili do skupin podle symbolů na jednotlivých kartičkách. Celkem vzniklo 5 skupin. Každá z nich měla za úkol společnými silami vytvořit plakát (příloha 12) s dílčími úkoly, které žáci vypracovali. Posledních pět minut hodiny bylo věnováno písemné reflexi od žáků. Po celou dobu měli žáci možnost konzultace při jakýchkoli nejasnostech.

5.2.2 Vybrané žákovské reflexe

Stejně jako v předešlé hodině byly žákům v posledních pěti minutách hodiny rozdány malé papírky pro jejich zpětnou vazbu. Na tabuli byla žákům promítnuta osnova možné reflexe, které se mohli držet při hodnocení hodiny. Žáci mohli tentokrát v hodině hodnotit v těchto třech bodech: *líbilo, nelíbilo a přínos hodiny/zlepšit*.

Vybrané žákovské reflexe jsou přepsány doslovně, tudíž mohou obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

- *Líbilo – bylo to zábavné, rozšíření slovní zásoby (u hledače slov)*
- *Dobrý den, paní učitelko. Vaše hra se mi moc líbila, protože takové hry s námi učitelé nehrají. Ani nemám nic proti vašemu učení. Hodně štěstí do dalšího učení. Třídní anonym.*
- *Tato hodina se mi líbila v tom jak byla provedená. Nelíbil se mi ten hluk. Zlepšil bych důraznost. (styl)*
- *Moc se mi to líbilo. Byl to opět jiný styl výuky.*
- *Hodina byla zajímavá líbila se a byla zábavná. Naučil jsme se že dělání článku není tak lehká věc*
- *Líbilo. Super hodina, nic bych neměnil, hodně mě to bavilo.*
- *Líbilo: vzdělávání hrou (lepší než sedět a pracovat jen samostatně)
Nelíbilo: vybral bych lepší článek k práci
Přínos/zlepšit: Mám rád skupinové práce*
- *Líbila se mi kolektivní práce. Hodina byla v pohodě, nebyla nějak přísná. Žádné negativa asi nevidím. Nic moc bych na tom nezlepšovala, hodina se mi opravdu líbila.*

- *V hodině jsme jen naseděli a četli, bavila mě kolektivní práce. Bylo to zase něco jiného, fajn zkušenost. Skupinová práce, vřelost, mluvení s námi jako se stejně cenými.*
- *Pěkně připravené. Líbila se mi skupinová práce. Bylo to Super, bavilo mě to.*
- *Líbilo se mi přístup, komunikace. Nelíbila se mi skupinová práce. Změnit nic, můj přínos je, že bych měla více spolupracovat.*
- *Byla to dobrá hodina, nic se nepotřebuje zlepšit.*
- *Líbilo se mi že jsem nemusel číst. Nelíbilo se mi nic se vším sem byl spokojený. Zlepšit není potřeba.*

5.2.3 Shrnutí hodiny

V této hodině nebylo předem zadáno téma, pouze tematická oblast v čítance, tudíž bylo téměř volné pole působnosti a zapojení *Čtenářských karet* se jevilo jako vhodný nápad. Žáci se s tímto konceptem nikdy předtím nesetkali, bylo tedy nutné vybrat vyhovující text tak, aby bylo možné s ním pracovat ve všech druzích rolí.

Po vylosování jednotlivých rolí byli někteří žáci zklamáni svým výběrem, ale v průběhu hodiny se každý žák se svým úkolem obstojně vypořádal. Při obcházení žáků bylo vidět, že všichni žáci, i ti, kteří v českém jazyce nevynikají, pracují s chutí, jelikož pro ně byla tato forma literární výchovy něčím novým a nevšedním. Při skupinové práci také nenastal žádný problém, žáci společně pracovali dle zadání.

Dle ohlasů žáků a paní učitelky, která se na vlastní žádost do práce také zapojila, lze považovat hodinu za vydařenou a přínosnou. Výtvořky žáků ze skupinové práce jsou velmi pěkné. V hodině byly provedeny všechny naplánované aktivity. Do budoucna by bylo ještě přínosnější, pokud by byla možná větší časová dotace pro literární výchovu, aby se jednotlivé práce mohly v hodině například prezentovat. *Čtenářské karty* se při praktické výuce osvědčily a byly přínosnou didaktickou pomůckou podporující čtenářskou gramotnost žáků.

5.3 Výuka v 9. A

Třetí a poslední hodina byla realizována v 9. A dne 12. března 2019. Jednalo se o 5. vyučovací hodinu a celkem bylo ve výuce přítomno 24 žáků. Této hodiny se zúčastnila také vyučující třídy, a to jako pozorovatel. Při této výuce byly využity dvě pomůcky. Konkrétně se jednalo o hru *Přines si svou knihu*¹⁰⁵ a jeden pracovní list ze souboru *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady*¹⁰⁶.

5.3.1 Příprava a průběh hodiny

Jelikož se jednalo o druhou třídu z 9. ročníku, téma hodiny bylo již předem určeno vyučující a bylo totožné jako v předchozí 9. třídě, tedy *Balada o očích topičových* (příloha 1) od Jiřího Wolкера. Pojetí hodiny a volba jednotlivých didaktických pomůcek již určena nebyla. Tato hodina byla již pátou vyučovací a dle předchozích zkušeností s touto třídou se dalo předpokládat, že žáci nebudou v tomto čase v plné pozornosti. Hodina byla koncipována spíše jako odpočinková a zábavná, a proto byly také vybrány tyto výše zmíněné pomůcky.

Cílem hodiny bylo za pomoci pracovního listu (příloha 13) popsat a vykreslit hlavní postavu balady tak, jako kdyby si pořizovala „selfie“ fotografii. Žáci si při této aktivitě rozvíjeli nejenom svoji kreativitu, ale také dovednost vyhledávání informací z textu.

Časový sled hodiny:¹⁰⁷

- 2 minuty – úvod hodiny
- 3 minuty – představení hry *Přines si svou knihu* a vysvětlení pravidel
- 10 minut – hraní hry
- 10 minut – společné čtení balady
- 15 minut – samostatná práce s pracovním listem
- 5 minut – anonymní reflexe žáků

Úvod hodiny byl věnován krátkému představení plánu. Dále následovalo představení hry *Přines si svou knihu* a vysvětlení zjednodušených pravidel pro práci ve třídě. Aby se předešlo situaci, kdy se do hry zapojují a vyhledávají pouze někteří, žáci byli motivováni odměnou v podobě bonbónu. Poté žáci pracovali s čítankami. Jeden z žáků vždy

¹⁰⁵ MOORE, Matthew a Luke NALCER. *Přines si svou knihu*. Ilustrovala Jane MOUNT. Gamewright, a division of Ceaco, Inc. 2016.

¹⁰⁶ HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: další nápady*. Dobříš: Šafrán, 2016. ISBN 978-80-905978-6-0.

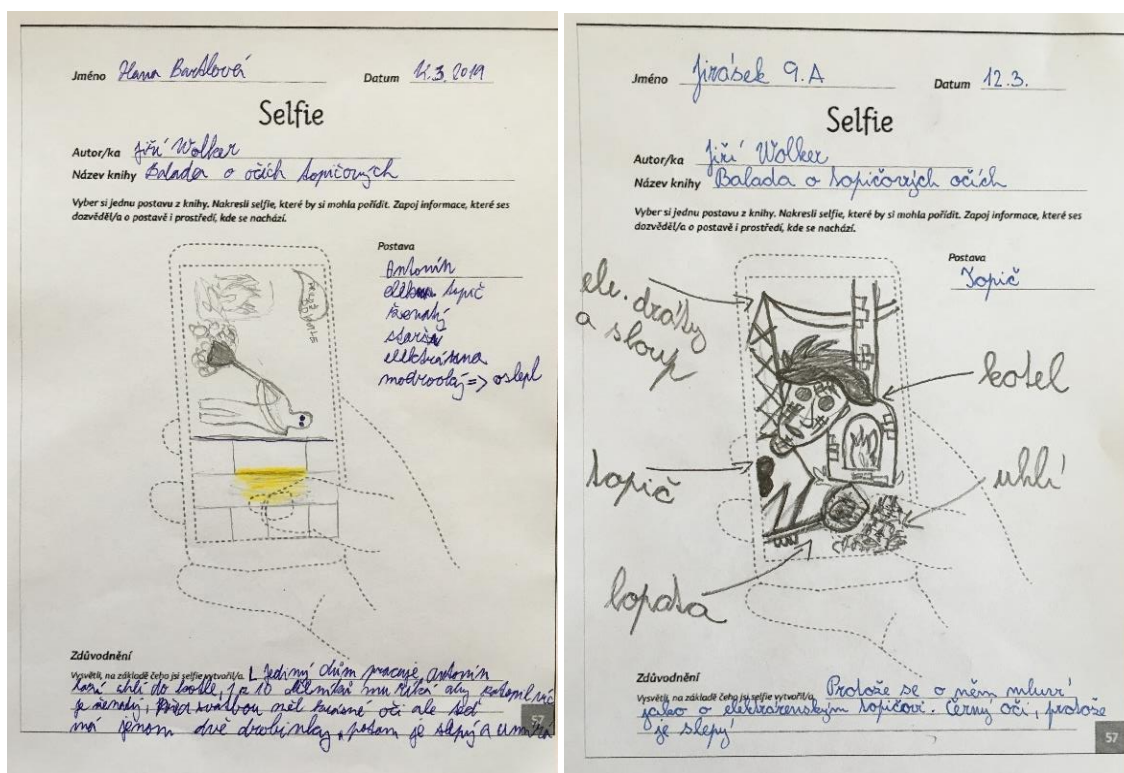
¹⁰⁷ Kompletní příprava na hodinu je zařazena jako příloha 14

vylosoval příslušnou kartičku se zadáním, které následně žáci vyhledávali ve svých čítankách. Celkem bylo odehráno šest kol hry.

Po rozehrávací části hodiny přišlo na řadu společné čtení textu balady. Žáci byli vyvolávání a ve čtení se střídali. Všichni žáci měli za úkol sledovat text. Po přečtení textu byl žákům promítnut krátký zápis o autorovi,¹⁰⁸ který si zapsali do sešitu. Žákům byly následně zadány pokyny pro práci s pracovním listem. Každý žák tvořil samostatně. Žákům byly na tabuli promítnuty návodné otázky:

- *Co se o hlavní postavě v textu dozvídáme?*
- *Jaké má jméno?*
- *Co vykonává za povolání?*
- *Jaký je jeho stav?*

Po celou dobu samostatné práce měli žáci možnost se obrátit se svými dotazy a s nejasnostmi na autorku DP, která se jim snažila být ve všem nápomocná.

Obrázek 23 – Žákovské práce – pracovní list

¹⁰⁸ Pomocná prezentace z hodiny je zařazena jako příloha 15

5.3.2 Vybrané žákovské reflexe

Také v této hodině bylo posledních pět minut hodiny poskytnuto žákům pro reflexi hodiny. Žáci měli možnost hodnotit anonymně a pro snazší vyjádření se mohli držet předepsané osnovy, která jim byla promítána na tabuli. Tato osnova se skládala ze tří bodů: *líbilo, nelíbilo a přínos hodiny/zlepšit*.

Vybrané žákovské reflexe jsou přepsány doslovně, tudíž mohou obsahovat pravopisné a gramatické chyby.

- *Nejlepší na tom byli bonbony. Zas něco nového a děkuji za hodinu (styl učení)*
- *Hodina byla zábavná, Pro nás spštění před přijmačkama.*
- *Líbilo se mi provedení celé hodiny. Nejvíc asi začáteční hra, na které pracovala snad i celá třída. Asi nic co bych vytkla. Ukázka nového pracování v hodině.*
- *Líbilo: dnešní hodina mně připadala dost dobrá. Přišlo, že jste si to plánovala a bylo to dobré. Mně se to opravdu líbilo.*
Přínos/zlepšit: myslím, že když to malujeme máme víc pojem o čem ta balada nebo cokoliv jiného je pointou. Máte dost dobrý přístup a hlavně se nebojíte jen tak dál. Jste dobrá.
- *Byla to velmi zábavná hodina. Hlavně mě bavili ty kartičky s hledáním*
- *Líbila: se mi aktivita, hry, promyšlené nápady, komunikace. Zlepšit formu prezentace.*
- *líbilo: zábavná práce, pracovní list*
nelíbilo: nic
přínos: vyhledávání v textu
- *Hra byla fajn. Myslím si, že pro hodně lidí ze třídy je cukr, jako motivace, aby dávali pozor dobrá. Pracovní listy ve kterých můžeme zapojit fantazii a nedělat přesně podle předlohy je taky super.*
- *Hodina se mi líbila, byla zábavná. Nejvíc se mi líbilo to dostávání bonbónů za odpovědi. Nic bych neměnila.*
- *Dle mého názoru to byla docela zábavná hodina. Hra byla povzbuzující. To selfie byla kravina. U toho jsme se nudil a vadilo mi to.*
- *líbilo: dneska celkem v pohodě hodina na rozdíl od jindy.*
nelíbilo: nic
přínos/zlepšit: asi nic, přínos dobrý

- *Libilo: paní učitelka byla dnes znaživá, dala nám bonbon, vstřícná*
Nelíbilo – všechno se mi líbilo
Zlepšit – aby každé když tak dostal bonbon, i za to že se alespoň znažil
- *Libilo: originální hra na začátku, interaktivní hodina*
- *+ Tato hodina byla více zábavná*
- nic
zlepšit: Nevím, co by se dalo zlepšit
- *Moc se mi to líbilo*

5.3.3 Shrnutí hodiny

Ať již byly předešlé zkušenosti s touto třídou jakékoli, při této hodině žáci mile překvapili. Úvodní motivační aktivita formou hry žáky velmi zaujala. Do hry se zapojili všichni žáci z dané třídy, dokonce i ti, u kterých není český jazyk oblíben. Žáci se snažili co nejlépe vyhledávat a postupem hry byli více nápadití a odvážní. Dle zpětných reakcí je možné tuto aktivitu považovat za vydařenou, jelikož splnila svůj motivační účel.

Po energickém začátku hodiny následovalo klidné čtení balady. Vybraní žáci bez větších námitek plynule četli text. Ostatní žáci nijak nenarušovali klidnou atmosféru ve třídě.

K následné samostatné práci s pracovním listem měli zpočátku někteří žáci výhrady, které ovšem v průběhu hodiny zmizely a všichni žáci se alespoň pokusili co nejlépe pracovní list vyplnit. Výsledné práce žáků dokazují, že většině z nich nečinila tato aktivita větší problémy a dokázali v textu vyhledat mnoho informací.

Podle žákovských reflexí by se tato hodina dala označit jako zdařilá, jelikož stanovené cíle hodiny byly naplněny. Za další úspěch této hodiny lze považovat to, že využití pomůcky zaujaly také paní učitelku a po skončení hodiny požadovala podrobnější informace o daných pomůckách.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat didaktické pomůcky, které lze využít pro výuku literatury. Práce se zejména zaměřuje na netradiční didaktické pomůcky, které mohou hodiny literární výchovy obohatit, protože běžná podoba výuky literatury má spíše charakter naukový, kdy největší důraz je kladen na memorování historických údajů. Na rozvoj kritického myšlení, čtenářské gramotnosti a činnosti spojené s uměleckovýchovným přístupem neklade příliš důraz. Příčinou tohoto stavu mohou být zaběhlé systémy výuky nebo i neznalost jiných způsobů, jak pojmout výuku literární výchovy, které plynou z dřívějšího rigidního školského systému. Tato práce by mohla pedagogům posloužit jako inspirace a návod, jak uchopit výuku inovativně a tím i vzbudit větší zájem o literaturu a čtenářství u žáků.

Konkrétně se práce snažila netradiční didaktické pomůcky analyzovat a následně navrhnout jejich možné využití v praxi, které by mohlo být obohacením výuky literární výchovy na druhém stupni základní školy. Vybrané didaktické pomůcky byly vyzkoušeny a aplikovány v reálných hodinách, a to na základní škole v Hronově, kde autorka diplomové práce mimo jiné absolvovala souvislou pedagogickou praxi v rámci studia.

Práce je rozdělena do dvou částí, které na sebe volně navazují. V první části byly popsány současné formy výuky literární výchovy dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a také zde byl představen uměleckovýchovný přístup aplikovaný na vyučování literární výchovy. Dále byly vysvětleny pojmy didaktické prostředky a učební pomůcky a jejich možné dělení dle tří vybraných autorů. Konkrétně byly uvedeny přístupy autorů Maňáka, Obsta a Šimoníka. K vymezení těchto pojmů byly použity odborné literární zdroje.

Druhá část nejprve popisuje tradiční didaktické pomůcky současně využívané při literární výchově. Dále se práce především věnuje kvalitativnímu výzkumu dostupných didaktických pomůcek, které lze označit jako moderní a netradiční. Celkem bylo vybráno a popsáno 18 pomůcek. Tyto pomůcky byly rozděleny do třech kategorií podle jejich charakteru, a to konkrétně na obrazové a textové pomůcky a na hry. U každé pomůcky byla uvedena stručná charakteristika, způsoby využití v praxi a hodnocení přínosu pro praktickou výuku.

Dále bylo v praxi vyzkoušeno celkem 9 výše analyzovaných pomůcek, a to konkrétně obrázkové karty *Dixit*, publikace *Trénink mozku*, *Čtenářské karty*, hra *Přines si svou knihu* a pracovní list z publikace *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady*. Realizovaná výuka proběhla v březnu roku 2019 u žáků 8. a dvou 9. tříd. Pomůcky byly zvoleny s ohledem na věk žáků a dále v souladu s probíranou látkou, která byla určena vyučující dané třídy.

Největším zjištěným problémem bylo to, že žáci na způsob výuky, v němž mohou zapojit kreativní myšlení a tvořivost a jsou hlavním iniciátorem a tvůrcem oni sami nejsou zvyklí. Při realizovaných hodinách se zprvu žáci zdráhali něco vymýšlet a kreativně se zapojovat. Nicméně v průběhu hodiny se již s touto formou práce sžili a aktivně se zapojovali.

Na základě odučených hodin, reflexí od žáků a zpětné vazby pedagoga dané třídy lze konstatovat, že žáci takovéto pojetí hodiny velice ocenili.

Hlavním přínosem celé práce je zjištění, že využívání netradičních pomůcek v praktické výuce literární výchovy má smysl, neboť žáci při hodinách aktivně pracovali a stanovené cíle výuky byly naplněny. Takovýto přístup ve výuce může přispět k tomu, že efektivita výuky bude vyšší.

Zdroje

a) Tištěné

BLAŽEK, Radek a Silvie PŘÍHODOVÁ. *Mezinárodní šetření PISA 2015: národní zpráva: přírodovědná gramotnost*. Praha: Česká školní inspekce, 2016. ISBN 978-80-88087-08-3.

BUBENÍČKOVÁ, Petra. Problematika dětského a pubescentního čtenářství. In BUBENÍČKOVÁ, Petra. et al. *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-165-5.

ČERNÝ, Michal. *Trénink mozku: (pro 2. stupeň ZŠ)*. Ilustrovala Olga TESAŘOVÁ. V Brně: BizBooks, 2018. ISBN 978-80-265-0787-1.

Didaktická technika a pomůcky v socialistické škole: materiály z 2. mezinárodní vědecké konference socialistických zemí o učebních pomůckách, didaktické technice a školním zařízení: (Brno, 10.-14. listopadu 1975). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

HNÍK, Ondřej. *Didaktika literatury: výzvy oboru: od textů umělecké povahy k didaktice estetickovýchovného oboru*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2626-0.

HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: další nápady*. Dobříš: Šafrán, 2016. ISBN 978-80-905978-6-0.

JANIŠ, Kamil. *Obecná didaktika – vybraná témata*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-297-8.

JANIŠ, Kamil a Edita ONDŘEJOVÁ. *Slovník pojmů z obecné didaktiky*. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2006. ISBN 80-7248-352-8.

KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Monika STEHLÍKOVÁ. *Čítanka 9 pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2006-. ISBN 80-7238-539-9.

MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 5. dotisk 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 104 s. ISBN 80-210-1124-6.

MOORE, Matthew a Luke NALCER. *Přines si svou knihu*. Ilustrovala Jane MOUNT. Gamewright, a division of Ceaco, Inc. 2016.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

SMOLÍKOVÁ, Klára. *Zakousněte se do knihy: pracovní listy k rozvoji čtenářství*. Ilustrovala Bára BUCHALOVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1261-4.

SMOLÍKOVÁ, Klára a Jiří Walker PROCHÁZKA. *Vstupte do literárního doupěte: pracovní listy pro tvořivé psaní a chytré čtení: pro rozvoj čtenářské gramotnosti pro 2. stupeň ZŠ a SŠ*. Ilustroval Viktor SVOBODA. V Praze: Pasparta, 2018. ISBN 978-80-88290-12-4.

ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-33-0.

ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do školní didaktiky*. Brno: MSD, 2003. ISBN 80-86633-04-7.

RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustroval Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5.

ROUBIRA, Jean-Louis. *Dixit: Journey*. Ilustroval Xavier COLLETTE. Libellud, 2012.

Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

b) Elektronické

Čtenářské stránky: Čtenářské kostky [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://122017.myshoptet.com/ctenarske-pomucky/ctenarske-kostky/>

Dixit – karetní společenská hra [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://www.dixit.cz/>

Duhová kočka – Pro radost a inspiraci [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://duhovakocka.cz/>

Duhová kočka: Magicon [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://duhovakocka.cz/obchod/hry/magicon/>

Fred: Fred v kostce [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://fred.fraus.cz/cs/fred-v-kostce>

Fred: Kdo jsme [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://fred.fraus.cz/cs/onas/kdo-jsme>

Hrajeme.cz: Mysterium je nová hra plná tajemství [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://hrajeme.cz/mysterium-je-nova-hra-plna-tajemstvi/>

Jiří Walker Procházka: Vstupte do literárního doupěte [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://www.jwp-prochazka.cz/kniha/vstupte-do-literarniho-doupete>

JONÁK, Jiří. *Jiří Wolker*. Vždy nahoře [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://vzdynahore.cz/index.php?title=Soubor:Ji%C5%99%C3%AD-Wolker.jpg>

Klára Smolíková: Vstupte do literárního doupěte [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/vstupte-do-literarniho-doupete>

MINDOK – moderní společenské hry: Černé historky [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.mindok.cz/cz/hry/cerne-historky-2>

MINDOK – moderní společenské hry: Černé historky [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: http://www.mindok.cz/userfiles/files/pravidla/UV_cernehistorky_web.pdf

MINDOK – moderní společenské hry: Přines si svou knihu [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <http://www.mindok.cz/cz/hry/detail/8595558302673-prines-si-svou-knihu-319>

Nakladatelství Portál: Zakousněte se do knihy [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://obchod.portal.cz/pedagogika/zakousnete-se-do-knihy/>

Nakladatelství Šafrán: Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.nakladatelstvi-safran.cz/produkt/zaznamy-z-cetby-pomoci-grafickyh-organizeru-dalsi-napady/>

Nakladatelství Šafrán: Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Postava [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.nakladatelstvi-safran.cz/produkt/zaznamy-z-cetby-pomoci-grafickyh-organizeru-postava/>

PRŮŠOVÁ, Hana. *Příběhy z kostek. (Inspirace nejen pro učitele)*. [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/794488-Pribehy-z-kostek-inspirace-nejen-pro-ucitele-autorka-mgr-hana-prusova.html>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

REXhry: Malý princ: Udělej mi planetu! [online]. [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <http://www.rexhry.cz/hra/maly-princ-udelej-mi-planetu>

Rory's Story Cubes: The Collection [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.storycubes.com/collection>

Scio: Čtenářské karty na hraní rolí – čtení se zážitkem [online]. [cit. 2019-02-14]. Dostupné z: https://www.scio.cz/ObjednavkySkoly/PolozkaDetail.aspx?polozkaID=10607&_ga=2.20276408.1282202126.1509967199-1217117360.1475500387

Scio, Čtenářské karty na hraní rolí – čtení se zážitkem. 2018 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.svetgramotnosti.cz/Download/221/cteni-se-zazitkem-hrani-rolu>

Seznam učebnic a učebních textů se schvalovací doložkou pro základní vzdělávání platný ve školním roce 2018/2019 [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/schvalovaci-dolozky-ucebnic-2013>

SOVOVÁ, Eliška. Novinky a zajímavosti ze světa gramotnosti – březen. *Svetgramotnosti.cz* [online]. 13. 3. 2017 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://www.svetgramotnosti.cz/Clanek/56/novinky-a-zajimavosti-ze-sveta-gramotnosti-brezen>

Svět-her.cz: Příběhy z kostek – Rory's Story cubes [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.svet-her.cz/spolecenske-hry/pribehy-z-kostek-rory-s-story-cubes>

Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/>

Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-karty-s-pribehy--storytelling-cards>

Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-more-emoci--emotion-cards>

Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-svetem-hodnot--value-cards>

Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-zivot-je-zivot-life-is-life-cards>

Zabavné učení: Ondřej Hník nejen o "svých" hrách [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <http://www.zabavneuceni.cz/nase-tipy/aktuality/ondrej-hnik-nejen-o-svych-hrach>

Zatrolené hry: Černé historky [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/cerne-historky-763/>

Zatrolené hry: Dixit [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/dixit-856/>

Zatrolené hry: Kvízy do kapsy: Česká literatura [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/kvizy-do-kapsy-ceska-literatura-4115/>

Zatrolené hry: Magicon [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/magicon-6478/>

Zatrolené hry: Mysterium [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: <https://www.zatrolene-hry.cz/spolecenska-hra/mysterium-3984/>

Seznam obrázků

- Obrázek 1 – Život je život 31**
(Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-zivot-je-zivot-life-is-life-cards>)
- Obrázek 2 – Moře emocí 31**
(Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-more-emoci--emotion-cards>)
- Obrázek 3 – Světem hodnot 31**
(Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-svetem-hodnot--value-cards>)
- Obrázek 4 – Karty s příběhy 31**
(Terapeutické a lektorské pomůcky b-creative: Produkty [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.b-creative.cz/terapeuticke-pomucky-b-creative-karty-s-pribehy--storytelling-cards>)
- Obrázek 5 – Dixit 34**
(Dixit – karetní společenská hra [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <http://www.dixit.cz/>)
- Obrázek 6 – Dixit 2 34**
(Dixit – karetní společenská hra [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <http://www.dixit.cz/>)
- Obrázek 7 – Magicon..... 35**
(Duhová kočka: Magicon [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://duhovakocka.cz/obchod/hry/magicon/>)
- Obrázek 8 – Pohádky do kapsy 37**
(RESCHOVÁ, Stanislava. *Pohádky do kapsy*. Ilustrovala Magda HRNČÍŘOVÁ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0708-5. Foto vlastní.)
- Obrázek 9 – Story Cubes..... 39**
(Rory's Story Cubes: The Collection [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.storycubes.com/collection>)
- Obrázek 10 – Černé historky 41**
(MINDOK – moderní společenské hry: Černé historky [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: http://www.mindok.cz/userfiles/files/pravidla/UV_cernehistorky_web.pdf)
- Obrázek 11 – Čtenářské kostky 43**
(Čtenářské stránky: Čtenářské kostky [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://122017.myshoptet.com/ctenarske-pomucky/ctenarske-kostky/>)

Obrázek 12 – Trénink mozku	45
(ČERNÝ, Michal. <i>Trénink mozku: (pro 2. stupeň ZŠ)</i> . V Brně: BizBooks, 2018. ISBN 978-80-265-0787-1. Foto vlastní.)	
Obrázek 13 – Vstupte do literárního doupěte	47
(SMOLÍKOVÁ, Klára a Jiří Walker PROCHÁZKA. <i>Vstupte do literárního doupěte: pracovní listy pro tvořivé psaní a chytré čtení: pro rozvoj čtenářské gramotnosti pro 2. stupeň ZŠ a SŠ</i> . Ilustroval Viktor SVOBODA. V Praze: Pasparta, 2018. ISBN 978-80-88290-12-4. Foto vlastní.)	
Obrázek 14 – Zakousněte se do knihy	50
(SMOLÍKOVÁ, Klára. <i>Zakousněte se do knihy: pracovní listy k rozvoji čtenářství</i> . Ilustrovala Bára BUCHALOVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1261-4. Foto vlastní.)	
Obrázek 15 – Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Postava	51
(Nakladatelství Šafrán: <i>Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Postava</i> [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: https://www.nakladatelstvi-safran.cz/produkt/zaznamy-z-cetby-pomoci-grafickych-organizeru-postava/)	
Obrázek 16 – Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady	52
(Nakladatelství Šafrán: <i>Záznamy z četby pomocí grafických organizérů – Další nápady</i> [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: https://www.nakladatelstvi-safran.cz/produkt/zaznamy-z-cetby-pomoci-grafickych-organizeru-dalsi-napady/)	
Obrázek 17 – Čtenářské karty na hraní rolí	55
(SOVOVÁ, Eliška. <i>Novinky a zajímavosti ze světa gramotnosti - březen. Svetgramotnosti.cz</i> [online]. 13. 3. 2017 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: https://www.svetgramotnosti.cz/Clanek/56/novinky-a-zajimavosti-ze-sveta-gramotnosti-brezen)	
Obrázek 18 – Malý princ: udělej mi planetu!	57
(REXhry: <i>Malý princ: Udělej mi planetu!</i> [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: http://www.rexhry.cz/hra/maly-princ-udelej-mi-planetu)	
Obrázek 19 – Přines si svou knihu	60
(MOORE, Matthew a Luke NALCER. <i>Přines si svou knihu</i> . Ilustrovala Jane MOUNT. Gamewright, a division of Ceaco, Inc. 2016. Foto vlastní.)	
Obrázek 20 – Vyprávěj a hraj!	62
(Zabavné učení: Ondřej Hník nejen o "svých" hrách [online]. [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: http://www.zabavneuceni.cz/nase-tipy/aktuality/ondrej-hnik-nejen-o-svych-hrach)	
Obrázek 21 – Práce žákyně – vizuální interpretace	66
Foto vlastní.	
Obrázek 22 – Žákovské práce – myšlenková mapa	67
Foto vlastní	
Obrázek 23 – Žákovské práce – pracovní list	74
Foto vlastní.	

Seznam příloh

Příloha 1 – Jiří Wolker: Balada o očích topičových	I
Příloha 2 – Dixit Journey	II
Příloha 3 – Příprava na výuku v 9. B.....	III
Příloha 4 – Pomocná prezentace pro výuku v 9. B	IV
Příloha 5 – Ukázka myšlenkové mapy	V
Příloha 6 – Fotografie Jiřího Wolкера	V
Příloha 7 – Plný text životopisu Jiřího Wolкера	VI
Příloha 8 – Jan Werich: Tři sestry a jeden prsten.....	VII
Příloha 9 – Čtenářské karty	VIII
Příloha 10 – Příprava na výuku v 8. B.....	IX
Příloha 11 – Pomocná prezentace pro výuku v 8. B	X
Příloha 12 – Žákovské práce – plakáty	XI
Příloha 13 – Pracovní list	XVI
Příloha 14 – Příprava na výuku v 9. A.....	XVII
Příloha 15 – Pomocná prezentace pro výuku v 9. A	XVIII

Příloha 1 – Jiří Wolker: Balada o očích topičových

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Monika STEHLÍKOVÁ. *Čítanka 9 pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2006-. ISBN 80-7238-539-9., s. 159

<p>Utichly továrny, utichly ulice, usnuly hvězdy okolo měsíce a z města celého v pozdní ty hodiny nezavřel očí svých jenom dům jediný, očí svých ohnivých, co do tmy křičí, že za nimi uprostřed strojů, pák, kotlů a železných tyčí dělníků deset své svaly železem propletlo, aby se ruce a oči jim změnily ve světlo.</p> <p>„Antoníne, topiči elektrárenský, do kotle přilož!“</p> <p>Antonín dnes jak před lety dvaceti pěti železnou lopatou otvírá pec, plameny rudé ztad syčí a letí, ohnivá výheň a mládenec. Antonín rukama, jež nad oheň ztuhly, přikládá plnou lopatu uhlí, a že jenom z člověka světlo se rodí, tak za uhlím vždycky kus očí svých hodí a oči ty jasné a modré jak květiny v praménkách drátů nad městem plují, v kavárnách, v divadlech, nejraděj nad stolem rodiny v radostná světla se rozsvěčují.</p> <p>„Soudruzi, dělníci elektrárenští, divnou ženu vám mám. Když se jí do očí podívám, pláče a říká, že člověk jsem prokletý, že oči mám jiné, než jsem měl před lety. Když prý šla se mnou k oltáři, jako dva pecny velké a krásné byly, teď prý jak v talířku prázdném mi na tváři po nich jen drobinky dvě zbyly.“</p>	<p>Antonín očí květ v uhelné kusy přikládá, neví snad o tom, spíš musí, neboť muž vždycky očima širokýma se rozjet chce nad zemí a mít ji mezi nima a jako slunce a měsíc s obou stran paprsky lásky a úrody vjíždět do jejích bran. V tu chvíli Antonín, topič mozolnatý, poznal těch dvacet pět roků u pece, u lopaty, v nichž oči mu krájel plamenný nůž, a poznav, že stačí to muži, by zemřel jak muž, zakřičel nesmírně nad nocí, nad světem vším:</p> <p>„Soudruzi, dělníci elektrárenští, slepý jsem, — nevidím!“</p> <p>„Antoníne, muži můj jediný, proč tak se mi vracíš, v tyto hodiny? Proč jsi se miloval s tou holkou proklatou, s milenkou železnou, ohněm a lopatou? Proč muž tu na světě vždycky dvě lásky má, proč jednu zabíjí a na druhou umírá?“</p> <p>Neslyší slepec, — do tmy se propadá a tma jej objímá a tma jej opřádá, raněné srdce už z hrudi mu odchází hledat si ve světě jinačí obvazy, však nad černou slepotou veselá lampa visí, to není veselá lampa, — to jsou oči čísi, to oči jsou tvoje, jež celému světu se daly, aby tak nejjasněj viděly a nikdy neumíraly, to jsi ty, topiči, vyrostlí nad těla zmučených střepy, který se na sebe díváš, ač sám ležíš slepý.</p> <p>Dělník je smrtelný, práce je živá, Antonín umírá, žárovka zpívá: Ženo má, — ženo má, neplač!</p>
--	--

Příloha 2 – Dixit Journey

ROUBIRA, Jean-Louis. *Dixit: Journey*. Ilustroval Xavier COLLETTE. Libellud, 2012.
Foto vlastní

Příloha 3 – Příprava na výuku v 9. B

Zdroj vlastní.

PŘÍPRAVA na výuku			
Škola: ZŠ a MŠ Hronov		Třída: 9. B	
škol. rok: 2018/19	předmět: ČJ	vyuč. hodina: 4.	učivo: literární výchova
den: 1.	měsíc: březen	rok: 2019	poznámky: 10:55-11:40
Cíle: Žák vizuálně interpretuje daný text. Žák třídí informace a vytváří z nich myšlenkovou mapu.			
Téma vyuč. hodiny: Jiří Wolker – Balada o očích topičových			
Jméno a příjmení: Linda Heinzlová			

VLASTNÍ PŘÍPRAVA

Časová orientace	Struktura a metodické postupy	Poznámky pomůcky
10:55-10:57 (2 min.)	Pozdrav se žáky, představení se, úvod hodiny, co budeme dělat.	
10:57-11:02 (5 min.)	Žáci si losují úryvek textu, zadávání instrukcí žákům, samostatná práce – čtení úryvku (2x).	rozstříhané úryvky
11:02-11:12 (10 min.)	Žáci chodí k tabuli, vybírají si odpovídající obrázek <i>Dixit</i> ke svému textu. Samostatná práce – otázky k textu: 1. <i>Zdůvodněte, proč jste zvolili daný obrázek.</i> 2. <i>O čem je daný úryvek? (prostředí, postavy, atmosféra, hlavní myšlenka...)</i> 3. <i>Do jaké části celého textu bude váš úryvek patřit? Proč? (začátek, závěr...)</i>	karty <i>Dixit</i>
11:12-11:22 (10 min.)	Práce s čítankou, společné čtení celé balady, porovnání s úryvkem, reflexe vnímání textu v kontextu, společná diskuse.	Čítanka 9 (Fraus)
11:22-11:25 (3 min.)	Představení konceptu myšlenkové mapy, ukázka z publikace <i>Trénink mozku</i> .	Práce s prezentací, publikace <i>Trénink mozku</i>
11:25-11:35 (10 min.)	Rozdávání zápisu a fotografie, samostatná práce – tvoření zápisu formou myšlenkové mapy. (pokud zbyde čas – společná myšlenková mapa na tabuli)	foto, zápis
11:35-11:40 (5 min.)	Anonymní reflexe na lístečky.	lístečky
11:40	Konče hodiny.	

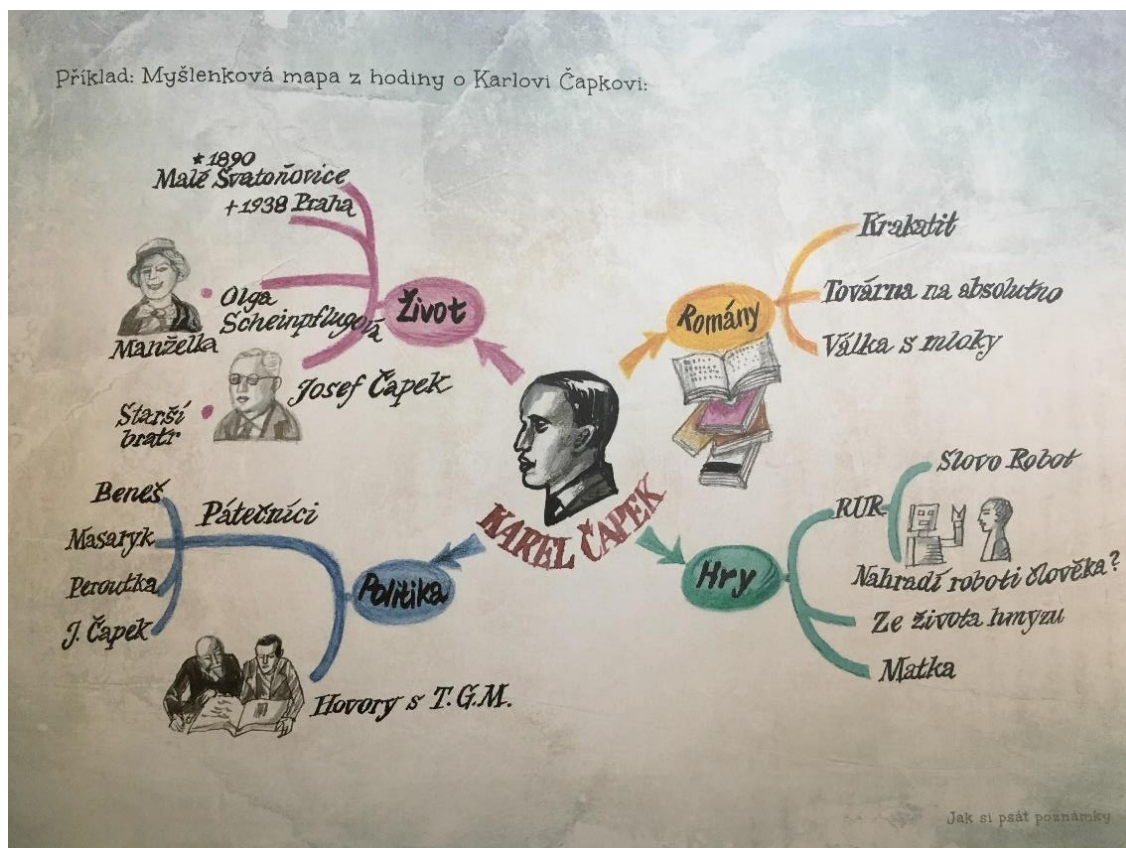
Příloha 4 – Pomocná prezentace pro výuku v 9. B

Zdroj vlastní.

<h1>1. 3. 2019 9. B LITERATURA</h1>	<h3>SAMOSTATNÁ PRÁCE</h3> <ul style="list-style-type: none">• Samostatně si přečtete text (2x)• Vyberte si jeden obrázek, který si myslíte, že se hodí k textu. <ol style="list-style-type: none">1. Zdůvodněte, proč jste zvolili daný obrázek.2. O čem je daný úryvek? (prostředí, postavy, atmosféra, hlavní myšlenka...)3. Do jaké části celého textu bude váš úryvek patřit? Proč? (začátek, závěr...)
<ul style="list-style-type: none">• Čítanka, str. 159, Jiří Wolker: Balada o očích topičových• Přečtete si celý text. <p>Diskuse:</p> <p>Změnilo se vnímání původního úryvku? V čem? Shoduje se v něčem? Odhadli jste umístění?</p>	<h3>MYŠLENKOVÁ MAPA - ZÁPIS</h3> <p>• Příklad:</p> <p>The mind map is centered on 'Balada o očích topičových' and branches into 'Život' (Life) and 'Dělo' (Work). 'Život' includes 'Křehká', 'Třináct let v sběratelství', and 'Válka a mládež'. 'Dělo' includes 'Slovo Rabot', 'Kdo je to?', 'Mikolaj zval se slávkem!', 'Se kterou ženou?', and 'Máma'. Other names mentioned include 'Josef Čapek', 'Benedikt', 'Mikolaj', 'Benedikt', 'Josef Čapek', 'Ibsevy', and 'T.G.M.'.</p>
<h3>SAMOSTATNÝ ZÁPIS – JIŘÍ WOLKER</h3> <p>The mind map is centered on a portrait of Jiri Wolker. It branches into four categories: 'ŽIVOT' (Life), 'DÍLO' (Work), 'RODINA' (Family), and 'ZAJÍMAVOSTI' (Interests).</p>	<h3>REFLEXE HODINY</h3> <ul style="list-style-type: none">• Líbilo• Nelíbilo• Přínos

Příloha 5 – Ukázka myšlenkové mapy

ČERNÝ, Michal. *Trénink mozku: (pro 2. stupeň ZŠ)*. Ilustrovala Olga TESAŘOVÁ. V Brně: BizBooks, 2018. ISBN 978-80-265-0787-1., s. 9

Příloha 6 – Fotografie Jiřího Wolkera

JONÁK, Jiří. *Jiří Wolker*. Vždy nahoře [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://vzdynahore.cz/index.php?title=Soubor:Ji%C5%99%C3%AD-Wolker.jpg>

Příloha 7 – Plný text životopisu Jiřího Wolкера

Jiří Wolker. Osobnosti.cz [online]. Tiscali Media [cit. 2019-03-14]. ISSN 1801-5131.
Dostupné z: <https://www.spisovatele.cz/jiri-wolker>

Životopis

Jiří Wolker byl básník, představitel tzv. proletářské poezie

Jiří Wolker pocházel z dobře situované měšťanské rodiny bankovního úředníka v Prostějově. Zde vystudoval gymnázium a na přání otce odešel na práva, ale mimo to se zapsal na některé přednášky na filozofické fakultě v Praze.

Rodinné prostředí Jiřího Wolкера bylo naplněno kulturou a také profesori prostějovského gymnázia podporovali Wolkerovy umělecké sklony. Byl všestranně nadaný – literárně, výtvarně i hudebně. Už na gymnáziu publikoval ve studentských časopisech, kromě toho byl nadšený **Sokol a Skaut**.

Jiří Wolker **byl členem Literární skupiny a Devětsilu**. Zde také získal přátelství se svými vrstevníky – začínajícími básníky a literáty. V roce 1921 vystoupil Wolker z katolické církve. Od roku 1921 byl členem prostějovské pobočky KSČ.

Zdraví Jiřího Wolкера nebylo od dětství pevné, proto rodina usilovala o jeho pobyty ve skautských táborech a u moře. Za pražských studií u něho propukla tuberkulóza. Opakovaný pobyt u moře, ani léčení ve Vysokých Tatrách mu nepomohly.

Jiří Wolker zemřel ve věku 24 let doma v Prostějově.

Jiřího Wolкера potkal osud všech výrazných básníků, kteří zemřeli velmi mladí. Stal se ztělesněním jednoho směru poezie, protože jej nestačil nahradit jiným. Tak se z Wolкера stal symbol proletářské poezie dvacátých let.

Dílo Jiřího Wolкера:

Poezie:

Host do domu - 1921, první básnická sbírka má rysy poezie mladých básníků poválečné doby – pokoru, soucit s chudými, náboženskou symboliku

Svatý kopeček - 1921, skladba byla na přání autora právem přiřazována k první sbírce, tvoří s ní spojení i přechod k nové fázi tvorby

Těžká hodina - 1922, sbírka osobitě reprezentuje proletářskou poezii. Je dokladem autorova zrání od obecné lidské družnosti ke kolektivismu, k třídní sounáležitosti a k boji. Počet epických básní, zvláště balad, naplňuje sbírku dramaticitostí a tragikou.

- Balada o očích topičových, Balada o snu, Balada o nenarozeném dítěti aj.

V autorově pozůstalosti se našly další známé balady: Balada o námořníkovi, Balada z nemocnice, U rentgenu

Mladistvé práce veršem - posmrtně 1954

Próza:

Polární záře - 1922, román ve fragmentu

Povídky a pohádky - posmrtně 1925, jsou netypické tím, že čerpají ze současného každodenního života a spíše než pohádkami v pravém smyslu slova jsou příběhy pro děti: O milionáři, který ukradl slunce, Pohádka o listonošovi aj.

Mladistvé práce prózou - posmrtně 1954

Dramata:

Tři hry – 1923: Nemocnice, Hrob, Nejvyšší oběť

Víc už Jiří Wolker napsat nestačil. Tuberkulóza ukončila jeho život ve čtyřiaadvaceti letech. E. X. Šalda o něm napsal: "**Wolker je básník snu a touhy, romantik mnohem víc, než se zdá ...**".

Zdroj: <https://www.spisovatele.cz/jiri-wolker#cy>, upraveno

Příloha 8 – Jan Werich: Tři sestry a jeden prsten

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava a Monika STEHLÍKOVÁ. Čítanka 9 pro základní školy a víceletá gymnázia. Plzeň: Fraus, 2006-. ISBN 80-7238-539-9., s. 27

Jan Werich

Tři sestry a jeden prsten

Na trávníku před hospodou seděly tři sestry a pily pivo z velkých korbelů. Byly velikonoce. Parné velikonoce. Málokdo tak parné velikonoce pamatoval. Lidu bylo v městečku víc než jiná léta, handlovalo se na trhu, už i houby, smrže tam nabízely báby. Tři sestry vyprodaly kraslice už před polednem.

„Kolik ti to letos hodilo?“ povídá Tylda, nejmladší sestra. „Osum penízů,“ spočítala Marie na dlaní. „Mně taky osum penízů,“ řekla Bára, rozevřela Tyldě pěst, mrkla do dlaně a dodala: „A tobě taky osum penízů. To je náhoda, cheche!“ „Dyt' jsme sestry, ne?“ „Tak si dáme ještě jeden pohár.“ „Korbel,“ opravila ji Marie. Daly sobě tři další korbele piva.

A pak další a ještě jeden – až všechny peníze propily.

„Co řekneš mužovi,“ ptá se Tylda. „Bude binec,“ usoudila Bára.

„Holky, něco se musí stát,“ prohlásila Marie. „Celou zimu mně můj muž pomáhal kraslice zdobit... já mu chtěla koupit čepici...“

Sňala nůši a hups: dřepa únavou do vysoké trávy u cesty. A vyjekla. „Na co jsem to sedla?“ sáhla pod sebe. Drží v ruce špinavou krabičku. Otevře ji, je v ní druhá krabička, čistá, a v té je prsten. Prsten s rubínem, velkým jako ringle, lemovaným perličkami. Koukaly, zkoumaly, zkoušely na prst. Není pochyby: pravé zlato, pravý rubín, pravé perličky.

„Jak to ale rozdělíme?“ zkoumala Bára situaci. „Jak?“ praví Tylda, „já bych to rozdělila na tři díly.“

Příloha 9 – Čtenářské karty

Scio, *Čtenářské karty na hraní rolí – čtení se zážitkem*. 2018 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.svetgramotnosti.cz/Download/221/cteni-se-zazitkem-hrani-rolí>
Foto vlastní.

Příloha 10 – Příprava na výuku v 8. B

Zdroj vlastní.

PŘÍPRAVA na výuku			
Škola: ZŠ a MŠ Hronov			Třída: 8. B
škol. rok: 2018/19	předmět: ČJ	vyuč. hodina: 2.	učivo: literární výchova
den: 12.	měsíc: březen	rok: 2019	poznámky: 8:55-9:40
Cíle: Žák porozumí danému textu a vyvozuje z něj informace. Žák pomocí čtenářských karet zpracuje dané úkoly.			
Téma vyuč. hodiny: Jan Werich – Tři sestry a jeden prsten, práce se Čtenářskými kartami			
Jméno a příjmení: Linda Heinzlová			

VLASTNÍ PŘÍPRAVA

Časová orientace	Struktura a metodické postupy	Poznámky pomůcky
8:55-8:57 (2 min.)	Pozdrav se žáky, představení se, úvod hodiny, co budeme dělat	
8:57-9:05 (8 min.)	Společné čtení výchozího textu z čítanky, pouze strana 27.	Čítanka 9 (Fraus)
9:05-9:10 (5 min.)	Stručné představení jednotlivých rolí, zadání instrukcí k samostatné práci, žáci si losují svou kartičku s rolí.	Čtenářské karty
9:10-9:25 (10 min.)	Samostatná práce žáků: <i>AUTOR – napiš pokračování příběhu (alespoň 5 vět)</i> <i>VYPRAVĚČ – přepiš příběh stručně vlastními slovy (můžeš změnit žánr)</i> <i>NOVINÁŘ – napiš o příběhu krátkou novinovou zprávu</i> <i>TAZATEL – vymysli a napiš 5 otázek k textu, na které lze po přečtení textu odpovědět</i> <i>HLEDAČ SLOV – najdi a vypiš z textu zajímavá slova, objasni je</i> <i>ILUSTRÁTOR – vytvoř k příběhu ilustraci</i>	Čtenářské karty, papíry, psací potřeby, SSČ, čítanka
9:25-9:35 (10 min.)	Žáci se rozdělí do skupin podle barev na kartičkách, ve skupině zpracují plakát s dílčími úkoly. (Pokud zbyde čas: prezentace skupinové práce)	papíry, psací potřeby, lepídló
9:35-9:40 (5 min.)	Anonymní reflexe žáků na lístečky.	lístečky
9:40	Konce hodiny.	

Příloha 11 – Pomocná prezentace pro výuku v 8. B

Zdroj vlastní.

The presentation consists of seven slides, each with a white background and a decorative orange and black border on the left and right sides. The slides are numbered 1 through 7 in the bottom left corner.

Slide 1: 12. 3. 2019
8. B
LITERATURA

Slide 2: Jan Werich
Tři sestry a jeden prsten

Slide 3: ČTENÍ ÚRYVKU
Čítanka, str. 27

Slide 4: ROZDĚLENÍ ROLÍ

- AUTOR
- VYPRAVĚČ
- NOVINÁŘ
- TAZATEL
- HLEDAČ SLOV
- ILUSTRÁTOR

Slide 5: SAMOSTATNÁ PRÁCE

- **AUTOR** – napiš pokračování příběhu (alespoň 5 vět)
- **VYPRAVĚČ** – přepiš příběh stručně vlastními slovy (můžeš změnit žánr)
- **NOVINÁŘ** – napiš o příběhu krátkou novinovou zprávu
- **TAZATEL** – vymysli a napiš 5 otázek k textu, na které lze po přečtení textu odpovědět
- **HLEDAČ SLOV** – najdi a vypiš z textu zajímavá slova, objasni je
- **ILUSTRÁTOR** – vytvoř k příběhu ilustraci

Slide 6: SKUPINOVÁ PRÁCE

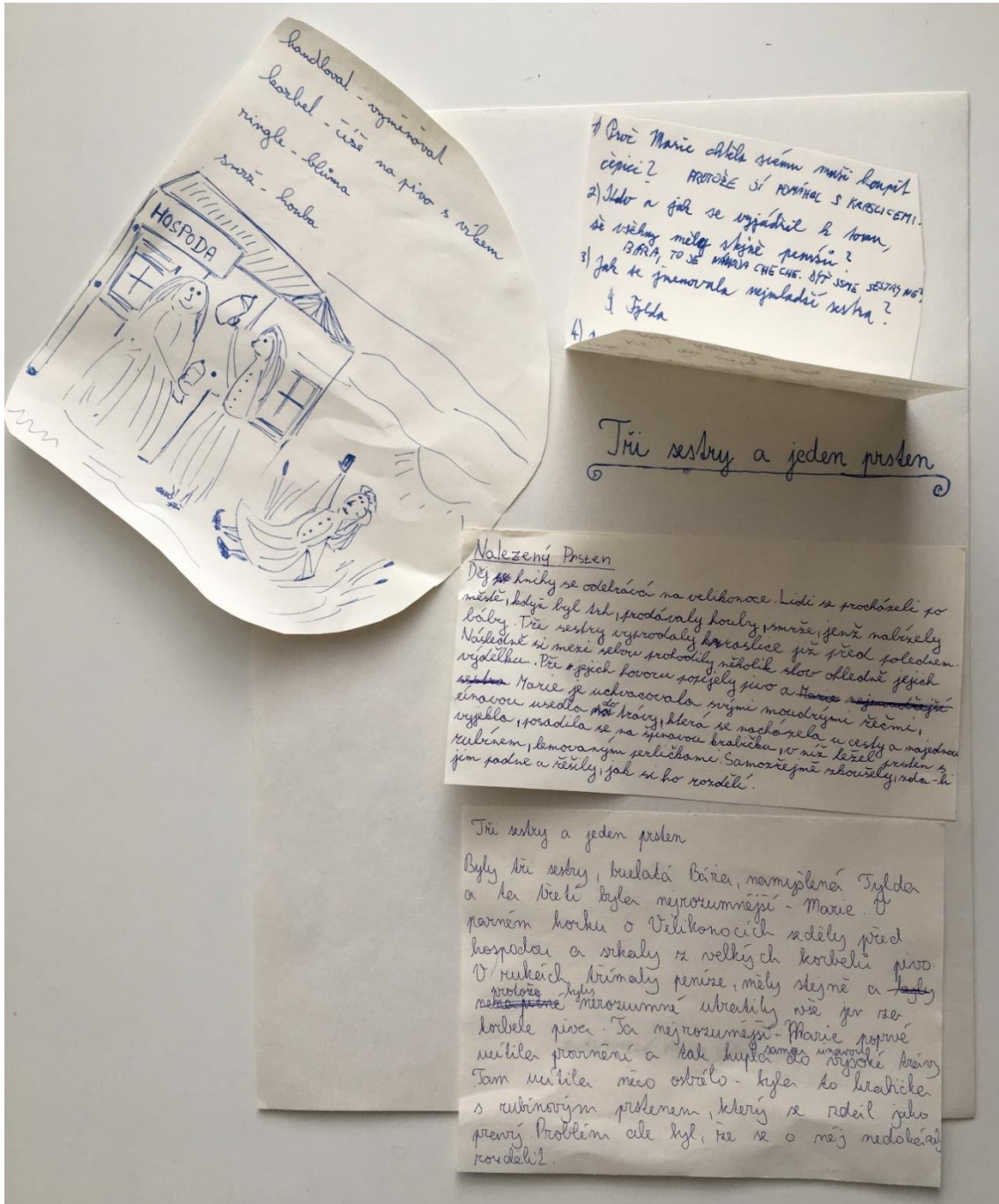
Rozdělte se do skupin podle barev.
Sestavte společný plakát se všemi vypracovanými úkoly.

Slide 7: REFLEXE HODINY

- Líbilo
- Nelíbilo
- Přínos/zlepšit

Příloha 12 – Žákovské práce – plakáty

Foto vlastní.

~ TRÍ SESTRY ~

⇒ SEUPINA v

a jeden pater.

handouty - přeškrtávané
síňka - sundána

Hledat slovo
česká čina

- 1) Jaké si sestry viděly první? - 8 penízí
- 2) Za co se sestry prodaly? - za korbě písa
- 3) Co měla Marie koupit novou manžetu? - čepici
- 4) ~~1) 2) 3)~~ Co si chtěly? Co bylo ve čepici kloboučce?
- a druhé ušší kloboučce s pruhem.
- 5) Jmenovali se sestry: Jyda, Jana a Marie?
- NE, jmenovali se Jyda, Bára a Marie

Varatel
Narel

Ztracený prsten nalezen třemi sestrami

v úterý 17. 2. tři sestry Marie prohledaly všechny svoji
peníze našli se šťastně ve výšce brve kloboučků
s kulírováním prstenem.

Novinář
Karel

AUTOR

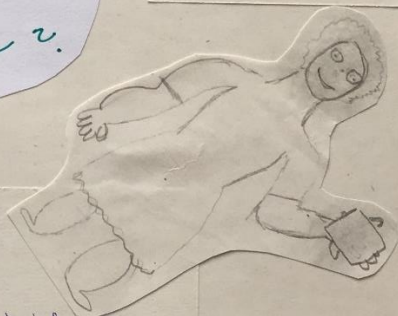
Podle sestry odpovídá pater tak u ho jsou tři problémy.
A Bára a Marie naprosto pater prodal a peníze si
nevěděl. Tak Jyda souhlasila s jejím návrhem. Chápe se
na del kde pater prodal. Když pater se pater líbil moc,
sestry se radovaly ze pater prodaje. Potom se se pater na
cena, sestry sa něj dlely 60 penízí. Hlava se nevářila
moc radosti, hlavě přerývala. Nakonec šel otolo kopyrný
muř, který pater VĚNE našel, had se plat na cenu,
sestry odovlád 60 penízí, muř. a něj kopyrný polky
našim pater se ještě neprodal. Kloboučce něna omířena...
Tak se prodal kopyrnému muři, který pater pater
schoval do kapsy, ale ten pater pater...
byl do pater se ještě kloboučce, pater a něj pater
kopyrný muř. Se sestry se nevěděl. Potom se nevěděl
peníze. Kloboučce měla 20 penízí a tak Marie měla
schoval rodost muři a kopyrný muři se čepice

Autor
Jyda

Jak se sestry jmenovaly?
 Cím se živily?
 V jakém ročním období se pohádka odehrává?
 Znáš jiná pohádková čísla?
 (uvěď příklady.)
 Znáš jinou pohádku, se které hraje roli kouzelný prsten?
 (jmenuj 2)

"TŘI SESTRY A JEDEN PRSTEN"

15. dubna tři sestry propadly všechňu ně, nymálané peníze!
 Když se vrátili domů, šlo se vše navrátit.
 Jedna ze sester padla únavou na zem, a stála si na malém
 klobouku. Když klobouk stáhl a odvalil, bylo to její jediný
 měřítko. Čím klobouk, se stáhl, nemohla vrátit svůj otec.
 Máma nam RUBINOVÝ PRSTEN. Okámen rubínem, je sestry peníze navrátit...

Tři sestry a jeden prsten

Byly Velikonoce a městečko se šel na trhu, lidí tu bylo mnoho.
 Tak si tři sestry vyrazily, protože utrhly nějaké peníze z prodeje
 kralic. Utrhly poměrně dost peněz, takže se šly společně s
 městečkem opít, chtěly, aby jim nějaké peníze zbyly, ale
 všechny je propily. Pak šly domů a říkaly si, co budou dělat,
 když vše propily. V tu si jedna sester sedla únavou do trávy
 a přisedla nějakou klobučku, tak ji vzala a uvnitř byl dvojitý
 prsten ze zlata zdobený perlíčkami a rubínem. Tak si řekly,
 že ho rozdělí na tři díly, aby každá ještě měla nějaké peníze.

"Jak to chceš rozdělit na 3 díly? Já bych to
 prodala jako celek a peníze bychom si potom
 spravedlivě rozdělily," řekla Bára."
 "Ale co když se lidi budou ptát odkud máme
 takový prsten? A hůř, co když nás zatknou za
 nějakou loupež?" Zeptala se Marie.
 "Prosímte, moc se bojís, chceš mít nějaké peníze, ne?"
 Řekla Tylka.

Meli Bára
 Vojsa
 Karin
 Alfred

Příloha 13 – Pracovní list

HUBÁLKOVÁ, Radomíra a Kateřina ŠAFRÁNKOVÁ. *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd: další nápady*. Dobříš: Šafrán, 2016. ISBN 978-80-905978-6-0., s. 57

Jméno _____ Datum _____

Selfie

Autor/ka _____

Název knihy _____

Vyber si jednu postavu z knihy. Nakresli selfie, které by si mohla pořídit. Zapoj informace, které ses dozvěděl/a o postavě i prostředí, kde se nachází.

Postava _____

Zdůvodnění

Vysvětli, na základě čeho jsi selfie vytvořil/a. _____

Příloha 14 – Příprava na výuku v 9. A

Zdroj vlastní.

PŘÍPRAVA na výuku			
Škola: ZŠ a MŠ Hronov			Třída: 9. A
škol. rok: 2018/19	předmět: ČJ	vyuč. hodina: 5.	učivo: literární výchova
den: 12.	měsíc: březen	rok: 2019	poznámky: 11:50-12:35
Cíle: Žák se orientuje v textu a vybírá z něj vhodné informace.			
Téma vyuč. hodiny: Jiří Wolker – Balada o očích topičových			
Jméno a příjmení: Linda Heinzlová			

VLASTNÍ PŘÍPRAVA

Časová orientace	Struktura a metodické postupy	Poznámky pomůcky
11:50-11:55 (5 min.)	Pozdravení se žáky, úvod hodiny, představení hry <i>Přines si svou knihu</i> a stručné vysvětlení pravidel modifikovaných na práci ve třídě.	Přines si svou knihu
11:55-12:05 (10 min.)	Hraní hry: jeden z žáků losuje příslušnou kartičku se zadáním, poté všichni vyhledávají v čítankách. První tři nejrychlejší jsou odměněni.	hra, odměna (bonbony)
12:05-12:15 (10 min.)	Práce s čítankou, str. 159 – společné čtení balady.	Čítanka 9 (Fraus)
12:15-12:30 (15 min.)	Promítnutí návodných otázek a pokynů k samostatné práci na tabuli, rozdávání pracovních listů. Otázky: 1. <i>Co se o hlavní postavě v textu dozvídáme?</i> 2. <i>Jaké má jméno?</i> 3. <i>Co vykonává za povolání?</i> 4. <i>Jaký je jeho stav?</i> Samostatná práce žáků s pracovním listem: • <i>Samostatně vyplňte pracovní list</i> • <i>Nakreslete selfie, které by si postava mohla pořídít.</i> • <i>Zapojte informace, které jste se dozvěděli o postavě i prostředí, kde se nachází.</i> • <i>Zdůvodněte (můžete citovat přímo z textu).</i> Společná diskuse se žáky, zodpovězení otázek. (Pokud zbyde čas: prezentace samostatné práce)	Prezentace, pracovní listy
12:30-12:35 (5 min.)	Anonymní reflexe na lístečky.	lístečky
12:35	Konče hodiny.	

Příloha 15 – Pomocná prezentace pro výuku v 9. A

Zdroj vlastní.

<p>11. 3. 2018 9. A LITERATURA</p>	<p>ÚVODNÍ HRA</p> <p>Co nejrychleji vyhledej hodící se úryvek/slovo/sousloví v čítance.</p>
<p>Jiří Wolker Balada o očích topičových</p>	<p>ČTENÍ ÚRYVKU</p> <p>Čítanka, str. 159</p>
<p>JIRÍ WOLKER</p> <ul style="list-style-type: none">• básník, představitel tzv. proletářské poezie• Balada o očích topičových – sbírka Těžká hodina (1922) 	<p>POSTAVA</p> <ul style="list-style-type: none">• Co se o hlavní postavě v textu dozvídáme?• Jméno?• Povolání?• Stav?
<p>SAMOSTATNÁ PRÁCE</p> <p>Práce s pracovním listem</p> <ul style="list-style-type: none">• Samostatně vyplíte pracovní list• Nakreslete selfie, které by si postava mohla pořídít• Zapojte informace, které jste se dozvěděli o postavě i prostředí, kde se nachází• Zdůvodněte (můžete citovat přímo z textu) 	<p>REFLEXE HODINY</p> <ul style="list-style-type: none">• Líbilo• Nelíbilo• Přínos/zlepšit